

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Řízení o pozůstalosti se zaměřením na likvidaci pozůstalosti

Zpracovala: Zuzana Kolací

Konzultant diplomové práce: JUDr. Miloslava Wipplingerová, Ph.D., LL.A.

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Zuzana KOLACÍ**
Osobní číslo: **R17M0136P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Řízení o pozůstalosti se zaměřením na likvidaci pozůstalosti**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Právní terminologie, vymezení a definování základních pojmů (právní úprava dědického práva dle zákona č. 89/2012 Sb.)
3. Právní úprava řízení o pozůstalosti dle zákona č. 292/2013 Sb. (notář jako soudní komisař)
4. Proces likvidace pozůstalosti v rámci řízení o pozůstalosti
5. Srovnání české právní úpravy řízení o pozůstalosti s úpravou cizího státu (porovnání rozdílů)
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Miloslava Wiplingerová, Ph.D.,LL.A.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 21. 3. 2022

Zuzana Kolací

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Miloslavě Wiplingerové, Ph.D., LL.A., za odborné rady, naučné připomínky, poskytnuté konzultace, a především velmi ochotný přístup, který mi během psaní diplomové práce poskytl.

OBSAH:

1. ÚVOD	9
2. VYMEZENÍ A DEFINOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
2.1. Právo na pozůstalost	10
2.2. Podmínky dědění	11
2.3. Dědické tituly	12
2.3.1. <i>Zákonná posloupnost</i>	13
2.3.2. <i>Pořízení pro případ smrti</i>	14
2.4. Nepominutelný dědic.....	24
2.5. Vydědění	25
2.5.1. <i>Započtení na povinný díl</i>	26
2.6. Právo na zaopatření	27
2.7. Způsobilost být dědicem	28
2.8. Výhrada soupisu pozůstalosti	28
2.9. Správa pozůstalosti	30
2.10. Závěra pozůstalosti	31
2.11. Situace, kdy se potencionální dědic nestane dědicem.....	32
2.11.1. <i>Instituty závislé na vůli potencionálního dědice</i>	32
2.11.2. <i>Instituty nezávislé na vůli potencionálního dědice</i>	35
3. ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI	36
3.1. Notář jako soudní komisař	36
3.2. Zahájení řízení	37
3.3. Pravomoc	38
3.4. Místní příslušnost.....	38
3.5. Věcná příslušnost	39
3.6. Účastníci řízení	39
3.6.1. <i>Další subjekty řízení</i>	40
3.6.2. <i>Práva účastníků řízení</i>	41
3.7. Průběh řízení	42
3.7.1. <i>Předběžné šetření</i>	42
3.7.2. <i>Seznam aktiv a pasiv</i>	44
3.7.3. <i>Oceňování pozůstalostního majetku</i>	44
3.7.4. <i>Společné jmění manželů</i>	45
3.7.5. <i>Nahlížení do spisu</i>	46
3.7.6. <i>Projednání pozůstalosti</i>	46
3.7.7. <i>Jednání a předvolání k jednání</i>	47

3.7.8. Meritorní rozhodnutí.....	48
3.7.9. Způsoby nabytí dědictví	50
3.7.10. Zrušení rozhodnutí o dědictví.....	51
3.8. Zastavení řízení	51
3.9. Odměna notáře	52
3.10. Spory v řízení o pozůstalosti.....	54
3.10.1. Spory o dědické právo v právním posouzení	54
3.10.2. Spory o dědické právo ve skutkových tvrzeních	54
3.10.3. Spory o rozsahu pozůstalosti	55
3.11. Opravné prostředky	56
3.11.1. Odvolání.....	56
3.11.2. Žaloba na obnovu řízení.....	56
3.11.3. Žaloba pro zmatečnost	57
3.11.4. Dovolání.....	57
3.11.5. Opravné usnesení.....	58
3.12. Dodatečné projednání pozůstalosti	59
4. LIKVIDACE POZŮSTALOSTI.....	61
4.1. Nařízení likvidace pozůstalosti	61
4.1.1. Usnesení o nařízení likvidace	62
4.2. Účastníci řízení	63
4.2.1. Likvidační správce	64
4.3. Likvidační podstata.....	66
4.3.1. Zjišťování majetku likvidační podstaty.....	67
4.3.2. Seznam likvidační podstaty.....	67
4.3.3. Žaloba proti likvidačnímu správci	67
4.3.4. Správa majetku likvidační podstaty	68
4.4. Zpeněžení majetku likvidační podstaty	69
4.4.1. Zpeněžení prodejem.....	70
4.4.2. Zpeněžení věřitelem	70
4.5. Nabytí vlastnického práva k majetku z likvidační podstaty.....	71
4.6. Nezpeněžený majetek	71
4.7. Přihlašování pohledávek	72
4.7.1. Přihláška	74
4.7.2. Přezkum pohledávky	75
4.7.3. Žaloba věřitelů	77
4.7.4. Označení pohledávky za neprokázanou.....	77
4.7.5. Přihlášená a prokázaná pohledávka	78

4.8. Soudní rozvrh o výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty	79
4.8.1. Rozvrhové skupiny	80
4.8.2. Rozvrhové usnesení.....	82
4.9. Přebytek výtěžku	82
4.10. Konec likvidace pozůstalosti	83
4.11. Dodatečné řízení	83
4.12. Zastavení řízení	84
5. PRÁVNÍ ÚPRAVA ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI VE FRANCOUZSKÉ REPUBLICE	85
5.1. Zahájení dědického řízení	85
5.2. Dědické tituly	86
5.2.1. Povinný díl.....	87
5.3. Zákonná dědická posloupnost.....	87
5.4. Přijetí dědictví a pasiva pozůstalosti	88
5.5. Způsob vypořádání se s pasivy pozůstalosti.....	88
6. ZÁVĚR	90
7. RESUMÉ	92
8. PRAMĚNY	93
9. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	96

1. ÚVOD

Tématem své diplomové práce jsem si zvolila řízení o pozůstalosti se zaměřením na likvidaci pozůstalosti. Řízení o pozůstalosti je komplikovaný proces, který je jedním z úkonů notáře jako soudního komisaře. V této diplomové práci přibližuji, co takové řízení obnáší, jeho jednotlivé části a následně i proces likvidace pozůstalosti jako takový.

Hlavním cílem diplomové práce je srovnání zákonem ustanovených postupů s reálnou praxí a přiblížení toho, jak řízení ve skutečnosti opravdu funguje. Dalším cílem diplomové práce je zejména podat ucelený výklad a pohled na řízení o pozůstalosti na základě metody systematizace.

Řízení o pozůstalosti je procesem, který je zahájen pokaždé pokud někdo zemře a z tohoto důvodu je velmi pravděpodobné, že se každá osoba alespoň jednou za život ocitne v postavení dědice. Dalším důležitým faktem je, že v roce 2012 došlo k významné rekonstrukci občanského zákoníku, která řízení o pozůstalosti podstatně upravila a zároveň dala za vznik procesní reflexi, kterou představuje zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který je hlavním kodexem úpravy řízení o pozůstalosti.

Diplomová práce je členěna na čtyři základní kapitoly, které jsou dále děleny na podkapitoly. Cílem první kapitoly je popsat základní hmotněprávní instituty dědického práva, vyplývající z platné zákonné úpravy. Ačkoli je diplomová práce zaměřená na procesní část dědického práva, je nejprve nutné provést seznámení s hmotněprávní úpravou, která dává základ úpravě procesní.

Ve druhé kapitole diplomové práce se věnuji, prostřednictvím metody syntézy, procesu řízení o pozůstalosti jako takovému, jeho zahájení, jednotlivým fázím, procesní úkonům, ale také například způsobu pověření notáře jako soudního komisaře.

Třetí kapitola je stěžejní částí diplomové práce. V této kapitole je provedeno seznámení s postupem likvidace pozůstalosti. Konkrétně jsou zde uvedeny situace, kdy k likvidaci dojde, jak takový proces probíhá, způsoby zpeněžení pozůstalostního majetku a další procesní úkony.

Závěrem své diplomové práce poukazuji na rozdíly cizích právních úprav řízení o pozůstalosti v porovnání s českou právní úpravou na základě metody komparace. Pro tyto účely jsem si zvolila právní úpravu řízení o pozůstalosti Francouzské republiky.

2. VYMEZENÍ A DEFINOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Ačkoliv je diplomová práce zaměřena na procesní úpravu řízení o pozůstalosti, pro tyto účely je nezbytné se nejprve seznámit s hmotněprávní úpravou dědického práva. Vymezení a definování základních hmotněprávních pojmů se nachází v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen "OZ"). Konkrétně potom v Hlavě III. občanského zákoníku.

2.1. Právo na pozůstalost

Dědické právo je právem na pozůstalost nebo její poměrný díl. Toto základní ustanovení vyplývá z § 1475 odst. 1 OZ. Pozůstalost je tvořena majetkem zůstavitele, tedy osoby, která zemřela a zůstavila či zanechala po sobě určitý majetek, který mohou tvořit jak aktiva, tak pasiva. Dle § 1475 odst. 2 OZ pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností, které jsou vázány přímo na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Na dědice přechází veškerý majetek zůstavitelem zanechaný v okamžiku smrti, kromě takového majetku, který je vázán přímo na jeho osobu, a to například právo na bolestné. Jedinou výjimkou je situace, kdy by takové právo či povinnost bylo uznáno nebo uplatněno u orgánu veřejné moci.¹

Důležité je také výslovně zmínit okamžik smrti zůstavitele. Tento okamžik je rozhodující pro pozůstalost jako takovou, protože určuje její výši či hodnotu. Veškerý majetek zůstavitele zanechaný se zjišťuje ke dni úmrtí zůstavitele. Je to rozhodující okamžik především s ohledem na to, že majetek po zůstaviteli zanechaný nadále neleží ladem, ale může se zvětšovat ba dokonce i zmenšovat. Avšak dědicové nabývají jmění zůstavitele přesně v takové výši, v jaké bylo v okamžiku jeho smrti. Zde je důležité upozornit na to, že slovo okamžik může být zavádějící. Zajisté se nejedná o počítání minut a vteřin okamžiku smrti, ale počítá se se dnem, kdy zůstavitel zemřel, tedy den jeho úmrtí, který nám prozradí jeho úmrtní list.²

¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 10-12.

² SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 1.

Dále dle ustanovení § 1475 odst. 3 OZ pak ten, komu náleží dědické právo je dědic a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím. Tedy pokud je znám okruh potenciálních dědiců, z pozůstalosti se ve vztahu k nim stává dědictví. Dědictví je jinými slovy veškeré jmění zanechané zůstavitelem ke dni úmrtí ve vztahu k jeho dědicům.³

2.2. Podmínky dědění

Aby mohlo dojít k procesu přechodu dědictví na dědice, musí být nejprve naplněno několik nezbytných podmínek.

Zaprvé je to smrt zůstavitele. Dalo by se říct, že jako se v trestním právu používá právní princip: *"Kde není žalobce, není soudce"*, v dědickém právu bychom mohli použít princip: *"Kde není smrt zůstavitele, není dědění"*. V první řadě musí dojít k okamžiku smrti zůstavitele, který z pohledu české právní úpravy byl občanem České republiky, nebo na území České republiky zemřel, anebo zde vlastnil nějaký majetek.⁴

Zadruhé jde o existenci pozůstalosti. Zůstavitel musí po sobě zanechat nějaké jmění, které mohou dědicové zdědit. Tento majetek by měl být větší než nepatrný a v takovém případě dojde k projednání dědického řízení. Pokud zůstavitel nezanechá majetek žádný, anebo nepatrné hodnoty, je řízení o pozůstalosti zastaveno. Nepatrným majetkem se běžně rozumí majetek, kde nepřevyšuje 20.000 Kč, ale vždy se musí brát ohled na výši nákladů pohřbu. Obecně lze mít za to, že pokud majetek zůstavitelem zanechaný se rovná výši nákladů pohřbu, řízení se zastavuje pro nepatrný majetek v pozůstalosti.⁵

Zatřetí se jedná o existenci způsobilých dědiců. To znamená, že musí existovat někdo, kdo majetek zůstavitelem zanechaný nabude. Ať už dědicové zákonní čili osoby se zůstavitelem příbuzné, nebo pokud se dědí například jiným dědickým titulem, tak osoby, které zůstavitel sám určí.⁶ Pokud není takových osob, dojde k tzv. odúmrti. Odúmrtí je situace, kdy neexistují žádné osoby, na které by pozůstalost mohla přejít a majetek zanechaný zůstavitelem přejde do vlastnictví státu. Stát je potom v postavení zákonného

³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 17.

⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 1.

⁵ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 3.

⁶ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 4.

dědice, který nemůže dědictví odmítnout a postupuje se tak, jako kdyby pokaždé uplatnil právo na výhradu pozůstalosti, dle ustanovení § 1634 OZ.

Začtvrté musí existovat dědický titul. Tedy titul na základě, kterého se potenciální dědic stává dědicem. Jedná se buď o klasickou zákonnou posloupnost, tedy dědění na základě dědických tříd ze zákona, anebo dědění jiným titulem, a to například závětí, nebo dědickou smlouvou. Znamená to, že musí existovat nějaké oprávnění, které opravňuje dědice k tomu být dědicem a staví ho do takového postavení.

Zapáté musí dojít k zahájení řízení o pozůstalosti. Jedná se de facto o řízení soudní, které počíná předáním soudního spisu notáři, který v této věci postupuje jako soudní komisař. Tento notář je pověřen příslušným soudem k projednání daného dědictví. Dle § 137 OSŘ soud řízení zahájí po doručení úmrtního listu matričním úřadem. Toto řízení je obecně zahajováno bez návrhu usnesením o zahájení řízení, takové usnesení není třeba doručovat. Na návrh je řízení zahájeno pouze pokud řízení nebylo zahájeno bez návrhu a návrhovátelem činí právo na pozůstalost jako dědic.⁷

Zašesté musí dojít k projednání dědictví a vydání konečného usnesení dědicům, které potvrzuje nabytí majetku zanechaného zůstavitelem. Po nabytí právní moci takového usnesení se dědic stává novým vlastníkem daného majetku a řízení je skončeno. Následně ještě mohou nastat situace, kdy vyjde najevo nový majetek zůstavitele, ohledně kterého je třeba dědictví znovu projednat v rámci tzv. dodatečného projednání. Řízení je potom znovu zahájeno, projednáno a skončeno.⁸

2.3. Dědické tituly

Dědický titul je nezbytný pro dědění, a to především proto, že zakládá dědické právo konkrétního dědice.⁹

⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 383–386.

⁸ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 3, 4, 19.

⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 4.

2.3.1. Zákonná posloupnost

Nejzákladnějším dědickým titulem je zákon neboli postupování dle zákonné posloupnosti. Jde o situaci, kdy zůstavitel nezanechal žádné pořízení pro případ smrti, které by mělo přednost před zákonem. Kromě toho, že je zákonná posloupnost nejzákladnějším titulem, je ovšem také titulem nejslabším. K tomuto titulu je přístupováno pouze ve chvíli, kdy žádný jiný titul neexistuje. Z praxe vyplývá, že dědění dle zákonné posloupnosti jasně převažuje nad děděním jinými dědickými tituly. Na základě zákonné posloupnosti dědí příbuzní zůstavitele dle šesti dědických tříd.¹⁰

Příbuzenský vztah se zůstavitelem je ověřován na základě listin vyplývajících z Centrální evidence obyvatel a matričních dokladů, které jsou veřejnými listinami ve smyslu § 134 OSŘ. Jedná se zejména o rodné a oddací listy. Vzhledem k tomu, že tyto listiny jsou považovány za listiny veřejné, není potřeba ověřovat jejich pravost a mají větší důkazní hodnotu. Na druhou stranu i zde může dojít k situaci, že některá z listin bude obsahovat chybu či jinou nesprávnost. V takovém případě je povinností potenciálního dědice, aby sám doložil, zda je, či není v postavení potenciálního dědice na základě zákonné posloupnosti. Z judikatury vyplývá, že pokud potenciální dědic svůj vztah k zůstaviteli nedoloží, nelze na něj pohlížet jako na dědice a nemá tedy právo na podání odvolání proti rozhodnutí, které bylo v dědickém řízení vydáno.¹¹

V první dědické třídě dědí zůstavitelovy děti a pozůstalý manžel, každý z nich stejným dílem. V druhé dědické třídě dědí manžel zůstavitele, za podmínky, že zůstavitel nemá děti nebo jeho děti nedědí. Dále pak dědí zůstavitelovi rodiče a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost, nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele, tzv. spoužijící osoby. Uplatnění postavení spoužijící osoby je ale velmi komplikované v tom, že pokud si někdo nárokuje podíl na pozůstalosti z titulu spoužijící osoby musí být tato skutečnost ověřena soudem. Ověřuje se skutečnost, zda opravdu osoba žila se zůstavitelem ve společné domácnosti alespoň jeden rok před jeho smrtí. Tato skutečnost musí být doložena jednotlivými nákupními stvrzenkami a fakturami, které dokládají, že se osoby i platebně podílely na společné domácnosti a dále je ideálně potřeba svědectví dalších osob, které potvrdí jejich spoužití. Pokud ve druhé dědické třídě dědí pozůstalý

¹⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 34–35.

¹¹ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 28. března 2003, sp. zn. 24 Co 31/2003.

manžel, připadá mu ze zákona jedna polovina pozůstalosti a druhá polovina je dělena mezi ostatní dědice rovným dílem. Pokud nedědí nikdo ve druhé dědické třídě, pak nastupuje třída třetí, ve které dědí stejným dílem zůstavitelovi sourozenci a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost, nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele. Nedědí-li žádný dědic ve třetí třídě, dědí ve čtvrté třídě stejným dílem prarodiče zůstavitele. V páté dědické třídě pak dědí pouze prarodiče rodičů zůstavitele. Prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovy matky druhá polovina. Obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá. Z čehož je patrné, že v této dědické třídě má každý prarodič nárok na $\frac{1}{4}$ pozůstalosti. V poslední dědické třídě, tedy šesté třídě dědiců, dědí děti dětí sourozenců zůstavitele a děti prarodičů zůstavitele, a to tak, že každý stejným dílem. Jinými slovy, zde dědí praneteře, prasnovci a dále potom strýcové a tety případně potom jejich děti, tedy bratrance a sestřenice. Ustanovení osob náležejících do jednotlivých tříd dědiců vyplývá z § 1635 a násl. OZ.

Jak již z výše uvedeného vyplývá, k dědickým třídám se přistupuje tak, že se nejprve hledá dědic, který náleží do první dědické třídy. Pokud takový dědic není nalezen přestupuje se do třídy druhé. Tímto vzestupným způsobem je postupováno až do poslední dědické třídy.¹²

V rámci dědění ze zákonné posloupnosti také může dojít k situaci, že potenciální dědic ze zákona je příbuzný se zůstavitelem z více stran. Zákon na tuto situaci reaguje ustanovení § 1641 OZ, a to tak, že: „*Je-li někdo se zůstavitelem příbuzný z více než jedné strany, má z každé strany dědické právo, které by mu náleželo jako příbuznému z této strany.*“

2.3.2. Pořízení pro případ smrti

Pořízením pro případ smrti je závěť, dědická smlouva nebo dovětek, dle ustanovení § 1491 OZ. V rámci úpravy pořízení pro případ smrti platí zákonná podmínka § 1493 OZ, která říká, že pokud se potenciální zůstavitel nachází ve zdravotnickém nebo sociálním

¹² WELLECH E. *Vyznejte se v dědickém řízení*. Vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku. Brno: BizBooks., 2014, ISBN: 9788026502180, s. 52.

zařízení a zde činí pořízení pro případ smrti, nemůže povolát za svého dědice nebo odkazovníka osobu, která je zaměstnancem nebo správcem takového zařízení. Takové povolání je možné pouze závětí ve formě veřejné listiny.

2.3.2.1. Závěť

Závěť je odvolatelný jednostranný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz, dle ustanovení § 1494 odst. 1 OZ. Závěť musí být míněna vážně, určitě a dobrovolně. Obsahem závěti je zůstavitelův dobrovolný a uvědomělý projev vůle, kterým rozhodne o konkrétním majetku, zůstaveném konkrétním osobám v konkrétním podílu. Konkrétnost by měla být vždy jedním z hlavních atributů závěti. To ovšem neznamená, že nelze pořídit závěť o veškerém majetku zůstavitele, který nebude dále konkretizován. V takovém případě je nejčastěji v závěti uvedeno: „*Dědicem veškerého mého majetku ke dni mého úmrtí povolávám [konkrétní osobu]*“. Taková situace je vhodná pouze pokud je závětním dědicem jediná osoba, pak hovoříme o tzv. univerzálním dědici. V případě, že existuje více závětních dědiců, je již nutné konkretizovat jak majetek zůstavený zůstavitelem, tak jednotlivé podíly, které závětní dědicové nabudou. Tyto podíly mohou být určeny přesně, například na procenta, zlomky, anebo označením typu: „*tento majetek nabudou oba závětní dědicové rovným dílem*“.

Povolávání dědiců je osobním právem zůstavitele, které nemůže převést nebo svěřit jinému. Dle § 1494 odst. 2 OZ platí, že závěť je vždy vykládána tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Ze zákonného ustanovení vyplývá, že pokud se v závěti objeví jakákoliv formální vada, snažíme se této závěti vyhovět. Formální vada ovšem nesmí představovat takovou vadu, která by vytvářela překážku platnosti celé závěti.¹³ Příkladem může být situace, kdy zůstavitel špatně stanoví podíly dědiců, jejichž součet dohromady nevytvoří celek.

Závěť by dále měla vždy obsahovat datum sepsání a dále podpis zůstavitele, případně podpis svědků. K určitosti podpisu zůstavitele platí, že podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení § 476

¹³ NĚMCOVÁ, Drahomíra. Závěť a její datace. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2017, č. 4, s. 717–737. [cit. 2021-11-05], ISSN: 1805-2789.

odst. 2 zákona č. 40/1964 (starý občanský zákoník), pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.¹⁴

Platí, že osoba může pořídit více závětí, v takovém případě by mělo být z pozdější závěti patrné, že tato závěť ruší závěť předchozí. Pokud zde není taková skutečnost výslovně uvedena a závěti různého data si odporují, postupuje se podle závěti pozdější. Pokud ze závěti není patrný den, měsíc a rok, kdy byla pořízena a zůstavitel pořídl více závětí, které si odporují, je závěť neplatná, dle ustanovení § 1494/1 OZ.

Co se týče osob povolaných v závěti, lze se ztotožnit s názorem, že je velmi vhodné ustanovit již v závěti závětním dědicům náhradní dědice, pro případ jejich smrti. V závěti je tedy určena osoba, která se má stát závětním dědicem a pro případ, že by tato osoba tzv. předemřela dříve než zůstavitel, určí za ni náhradního dědice, který nastoupí na její místo. Ustanovení § 1507 a násl. OZ stanovuje, že náhradní dědic může být povolán i v situaci, kdy původně povolaný závětní dědic dědit nechce, anebo nemůže.

Z výše uvedeného vyplývá, že může dojít k situaci, kdy závětní dědic dědit nechce. V první řadě každý povolaný dědic ze závěti musí být nejprve s obsahem závěti seznámen. Toto seznámení proběhne buď již za života zůstavitele, který sám svého závětního dědice seznámení s obsahem závěti, anebo toto seznámení proběhne až po smrti zůstavitele v notářské kanceláři v rámci řízení o pozůstalosti. Po takovém seznámení se musí závětní dědic vyjádřit, zda uznává závěť za pravou a platnou. Pravostí se myslí fakt, že není pochyb o tom, že podpis na listině náleží zůstaviteli čili že tento podpis nebyl zfalšován. Platností se myslí především ověření obsahu, tedy zda nemá informace o tom, že by existovala závěť pozdějšího data anebo zda nezná jiné skutečnosti, které by odporovaly pravosti takové listiny. K tomuto vyjádření si může potenciální dědic ze závěti vzít lhůtu jednoho měsíce ode dne vyhlášení takového poučení, nebo se může vyjádřit ihned. Projev potenciálního závětního dědice musí být zaprotokolován.

2.3.2.1.1 Druhy závětí

Závěť může mít několik forem. Obecně platí dle ustanovení § 1532 OZ, že závěť musí mít písemnou formu, pokud nejsou stanoveny úlevy. Základní rozdělení dělí závěti ve formě soukromé nebo veřejné listiny. Závěť ve formě soukromé listiny je buď allografní

¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 1983, sp. zn. 4 Cz 82/82.

nebo holografická. Holografickou závětí se myslí takové pořízení, které sepsal zůstavitel vlastní rukou. Allografní závěť je listinou, kterou zůstavitel pořídil jinak než vlastní rukou. Dále potom rozeznáváme závěť sepsanou ve formě notářského zápisu neboli závěť sepsanou veřejnou listinou a následně tzv. závěti s úlevami u osob, které se nacházejí v ohrožení života, které označujeme jako závěti privilegované.¹⁵

Vlastnoruční závěť je závětí, kterou může poříditi každý z nás. Jde o formu soukromé listiny, u které není zapotřebí svědků. Jedinou podmínkou je, že tato listina musí být sepsána vlastní rukou zůstavitele a dále musí být vlastnoručně zůstavitelem podepsána. Ze závěti by mělo být patrné, že zůstavitel svou poslední vůli činí dobrovolně a uvědoměle. Podpis jako takový je samostatným tématem, o kterém by se dalo dlouze hovořit. Zákon nijak neupravuje podmínky podpisu závěti. Je možné se domnívat, že ideálně by měl vypadat tak, že bude jméno zůstavitele napsáno hůlkovým písmem a následně pod/nad toto jméno se zůstavitel podepíše svým běžným podpisem, který by měl být čitelný a v případě potřeby přezkoumatelný. Z judikatury dále vyplývá, že za platnou závěť se považuje i závěť, která byla sepsána nedominantní rukou zůstavitele.¹⁶ Stejně tak forma závěti, která ze zákona musí být písemná není dále zákonně podmíněna. Je možné se přiklonit k názoru, že v ideálním případě by měla být závěť napsána na papír. To ovšem neznamená, že by byla vyloučena možnost sepsání závěti ku příkladu na zeď bytu posledního bydliště zůstavitele. Z praktického pohledu je ale nutné říci, že by se jednalo o situaci naprosto ojedinělou.

Allografní závěť oproti holografické už s sebou nese určité další podmínky. Je sepsána jiným způsobem než vlastnoručně, ale stále ji musí sepsat sám zůstavitel. Následně musí být tato listina za přítomnosti dvou svědků vlastnoručně zůstavitelem podepsána a musí být před nimi výslovně zůstavitelem řečeno, že se jedná o jeho poslední vůli. Tito svědci jsou na takové listině alespoň jednoduše identifikováni a taktéž podepsáni. Platí, že svědek by měl být seznámen s obsahem listiny a ideálně by měl být přítomen i u samotného sepsání. Dále musí být každý svědek svéprávný a znalý jazyka listiny, u které svědčí. V rámci řízení o pozůstalosti, ve kterém se nachází allografní závěť jsou pak svědci předvoláni k výslechu. Výslech slouží k seznámení notáře s tím, jak sepsání a podepisování závěti probíhalo a k vyloučení pochybností o pravosti listiny. Svědek dále

¹⁵ Závěť. Notářská komora České republiky [online]. Praha [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.nkr.cz/sluzby/dedicke-pravo/zavet>.

¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 30 Cdo 1975/2001.

nesmí být osobou, které je listinou cokoliiv zůstaveno nebo se jí obsah listiny, jakkoliv jinak týká. Svědek taktěž nesmí být zaměstnancem potenciálního závětního dědice nebo jinak jemu osobou blízkou. Pokud by svědkem byla osoba, které se týká část závěti, taková část musí pak být sepsána vlastnoručně zůstavitelem, popř. jsou přítomni tři svědci a každá část bude odsvědčena dvěma svědky, jichž se tato část netýká.¹⁷

Tento typ listiny mohou pořídít i osoby, které jsou postižené smyslově nebo se jedná o osoby nevidomé. Závěť je přečtena jedním svědkem nahlas před všemi přítomnými. Tento svědek nesmí být osobou, která závěť sepsala. V takovém případě musí být přítomni tři svědci a je stanoven zvláštní způsob dorozumívání a tlumočení listiny. Například podpis může být nahrazen pouze gestem souhlasu anebo otiskem prstu. V těchto případech musí notář dbát větší opatrnosti a důkladně prověřít, zda je listina pravá a platná.¹⁸

Závěť ve formě notářského zápisu je velmi častým typem závěti. Je sepsána přímo notářem, který se přesvědčí o tom, že osoba činí svou vůli rozvážně, uvědoměle, vážně a bez donucení. Dále je takové listině přiřazeno číslo N a NZ a listina je uložena ve sbírce notářských zápisů, ke které má přístup pouze notář nebo jím osoba pověřená. Je možné se domnívat, že tento typ závěti je nejvhodnější variantou z hlediska právní jistoty, a to hned z několika důvodů. Zaprvé je zde jistota, že tato listina bude po smrti zůstavitele objevena, jelikož je evidována v Centrální evidenci závětí. K této evidenci má přístup každý notář a po zahájení dědického řízení je v takové evidenci provedena lustrace. Druhým důvodem je fakt, že o pravosti a platnosti této listiny není pochyb, jelikož se jedná o veřejnou listinu, která nabývá větší důkazní hodnoty. Z tohoto důvodu mohou takovou závěť pořídít i osoby starší 15 let i bez souhlasu zákonného zástupce. Do navršení plnoletosti je notářský zápis jediná možnost, jak závěť pořídít.¹⁹

Privilegovaná závěť je speciálním druhem poslední vůle, která je pořízena za mimořádných okolností. Jedná se o čtyři zvláštní situace, které mohou nastat a občanský zákoník umožňuje i v takové situaci pořídít platnou závěť.

¹⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 63–66.

¹⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 67–69.

¹⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 69–70.

Zprvė se jedná o bezprostřední ohrožení žıvota, nebo omezení bėžneho společenského styku vlivem mimořadne události. Pod takovou situaci si můžeme představit ruzne žıvelne pohromy. V tomto pripade může potenciální zůstavitel pořıdit zaveř vyslovenou ústně před třemi svědky. Svědci musí znovu splňovat všechny podmínky pro ně uložené a následně buď pořıdı o zůstavitelově poslední vůli záznam, anebo jsou po zahájení dědického řízení předvolání k výslechu.²⁰

Druhým speciálním pripadem je důvodná obava, že zůstavitel zemře dıve, neŹ by stihnul pořıdit svou poslední vůli ve formě verejne listiny. V takové situaci se může potenciální zůstavitel dostavit za starostou obce, ve které se prave nachází a za přıtomnosti dvou dalších svedků může pořıdit zaveř. Starosta je povinen poslední vůli zaznamenat a následně bez zbytečného odkladu předat do notarske úschovy. Zde platí ustanovení § 1543 OZ, které říká, že takové pořızenı závěti může umoŹnit i ten, kdo má pravomoci k tomu vykonávat funkci starosty.²¹

Zatřetí se jedná dle § 1544 OZ o mimořádnou situaci na palubě letadla nebo plavidla registrovaného v eskse republice. Plavidlo musí plout pod státní vlajkou eskse republiky a letadlo musí bít registrováno v leteckém rejstřıku eskse republiky. Mimořádnou situaci se myslí ohrožení žıvota, nebo důvodná obava, že potenciální zůstavitel nepřeŹije. V takovém pripade za přıtomnosti dvou svedků zaznamená velitel plavidla nebo letadla poslední vůli zůstavitele. Velitel plavidla í letadla může bít v takovém úkonu zastoupen svým zástupcem, aby nebyla ohrožena bezpeecnost dopravního prostředku. Zaveř nesmí bít označena za neplatnou z důvodu nedostatečného nebezpeı. Velitel následně zaznamená zaveř do lodního deníku nebo palubního deníku a po přıstanı nebo přıplutı předá zaveř zastupitelskému ıradu eskse republiky, přıpade může zaveř předat orgánu verejne moci, u kterého je letadlo í plavidlo registrováno.²²

Poslední moŹností pořıdit privilegovanou zaveř je vojakovo pořızenı pro přıpad smrti přı ozbrojeném konfliktu, nebo v jiné vojenskse operaci, a to ústně před jeho velitelem, nebo jím osobou pověřenou v pozici dıstojnıka za přıtomnosti dvou svedků. Následně velitel zaveř zaznamená a předá nadřízenému velitelství, které ji předá Ministerstvu obrany

²⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické pravo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 67.

²¹ BEDNÁR, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN: 978-80-7380-292-9, s. 24.

²² SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické pravo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 68–69.

České republiky. Takto pořízená závěť taktéž nesmí být zneplatněna z důvodu nedostatečného nebezpečí.²³

Všechny tyto typy závěti jsou nakonec uloženy v notářských úschovách a následně se na ně nahlíží jako na závěti pořízené veřejnou listinou. Kromě svědků se na záznam o takové závěti podepisují také ti, před kterými je činěna, zejména tedy starosta a velitel. Privilegované závěti požívají i dalších úlev, jako je úleva ve formě osoby svědka. „*Pořizuje-li se závěť s úlevami, plyne z podstaty věci, že vyžadují mírnější formality než v běžných případech. Pravidelně se např. nevyžaduje současná přítomnost všech svědků, u svědků se nevyžaduje plná svéprávnost nebo zletilost atp.*“²⁴ Svědek může být starší pouze patnácti let a také může být osobou omezenou na svéprávnosti, pokud je schopen popsat události, které při sepisování nastaly. Podpis některých svědků dokonce může chybět, například z důvodu, že je svědkem osoba neschopna se podepsat, anebo došlo-li k procesní chybě. V takovém případě nedochází k zneplatnění závěti, je-li patrné, že se jedná o poslední vůli zůstavitele, avšak závěť již nemá formu veřejné listiny.

Privilegované závěti zůstávají v platnosti, pokud opravdu nastane smrt osoby, která takto projevila poslední vůli. Pokud osoba nezemře, závěť se stává neplatnou uplynutím dvou týdnů ode dne pořízení u závěti pořízených v bezprostředním ohrožení života před třemi svědky a uplynutím tří měsíců ode dne pořízení u ostatních privilegovaných závětí. Tyto doby však nezačnou běžet ani neběží, dokud zůstavitel nemůže pořídit závěť ve formě veřejné listiny, dle ustanovení § 1549 OZ.²⁵

2.3.2.2. Dědická smlouva

Dědická smlouva je pořízením pro případ smrti zůstavitele, které zůstavitel uzavírá za svého života přímo s osobou, kterou povolává k vlastnictví svého majetku pro případ své smrti. Jde tedy oproti závěti o dvoustranné právní jednání, ve kterém zůstavitel povolává druhou stranu, nebo třetí osobu jako dědice, anebo odkazovníka a druhá strana toto jednání přijímá. Dědická smlouva má dle § 1582 odst. 2 OZ vždy formu veřejné listiny, a to buď notářským zápisem, nebo soudním smírem. Hovoříme potom o tzv. smluvním

²³ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 69.

²⁴ Důvodná zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 77–81.

dědici, anebo smluvním odkazovníkovi. Dědickou smlouvu může uzavřít pouze osoba plnoletá a svéprávná. Pokud by chtěla dědickou smlouvu uzavřít osoba omezená na svéprávnosti, platí omezení ohledně změny závazku vyplývajícího z dědické smlouvy takové osoby. Tento závazek pak může být měněn pouze za souhlasu opatrovníka. Dědická smlouva představuje formu právního jednání, ve které zůstavitel povolává druhou stranu k tomu, aby po jeho smrti přijala do vlastnictví část jeho majetku. V rámci takové smlouvy může být zřízeno protiplnění ze strany smluvního dědice, který takové plnění může plnit již během života zůstavitele, avšak pokud je plnění opakovatelné, musí být znovu splněno po smrti zůstavitele. Dědická smlouva může být dokonce i úplatná, tedy protiplnění mohou představovat peníze.

Zůstavitel takto může pořídit pouze o $\frac{3}{4}$ svého majetku. Jedna čtvrtina musí zůstat ze zákona volná, o takové čtvrtině se musí zůstavitel vyjádřit zvlášť projevenou vůlí. Není však vyloučeno, aby zůstavitel i tuto jednu čtvrtinu následně zůstavil v závěti stejnému dědici, který vyplývá z dědické smlouvy. Další omezení připadají na osoby, které jsou omezené na svéprávnosti z důvodu závislosti na alkoholu nebo psychotropních látkách. Tyto osoby mohou pořídit dědickou smlouvu jen na omezenou část svého majetku, a to jen o takovém majetku, o kterém mohou pořídit závěť. Obecně platí, že taková osoba omezená na svéprávnosti může i bez opatrovníka pořídit dědickou smlouvu pouze o polovině svého majetku. Dědická smlouva je považována za smlouvu odváznou, a to především z toho důvodu, že smluvní dědic nemá jistotu, že po smrti zůstavitele jeho majetek bude stále v jeho vlastnictví anebo zda bude ještě takový majetek existovat. Potencionální zůstavitel totiž není omezen v nakládání s takovým majetkem. Lze si v rámci smluvního ujednání smluvit způsob omezení vlastnického práva zůstavitele, ale tato forma není běžná. Platí, že s takovým ujednáním by musely obě strany souhlasit. Dědická smlouva je jednostranně neměnná, platí zde běžná smluvní zásada *pacta sunt servanda*. Pokud by jedna smluvní strana chtěla cokoliv měnit, vyžaduje to souhlas strany druhé. Dědická smlouva je chápána jako nejsilnější dědický titul, tedy má přednost před zákonem ba dokonce i před závětí.²⁶ Zůstavitel může dědickou smlouvu zrušit pořízením závěti, ale platí dle ustanovení § 1590 OZ, že k účinnosti zrušení dědické smlouvy se vyžaduje souhlas smluvního dědice ve formě veřejné listiny.

²⁶ NOVOTNÝ P., NOVOTNÁ M. *Nový občanský zákoník. Dědické právo*. 2. aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, a.s., ISBN: 9788027104321, s. 13–15.

Dědická smlouva je institutem, který vychází ze zákonné úpravy z roku 1950, kdy taková smlouva mohla být upravena pouze mezi manželi. Tato možnost zůstává i v dnešním občanském zákoníku, kdy je možné smlouvy uzavřít mezi manželi, dokonce i mezi snoubenci s účinností ke dni uzavření manželství. V rámci tohoto ujednání povolává jeden manžel druhého za dědice nebo odkazovníka a druhý manžel takové jednání přijímá, anebo se povolávají navzájem. Pokud je manželství rozvedeno, je obvyklé, že je dědická smlouva zrušena, leda by bylo ujednáno něco jiného. Po rozvodu manželství se mohou strany domáhat soudu, aby dědickou smlouvu zrušil. Soud návrhu vyhoví, leda by o zrušení žádal manžel, který zapříčinil a navrhl rozvod manželství. Dále je dědická smlouva rušena prohlášením manželství za neplatné, pokud jeden z manželů nezemře dříve, než je takto manželství prohlášeno, dle ustanovení § 1593 OZ. Dědická smlouva je velmi zajímavý institut, který v podstatě tvoří institut na pomezí právního jednání *inter vivos* a *mortis causa*.²⁷

2.3.2.3. Odkaz

Odkaz je speciální možností zůstavitele, jak naložit se svým majetkem. Zůstavitel odkazuje část svého majetku odkazovníkovi. Odkázaný majetek představuje konkrétní věc, nebo více věcí určitého druhu. Odkazovník není nikdy dědicem a vzniká zde vztah mezi třemi osobami. Jedná se o vztah mezi zůstavitelem, který odkazuje část svého majetku; odkazovníkem, kterému je část majetku odkázána a v poslední řadě dědicem, který se zavazuje k tomu, že po smrti zůstavitele přenechá nebo předá část odkázaného majetku odkazovníkovi.²⁸ Dle ustanovení § 1477 OZ odkazovníkovi tak vzniká pohledávka na vydání určité věci, případně jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva. Odkaz se zřizuje v pořízení pro případ smrti, tedy může být zřízen jak v závěti, tak v dědické smlouvě. Odkazovníkem musí být osoba, která je způsobilá dědit. Dále platí, že odkaz může zřídit jen zůstavitel, který je způsobilý pořídit závěť. Pokud by chtěl odkaz pořídit zůstavitel nezpůsobilý k sepsání závěti, může odkazem rozhodnout jen o věcech malé hodnoty. Z ustanovení § 1599 OZ vyplývá, že

²⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 89–100.

²⁸ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN: 978-80-7380-292-9, s. 25–27.

v odkazu může být zůstavitelem zřízení i tzv. pododkaz, kdy odkazovníkovi v rámci nabytí odkazu uloží i povinnosti dalšího odkazu dalšímu odkazovníkovi.²⁹

2.3.2.4. Dovětek

Dovětkem může zůstavitel nařídit odkaz, tedy stanovit odkazovníkovi nebo dědici podmínku, doložit čas anebo uložit odkazovníku nebo dědici příkaz, dle ustanovení § 1498 OZ.

2.3.2.4.1. Podmínka

V pořízení pro případ smrti může zůstavitel pro svého dědice nebo odkazovníka stanovit podmínku dědictví. Zůstavitel ukládá dědici povinnost něco konat, nebo se něčeho zdržet. Za předpokladu, že potenciální dědic tuto podmínku splní, se může stát vlastníkem takového dědictví. Podmínky může dědic plnit, ještě za života zůstavitele, ale platí, že pokud jsou podmínky opakovatelné, musí být znovu splněny po úmrtí zůstavitele. Podmínky, které zůstavitel uloží nesmí být nemožné anebo nějakým způsobem šikanozní vůči dědici, kterému by tak bylo bráněno v jeho svobodné vůli. Například nikdo nesmí být podmínkou nucen k sňatku nebo rozvodu manželství. Podmínky dělíme na suspenzivní a devolutivní. Devolutivní podmínky odkládají vznik dědictví, které by se daly nahradit slovy „*Dokud toto nesplníš, nestaneš se dědicem*“. Suspenzivní podmínky rozvazují vzniklý vztah. Ty se dají nahradit slovy „*Budeš mým dědicem, dokud nebude splněna tato podmínka*“.³⁰

2.3.2.4.2. Doložení času

Doložením času může zůstavitel odložit nabytí dědictví dědicem. V podstatě se jedná o omezení dědicova práva zůstavitelem. Tento čas je určen tak, že buď je jisté, že určitě nastane, anebo je nejisté, avšak možné, že takový čas nastane. Z ustanovení § 1566 OZ vyplývá, že pokud by čas byl doložen způsobem nemožným, tedy například jednalo by se o datum, u kterého je zřejmé, že se dědic takového dne sám nedožije, je takové doložení bráno jako neplatný dovětek a není k němu přihlíženo. K takovému dovětku by se

²⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědictvé právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 113–130.

³⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědictvé právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 74–76.

přihlíželo pouze pokud by bylo zřejmé, že se zůstavitel zmýlil a je patrné jaký správný čas měl na mysli. Příkladem doložení času by bylo: „*Vše nabydeš dne 12.12.2024*“.³¹

2.3.2.4.3. Příkaz

Příkaz je dalším z vedlejších ustanovení pořízení pro případ smrti. Jedná se o možnost zůstavitele příkazem dědice obtížit. K příkazu musí mít zůstavitel vážný důvod a nesmí jít o věc, která by dědice omezovala v jeho základních právech či svobodách. Příkaz je posuzován jako rozvazovací podmínka, tedy pokud není splněn, je důvodem pro zmaření práva na část pozůstalosti. Příkazem nejčastěji zůstavitel nutí obtíženého splnit jeho přání, dalo by se říci poslední přání. Příkaz může obsahovat zákaz, zcizení či zatížení pozůstalostního majetku, který dědic, obtížený příkazem, nabyl. Tento zákaz musí být omezen pouze na určitou dobu, anebo musí být prokázán vážný zájem, hodný právní ochrany, zůstavitele na takovém přání. Pokud by příkaz odporoval dobrým mravům nebo by byl jasně nemožný splnit, může soud rozhodnout o tom, že se k takovému příkazu nebude přihlíženo. Vymáhání příkazu je úkonem osoby v jejíž prospěch je příkaz plněn, vykonatele závěti anebo jiné osoby v závěti k tomu povolane. Pokud je příkaz plněn ve veřejném zájmu může být vymáhán i orgánem veřejné moci, což vyplývá z ustanovení § 1572 odst. 2 OZ.³²

2.4. Nepominutelný dědic

V rámci vyjádření poslední vůle zůstavitele je také důležité zmínit práva nepominutelného dědice. Nepominutelným dědicem se myslí potomci zůstavitele, tedy jeho děti a pokud nedědí, tak děti jeho dětí, tzn. vnoučata. Nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti povinný díl dle ustanovení § 1642 OZ. Dále v rámci institutu nepominutelného dědice je důležité rozeznat, zda takový dědic je, či není zletilý. Zletilostí se myslí dle úpravy občanského zákoníku³³ dovršení plně svéprávné osoby věku 18 let života. Je-li potomek zůstavitele nezletilý, náleží mu ze zákona alespoň tolik, kolik činí 3/4 jeho zákonného dědického podílu. Pokud je potomek zůstavitele zletilý, náleží mu ze

³¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 76–78.

³² SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 78–81.

³³ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, § 30.

zákonu alespoň 1/4 jeho zákonného dědického podílu, dle ustanovení § 1643 odst. 2 OZ. Dle § 1645 OZ právo nepominutelného dědice na povinný díl nemá ten, kdo se dědictví nebo povinného dílu zřekl, kdo je nezpůsobilý dědit a ten, kdo byl zůstavitelem vyděděn.³⁴

2.5. Vydědění

Vydědění je forma pořízení pro případ smrti. Je pořízeno listinou o vydědění, která musí obsahovat zákonné náležitosti. Vyděděním prohlašuje zůstavitel, že jeho potomek nemá právo ani na povinný díl na jeho pozůstalostním majetku. Takové prohlášení lze učinit pouze ze zákonných důvodů. Jedná se o čtyři základní důvody, a to: 1) potomek zůstavitele neposkytl zůstavitele potřebnou pomoc v nouzi; 2) potomek o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem; 3) potomek byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo 4) potomek zůstavitele vede trvale nezřízený život.³⁵ Dále dle ustanovení § 1646 OZ, může zůstavitel vydědit nepominutelného dědice, který je nezpůsobilý dědit, a proto je z dědického práva vyloučen. Platí pravidlo, že pokud vydědění potomek přežije zůstavitele, nedědí po zůstaviteli ani jeho potomci, leda by zůstavitel řekl něco jiného. Avšak pokud dojde k situaci opačné, tedy k situaci, kdy vydědění potomek nepřežije zůstavitele, potomci vyděděného potomka po zůstaviteli dědí. Pátým ale lehce odlišným důvodem vydědění potomka může být jeho zadlužení či marnotratnost, které dává za vznik obavě, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl. Takové vydědění však může zůstavitel učinit jen tak, že tento jeho povinný díl zůstaví dětem tohoto nepominutelného dědice, popřípadě, není-li jich, jejich potomkům, dle ustanovení § 1647 OZ. Listina o vydědění může být pořízena ve stejných formách jako závěť. Platí, že v listině o vydědění by měl být uveden zákonný důvod pro který je nepominutelný dědic vyděděn. Avšak oproti předchozí právní úpravě účinné do 31.12.2013 je možné, aby tento důvod v listině chyběl.³⁶ Toto tvrzení potvrzuje rozhodnutí Krajského soudu v Plzni³⁷, kde je výslovně uvedeno, že důvod

³⁴ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN: 978-80-7380-292-9, s. 35

³⁵ BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN: 978-80-7380-292-9, s. 36–39.

³⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 264.

³⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 15. listopadu 2016, sp. zn. 11 Co 433/2016.

vydědění může chybět, a naopak pokud je důvod výslovně uveden, nelze ho dále rozšiřovat.³⁸

2.5.1. Započtení na povinný díl

V souvislosti s úpravou vydědění a povinného dílu pro nepominutelného dědice je nutné zdůraznit institut započtení. Započtení neboli kolace představuje situaci, kdy je povinný díl nepominutelného dědice o určitou částku zmenšen, anebo naopak zvětšen. V rámci výpočtu povinného dílu pomoci pravidla tří a jedné čtvrtiny se musí hledět i na majetek, který nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně nabyt v posledních třech letech jeho života před smrtí. Tato doba může být i delší, je-li to přáním zůstavitele. Při započtení se nepřihlíží k obvyklým darováním. Může tedy dojít k situaci, kdy po zůstaviteli zůstanou dva nepominutelní dědici, kteří mezi sebou nebudou mít rovné postavení ve smyslu toho, že jeden z nich za života zůstavitele od něj bez úplaty obdržel hodnotný majetek a tím tedy postavil druhého neobdarovaného nepominutelného dědice do pozice znevýhodněné. Kolace dále potom na povinný díl potomka započte to, co mu zůstavitel dal za svého života na úlevu v nákladech spojených se založením samostatné domácnosti, se založením manželského či obdobného soužití nebo s nástupem povolání či se započtením podnikání; na povinný díl se započte i to, co zůstavitel použil na úhradu dluhů zletilého potomka. Stalo-li se tak dříve než v posledních třech letech před zůstavitelovou smrtí, provede se započtení, pokud zůstavitel neprojeví opačnou vůli, dle ustanovení § 1661 OZ.

Započtení se kromě povinného dílu týká také dědického podílu ostatních dědiců, a to v případě, že tak projeví zůstavitel výslovně ve své poslední vůli, anebo na základě soudního rozhodnutí, jestliže je nepominutelný dědic v značně znevýhodněném postavení oproti ostatním dědicům.³⁹

³⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 120–124.

³⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 127–129.

2.6. Právo na zaopatření

V případě, že je nepominutelný dědic vyděděn může uplatnit své právo na zaopatření. Jedná se o nutnou výživu v situaci, kdy není schopen živit se sám anebo se mu takové výživy nedostává. Má však pouze nárok na takovou část pozůstalosti, která by tvořila jeho povinný díl. Dle § 1665 OZ, právo na nutnou výživu nemá ten, na jehož místě dědí jeho potomek, nebo je-li jeho potomek na jeho místě povolán k povinnému dílu.

Dále se jedná o slušnou výživu pozůstalého manžela z pozůstalosti po dobu šesti týdnů po smrti manžela. Je-li vdova těhotná, má právo na slušnou výživu až do konce šestého týdne po porodu; totéž právo má i matka zůstavitelova dítěte, která nebyla za zůstavitele provdána, dle ustanovení § 1666 OZ.

Stejně tak platí, že pokud byl pozůstalému manželu zákonný dědický podíl odepřen, nebo zkrácen, má pozůstalý manžel právo na nutné zaopatření až do uzavření nového manželství, pokud se mu takového zaopatření jinak nedostává a pokud není schopen se sám živit; takto však nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činila polovina jeho zákonného dědického podílu. Právo na nutné zaopatření nenáleží manželu, který bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost, manželu nezpůsobilému být dědicem ani manželu, který se dědictví zřekl nebo je odmítl. Mezi manželi dále platí, že pozůstalý manžel má právo na vybavení společné domácnosti k životu potřebné, a to i bez ohledu na to, zda se stane či nestane dědicem.

Dalším typem zaopatření je nutné zaopatření zůstavitelových rodičů, kterým byl zákonný dědický podíl odepřen, nebo zkrácen a nejsou schopni se živit sami. V takovém případě nemůže dostat rodič zůstavitele z pozůstalosti více, než kolik by činila třetina jeho zákonného dědického podílu. Právo na nutné zaopatření nenáleží rodiči nezpůsobilému být dědicem; rodiči, který se dědictví zřekl nebo je odmítl; ani rodiči, který se dopustil činu zakládajícího důvod k vydědění. Zaopatření se rodičům neposkytuje, pokud by takové poskytnutí znamenalo zkrácení nutné výživy nepominutelného dědice.⁴⁰

⁴⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 147, 148.

V poslední řádě na základě ustanovení § 1669 OZ, osobám, které požívaly až do smrti zůstavitele bezplatné zaopatření v jeho domácnosti, přísluší stejné zaopatření ještě tři týdny po smrti zůstavitele.⁴¹

2.7. Způsobilost být dědicem

Způsobilost být dědicem vytváří další z předpokladů dědění. Ze zákonného ustanovení § 1481 OZ, je patrné, že každá osoba být dědicem nemůže. Z dědického práva je tedy vyloučen ten: kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu; ten, kdo se dopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul. Dále dle ustanovení § 1482 OZ, se jedná o osoby, které jsou v den zůstavitelovy smrti účastníkem řízení o rozvodu, kdy osoba, která by měla být dědicem je viníkem zahájení rozvodového řízení z důvodu páchaní domácího násilí. A dále ten, kdo je rodičem a byl zbaven rodičovské odpovědnosti proto, že ji či její výkon zneužíval nebo že výkon rodičovské odpovědnosti z vlastní viny závažným způsobem zanedbával, je vyloučen z dědického práva po dítěti podle zákonné dědické posloupnosti.⁴²

2.8. Výhrada soupisu pozůstalosti

S novelizací občanského zákoníku v roce 2013 vznikl nový institut v dědickém právu, který zákon označuje jako výhradu soupisu pozůstalosti. Do této doby bylo v dědickém právu běžné, že dědic odpovídal za zůstavitelovy dluhy pouze do výše aktiv. Dnes dědic ze zákona odpovídá za veškeré zůstavitelovy dluhy, leda by uplatnil výhradu soupisu pozůstalosti. Účelem soupisu pozůstalosti je zjistit pozůstalostní jmění a určit čistou hodnotu majetku v době smrti zůstavitele, dle ustanovení § 1684 odst. 1 OZ.

„Skutečný smysl soupisu pozůstalosti je nutné spatřovat především v tom, že je právním prostředkem, který umožňuje v domě, bytě nebo na jiném místě, kde měl (mohl mít)

⁴¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 310–313.

⁴² SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663, s. 5–9.

*zůstavitel uloženy své věci, sepsat hmotné movité věci (o nichž lze předpokládat, že patřily zůstaviteli), u nichž hrozí, že by jinak nevyšly najevo a nebyly by tak v řízení o pozůstalosti sepsány do seznamu aktiv pozůstalosti, opatřit doklady, jež mohou nasvědčovat tomu, že zůstavitel měl další majetek nebo dluhy, a případně provést ocenění sepsaných věcí podle shodného prohlášení dědiců nebo provedené osobou, která spravuje pozůstalost, anebo znalcem, byl-li přibrán k soupisu. V případech, že zůstavitel neměl v době smrti umístěny své věci v žádném domě, bytě nebo na jiném místě nebo že místo, kde neměl zůstavitel své věci, nebylo objeveno, soupis pozůstalosti se neprovede.*⁴³

V řízení o pozůstalosti jsou dědicové poučeni o právu uplatnit výhradu soupisu. Součástí poučení o takovém úkonu jsou veškeré podrobnosti a informace, které se institutu týkají. Následně je dědic vyzván k tomu, aby se ve lhůtě jednoho měsíce, ode dne vyhlášení poučení, vyjádřil k tomu, zda bude, nebo nebude uplatňovat výhradu soupisu pozůstalosti. Vyjádření může ovšem učinit i okamžitě před pozůstalostním soudem anebo je možné takové vyjádření doručit i písemně ve stanovené lhůtě. Pokud se dědic ve lhůtě nevyjádří, má se za to, že výhradu soupisu neuplatňuje, jedná se tedy o nevyvratitelnou domněnku. Tato domněnka platí ale pouze pro svéprávného, známého a přítomného dědice, který není manžel, potomek nebo předek zůstavitele. Všichni ostatní se musí k tomuto institutu vyjádřit ve stanovené lhůtě, která může být ze závažných důvodů prodloužena soudem. Pokud je dědiců více, stačí aby pouze jeden z nich uplatnil výhradu soupisu. Právo na výhradu soupisu pozůstalosti nemůže dědici nikdo odejmout, a to ani zůstavitel.⁴⁴

Platí, že prohlášení o výhradě soupisu pozůstalosti je neodvolatelné. Pokud je výhrada soupisu uplatněna, soud řízení přeruší a musí dojít k vytvoření soupisu pozůstalosti. Tento soupis může být nahrazen společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. Pokud nedojde k společnému prohlášení je soupis majetku vytvořen notářem a následně schválen soudem. Soupis notáře vyžaduje i místní šetření, tedy nejčastěji návštěvu místa posledního bydliště zůstavitele. V takovém případě je zaprotokolován veškerý movitý i nemovitý majetek zůstavitele. Zjištěný majetek potom musí být oceněn znalcem v daném oboru. Provádění soupisu pozůstalosti může být přítomen vykonatel závěti; správce dědictví; každý, kdo tvrdí a osvědčí své dědické právo nebo právo na povinný díl; věřitel,

⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. prosince 2016 sp. zn. 21 Cdo 122/2016.

⁴⁴ NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 128–129.

který si vyžádal odloučení pozůstalosti a souhlasí-li soud tak i jiná osoba, která prokáže svůj právní zájem. Avšak všechny tyto osoby mohou být přítomny pouze pokud jejich přítomnost neohrozí včasné provedení soupisu.⁴⁵

Hlavním cílem soupisu majetku je zjistit čistou hodnotu dědictví, tedy zda není dědictví předluženo a soupis rovněž brání dědice před případnými dluhy zůstavitele, které by vyšly najevo až později. Pokud dědic uplatní výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele pouze do výše ceny nabytého dědictví, dle ustanovení § 1706 OZ. Lze být toho názoru, že uplatněná výhrada soupisu má zajisté místo tam, kde hrozí důvodná obava z dědictví zatíženého dluhy. Přesto procentuálně převažují dědické řízení, kde není výhrada uplatněna, a to především proto, že vytvoření soupisu pozůstalosti notářem stojí čas a především jsou s ním spojené náklady. Existují však i případy, kdy je výhrada soupisu pozůstalosti v řízení zákonně povinná. Jedná se o situace, kdy jedním z dědiců je osoba pod zvláštní právní ochranou dle § 1685 odst. 2 písm. a) OZ. Takovou osobou může být nezletilý dědic, osoba omezená na svéprávnosti, osoba nepřítomná, osoba neznámá a v neposlední řadě právnická osoba veřejně prospěšná anebo zřízená ve veřejném zájmu. I v případě nařízení soupisu pozůstalosti soudem hradí dědicové dluhy zůstavitele pouze do výše ceny nabytého dědictví, dle ustanovení § 1706 OZ. Dále potom musí být soupis pozůstalosti proveden na žádost věřitele zůstavitelových dluhů anebo je-li nejisté, zda má být někdo dědicem, popř. kdo je dědicem, dle ustanovení § 1685 OZ.

2.9. Správa pozůstalosti

Pozůstalost jako taková neleží ladem do doby nabytí majetku dědicem, nýbrž jedná se o žijící majetek, který se může vlivem různých okolností zvětšovat či zmenšovat v průběhu trvajících řízení o pozůstalosti. Z tohoto důvodu musí existovat správce pozůstalosti, který o majetek pečuje do doby, než dojde k nabytí majetku dědicem, tedy k nabytí právní moci usnesení o nabytí dědictví. Správce může být povolán přímo zůstavitelem, anebo je správcem obecně dědic a pokud je dědiců více a neujednají si něco jiného, tak spravují pozůstalost společně. Jedná se o prostou správu, tedy vykonávají se pouze nezbytné úkony důležité v rámci záchovy pozůstalostního majetku jako takového. V rámci záchovy pozůstalostního majetku může být část majetku zcizena nebo použita

⁴⁵ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 263–267.

jako jistina. Z ustanovení § 1679 OZ vyplývá, že hranice prosté správy mohou být překročeny vyžaduje-li to vážný důvod a shodnou-li se na tomto všichni dědicové. Pokud ke shodě nedojde rozhoduje o takovém úkonu soud. Kromě správce pozůstalosti může zůstavitel ustanovit i vykonatele závěti. Vykonatel závěti je osoba, která má stejná práva jako správce, ale tyto práva se vztahují pouze na majetek obsažený v závěti.⁴⁶

2.10. Závěra pozůstalosti

Závěra pozůstalosti je institutem, který zajišťuje pozůstalostní majetek. O takovém úkonu rozhoduje soud, a to ze zákonných důvodů, dle ustanovení § 1682 OZ. Jedná se o situace, kdy některý z dědiců je omezen na svéprávnosti nebo je neznámého pobytu, dále pokud je zde důvodná obava z předlužení pozůstalosti nebo věřitel zůstavitelových dluhů navrhl odloučení pozůstalosti anebo je zde jiný důvod ke zvláštní opatrnosti. Zde dále platí, že pokud se jedná o závěru učiněnou z důvodu omezené správnosti, nepřítomnosti nebo neznámosti dědice, závěra se učiní pouze na část pozůstalosti, která by tvořila jeho dědické právo anebo povinný díl.

Závěra slouží k tomu, aby s majetkem v pozůstalosti nemohlo být volně nakládáno do skončení dědického řízení, a to proto, že musí sloužit jako jistina k případným dluhům, které by mohly vzniknout. Pokud se v pozůstalosti objevuje nemovitý majetek s dostatečnou hodnotou, nemusí být závěra učiněna.⁴⁷

Závěra pozůstalosti se provádí buď uložením majetku do soudní úschovy, či úschovy soudního komisaře, nebo zapečetěním majetku v bytě zůstavitele či jiných prostorách. Zapečetění majetku v bytě zůstavitele je často používaný institut, který je prováděn skrze uzávěry. *„Jako uzávěra se zpravidla použije lepicí páska a otisky úředního razítka tak, aby bylo možno následně zjistit případné porušení uzávěry.“*⁴⁸

⁴⁶ CHALUPA, I., REITERMAN, D., Muzikář, M. Dědické právo. Základy soukromého práva IX. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5, s. 145–147.

⁴⁷ CHALUPA, I., REITERMAN, D., Muzikář, M. Dědické právo. Základy soukromého práva IX. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5, s. 146.

⁴⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, ISBN: 978-80-7478-869-7, s. 322.

2.11. Situace, kdy se potenciální dědic nestane dědicem

V řízení o pozůstalosti existují situace, kdy po zůstaviteli vystupují v řízení v úvahu přicházející dědicové. Tito dědicové mohou být dědici ze zákona či ze závěti. Jejich postavení dědice však nastává až v okamžiku přijetí dědictví, lépe řečeno v okamžiku neodmítnutí dědictví. Občanský zákoník totiž zakládá několik možností, kdy se osoba v potenciálním postavení dědice nakonec dědicem nestane. Tyto možnosti buď závisí na její svobodné vůli, anebo jde o dědicem neovlivnitelnou skutečnost. V každém případě obecně platí, že pokud osoba v postavení potenciálního dědice nakonec nedědí, nastupuje na její místo právní nástupce, anebo na její místo nastoupí osoba v jejíž prospěch je takový úkon činěn.

2.11.1. Instituty závislé na vůli potenciálního dědice

V následujících podkapitolách budou analyzovány zákonné instituty, které dávají osobě v postavení v úvahu přicházejícího dědice možnost se nakonec dědicem nestát.

2.11.1.1. Odmítnutí dědictví

V každém dědickém řízení nastane okamžik, kdy soud, respektive pověřený soudní komisař poučí potenciálního dědice o jeho dědickém právu s možností dědictví odmítnout. Takové poučení se provádí ve formě usnesení, které je nejčastěji vyhlášeno za účasti potenciálního dědice ústně. Zákoník však umožňuje taktéž možnost vyhlášení takového usnesení formou psanou, anebo prostřednictvím zástupce. Platí, že odmítne-li dědic dědictví, hledí se na něj jako by dědictví nikdy nenabyl, dle ustanovení § 1486 OZ. Dále platí, že jednou učiněné prohlášení dědice o tom, že dědictví neodmítá, má za následek nemožnost dědictví přijmout kdykoliv později. Stejně tak platí, že jednou přijaté dědictví nejde již následně odmítnout. Tato zásada vychází z přijetí římskoprávní úpravy označované latinsky jako *semel heres, semper heres* neboli *jednou dědic, vždycky dědic*.

Poučený dědic, či jeho zástupce jeho jménem mohou požádat o lhůtu k rozmyšlení, zda bude dědictví odmítnuto, či nikoliv. Tato lhůta činí jeden měsíc od dne vyrozumění o poučení o dědickém právu. Lhůta může činit pak výjimečně tři měsíce, má-li dědic bydliště v zahraničí anebo může být ze závažných důvodů soudem přiměřeně prodloužena. Pokud lhůta uplyne bez vyjádření dědice, má se za to, že dědictví neodmítnul, jde tedy o nevyvratitelnou domněnku. Avšak výslovné prohlášení

o odmítnutí, či neodmítnutí dědictví může dědic, či jeho zástupce učinit bez použití zákonné lhůty ihned před soudem. Takové prohlášení musí být výslovné a bezvýjimečné. Pokud dědic odmítne dědictví s výhradou, pod podmínkou nebo jen z části, k odmítnutí se nepřihlíží, jelikož je neplatné. Jediná možnost výhrady existuje pro nepominutelného dědice, který může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu. Dědictví může odmítnout dědic ze zákona, ze závěti či smluvní dědic, ale ten pouze za předpokladu, že tomu neodporuje dědická smlouva. Následek odmítnutí dědictví je takový, že na místo potenciálního dědice nastupuje jeho právní nástupce, tedy jeho potomek. Nemá-li potenciální dědic právní nástupce, nikdo další na místo potenciálního dědice nenastupuje.⁴⁹

2.11.1.2. Vzdání se dědictví

Pokud dědic dědictví neodmítne nemusí tato skutečnost znamenat, že dědictví nabyde. Po přijmutí či neodmítnutí dědictví se dědic stává dědicem, ale zákon mu dává možnost se svého nároku na dědictví vzdát v prospěch jiného, a to takového dědice, který dědictví neodmítl. Tento dědic, v jehož prospěch se jiný dědic dědictví vzdává, musí takový úkon přijmout. Pokud by jej nepřijmul, ke vzdání se nepřihlíží. Dědictví se může vzdát dědic ze zákona, ze závěti či dědické smlouvy. Platí, že pokud se dědictví vzdá nepominutelný dědic, vzdává se zároveň i práva na povinný díl, a to i vůči svým potomkům. Dále potom platí, že pokud dědic, který se dědictví vzdal byl obtížen příkazem, nařízením odkazu nebo jiným opatřením, které podle zůstavitelovy vůle může a má splnit jen osobně, nezbavuje se tím povinnosti splnit takové opatření, dle ustanovení § 1490 odst. 2 OZ.⁵⁰

2.11.1.3. Zřeknutí se dědického práva

Zřeknutí se dědického práva je institut, který se od předchozích dvou liší zejména tím, že zřeknutí se dědického práva může učinit potenciální dědic již za života zůstavitele. Odmítnutí a vzdání se dědictví totiž může nastat až v dědickém řízení po smrti zůstavitele. Zřeknutí se dědického práva lze učinit smlouvou se zůstavitelem a takový úkon má účinky i vůči potomkům potenciálního dědice, pokud smlouva neřekne něco jiného. Dle

⁴⁹ MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4, s. 27–32.

⁵⁰ NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 22–24.

ustanovení § 1484 odst. 1 OZ platí, že kdo se zřekne dědického práva, zříká se tím i práva na povinný díl; kdo se však zřekne jen práva na povinný díl, nezříká se tím práva z dědické posloupnosti. Smlouva o zřeknutí se dědického práva musí být sepsána ve formě veřejné listiny a pokud strany dodrží písemnou formu, mohou být práva a povinnosti z ní zrušeny. Podobně jako vzdání se dědictví i zřeknutí se dědického práva může být učiněno ve prospěch jiného. To však platí pouze pokud taková osoba dále v řízení dědictví neodmítne a stane se dědicem. Pokud by taková osoba následně dědictví odmítla nebo se z jiného důvodu nestala dědicem, například by zemřela dříve než zůstavitel, nemělo by zřeknutí se dědického práva žádné právní účinky.⁵¹

2.11.1.4. Zcizení dědictví

Institut zcizení dědictví je velmi neobvyklý. Jde o situaci, kdy po smrti zůstavitele je uzavřena smlouva mezi dědicem a další osobou, která je v postavení nabyvatele. Tato smlouva nesmí být uzavřena již za života zůstavitele, jelikož by tato skutečnost měla za následek neplatnost takového právního jednání. Smlouva o zcizení dědictví taktéž vyžaduje formu veřejné listiny. Nabyvatel tak vstupuje do práv a povinností náležejících k pozůstalosti. Existence listiny o zcizení dědictví musí být oznámena soudu bez zbytečného odkladu. Obecně platí, že v rámci řízení jsou účastníci již v předběžném šetření na tuto skutečnost tázáni. Lze být toho názoru, že tento institut je vhodné použít, pokud se dědic nachází v postavení dlužníka vůči věřiteli, kterého může tímto způsobem uspokojit. Z praktického hlediska je nutné říci, že se jedná o institut naprosto ojedinělý. Pro použitelnost smlouvy o zcizení dědictví je nutné, aby dědic dědictví neodmítnul a stal se dědicem. Nabyvatel není nikdy v postavení dědice a nemá právo na to, co náleží zciziteli nikoli jako dědici, ale z jiného právního důvodu, ani na písemnosti, podobizny a záznamy rodinné povahy, dle ustanovení § 1716 OZ. Oproti tomu mu ale náleží vše, co k dědictví přibude, například tím, že odpadne odkazovník nebo spoludědic nebo jakýmkoliv jiným způsobem. Dále nabyvateli náleží vše, co zcizitel již z dědictví obdržel, ale na druhé straně musí nahradit zciziteli vše, co vynaložil ze svého vlastního majetku v rámci dědického řízení, tedy i například náklady pohřbu a opatření pohřebiště. Nabyvatel je chráněn zákonem tak, že utrpěl-li by v rámci nabytí dědictví nějakou škodu nebo by zcizitelovo dědické právo nebylo pravé, je zcizitel povinen nabyvateli takovou

⁵¹ CHALUPA, I., REITERMAN, D., MUZIKÁŘ, M. Dědické právo. Základy soukromého práva IX. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5, s. 145–147, s. 21.

škodu nahradit. Dále potom platí, že nabyvatel i zcizitel hradí zůstavitelovy dluhy společně a nerozdílně.⁵²

2.11.2. Instituty nezávislé na vůli potencionálního dědice

Vedle situací, kdy potenciální dědic sám z vlastního úsudku může rozhodnout o tom, že se dědicem nestane, existují i situace, kdy k takovému závěru dojde bez jeho rozhodnutí. Zejména se jedná o institut vydědění, který je blíže popsán v kapitole 2.5.

Kromě vydědění se potom může jednat o různé další situace, kdy jeden z dědiců během dědického řízení zemře. V takovém případě zemřelý dědic de iure dědicem je, ale de facto za něj v řízení vystupuje zástupce, který bude v řízení o pozůstalosti takového dědice dědicem.

Z dědického práva je dále vyloučen ten, kdo se choval určitým nevhodným způsobem popsaným v zákoně. V takovém případě není potřeba žádné aktivity ze strany budoucího zůstavitele, jelikož zde postačí pouze jednání potencionálního dědice. Jde o následek objektivně existujících skutečností, který nastává ex lege.⁵³ Jedná se o institut dědické nezpůsobilosti, která je blíže popsána v kapitole 2.7.

⁵² NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 123–125.

⁵³ CHALUPA, I. REITERMAN, D., MUZIKÁŘ, M. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5, s. 18.

3. ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Procesní právní úpravu řízení o pozůstalosti lze nalézt v zákoně číslo 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen “ZŘS”). Řízení o pozůstalosti je upraveno konkrétně v hlavě III. Jedná se o řízení, které je nesporné a je vedeno pověřeným notářem. Řízení je zahajováno nejčastěji bez návrhu, ale zákon nevylučuje možnost podat návrh k soudu na zahájení řízení. Z hlediska časové náročnosti nelze určit přesnou dobu trvání řízení, jelikož se časová náročnost odvíjí od individuálních potřeb v každém případě. Řízení o pozůstalosti je úplatné. V každém řízení musí být uhrazena odměna notáře, která je řízena vyhláškou číslo 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (*notářský tarif*) ve znění pozdějších předpisů.

„Řízení o pozůstalosti patří mezi tzv. zvláštní řízení vyjmenovaná v ustanovení § 2 z. ř. s., pro která se jako obecné pravidlo zavádí tzv. vyšetřovací zásada, podle které je věcí soudu, aby veškeré skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé zjišťoval z úřední povinnosti, bez ohledu na procesní aktivitu účastníků, přičemž na rozdíl od sporného řízení mohou účastníci do řízení vnášet nové skutečnosti a důkazy po celou dobu řízení, a to až do doby, než odvolací soud začne vyhlášovat rozhodnutí.“⁵⁴

3.1. Notář jako soudní komisař

Řízení je vedeno pověřeným notářem. Notář je pověřen usnesením příslušného soudu, pod který spadá a v řízení vystupuje jako soudní komisař. Usnesení o pověření notáře není třeba doručovat a odvolání proti takovému usnesení není přípustné. Každý notář působí v obvodu určitého soudu. Pod takový soudní obvod může spadat pět až dvacet notářů, mezi kterými jsou potom jednotlivé dědické nápady rozdělovány podle jasných pravidel rozvrhu práce. Rozvrh práce vytváří předseda krajského soudu (v Praze městského soudu) na návrh Notářské komory České republiky. Ze systému vyplývá, že notářů je v České republice uzavřený počet neboli *numerus clausus*.⁵⁵

⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 24 Cdo 3035/2019-179.

⁵⁵ MIKEŠ, J. a MUZIKÁŘ, L. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4, s. 168.

Rozdělení může vypadat následovně, například pod Obvodním soudem pro Prahu 9 působí pět notářů, mezi které jsou děleny veškeré dědické nápady, kde zůstavitel měl poslední trvalé bydliště na Praze 9. Zůstavitelé s posledním trvalým bydlištěm na Praze 9 jsou mezi notáři rozdělení podle data narození, například JUDr. Sylva Kotrbová je pověřena jako soudní komisař u zůstavitelů, kteří se narodili 25.–30. den v měsíci každého roku a potom všichni ti, kteří se narodili 31.08., 31.10. a 31.12. každého roku. Pokud se jedná o řízení o pozůstalosti více osob, které spolu souvisí je pověření notáře určeno dle data narození staršího ze zůstavitelů a pokud by u některého zůstavitele nebylo datum narození známo, funguje rozdělení stejně, ale vychází se z data úmrtí.⁵⁶

Platí, že notář musí dbát řádné právní etiky, tedy zachovávat mlčenlivost o všem, co se v rámci řízení dozvěděl. Notář musí vystupovat v řízení nestranně, spravedlivě a musí jednat bez zbytečných průtahů. Pověření notáře soudním komisařem je *conditio sine qua non*⁵⁷ k tomu, aby mohl notář vykonávat úkony v řízení. Pokud by notář měl v řízení k některému z účastníků bližší vztah musí o svém postavení informovat soud, pod který spadá. Soud by v takovém případě měl notáře vyměnit. Pro výměnu notářů existuje v rozvrhu práce pozůstalostních řízení Notářské komory České republiky vzorec v rámci, kterého dochází k výměně. Každý z účastníků řízení je při každém jednání poučen o možnosti uplatnit námitku podjatosti, pokud by měl pocit, že je notář či některý z jeho pracovníků v podjatém postavení vůči účastníkovi. Po uplatněné námitce podjatosti musí být vždy neprodleně informován daný soud, který podjatost notáře či jeho pracovníka prověří a podjatost buď potvrdí a notáře vymění, anebo podjatost vyvrátí.⁵⁸

3.2. Zahájení řízení

Řízení je zahajováno nejčastěji bez návrhu, a to tak, že všechny úmrtní listy zemřelých s posledním trvalým bydlištěm v daném místě, tedy například na Praze 9, jsou doručeny danému obvodnímu soudu (Obvodnímu soudu pro Prahu 9). Matričnímu úřadu vzniká ze zákona oznamovací povinnost, dle které musí oznámit smrt fyzické osoby příslušnému soudu k projednání řízení o pozůstalosti. Soud provede pověření jednotlivých notářů,

⁵⁶ Notářská komora České republiky: rozvrh pozůstalostních řízení 2021 [online]. Praha [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/rozvrhy-pozustalostnich-řízení/2021_rozvrh_hlmp_zmena2.pdf.

⁵⁷ Nepřekonatelná podmínka, doslova: „podmínka, bez které nelze“.

⁵⁸ MIKEŠ, J. a MUZIKÁŘ, L. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4, s. 139–141.

kterým jsou vytvořeny dědické nápady. Každému dědickému nápadu je přidělena spisová značka. Spisová značka je tvořena číslicí daného notáře, dále písmenem D, číslem dědického případu v daném roce a konkrétním rokem, ve kterém je řízení zahájeno. *Spisová značka může vypadat například následovně: 13D 1240/2021.* Každé řízení o pozůstalosti má svůj vlastní spis. Spis je vytvořen přímo soudem a je doručen notáři nejčastěji krátkou cestou. Na začátku se každý spis skládá pouze z několika listů, které tvoří zejména pověření notáře a oznámení o zahájení řízení, úmrtní list a dále administrativní listy. Spis se potom neustále rozšiřuje o další listy, které s případem souvisí a ke konci řízení mají spisy průměrně okolo 80 listů, avšak existují i složité dědické spisy, které mohou čítat až 200–300 listů. Řízení je soudem zahájeno usnesením, které není potřeba doručovat.⁵⁹

Na návrh je řízení zahajováno pouze výjimečně. Jedná se zejména o návrh na zahájení dodatečného řízení o pozůstalosti. Dále se může jednat o situaci, kdy osoba, která je v postavení potenciálního dědice může podat návrh k věcně a místně příslušnému soudu. Tento postup je velmi neobvyklý a nejčastěji se jedná o situaci, kdy zůstavitel byl například státním příslušníkem cizího státu, avšak vlastnil i nějaký majetek na území České republiky. Zde se dostáváme k problematice mezinárodního práva, kdy příslušnost je obecně určena dle hraničního určovatele, tím je v tomto případě prvně místo posledního trvalého bydliště a za druhé místo, kde se nachází zůstavitelův majetek.

3.3. Pravomoc

Řízení o pozůstalosti náleží do pravomoci soudu, který k provádění jednotlivých úkonů v řízení pověřil notáře jako soudního komisaře. Pravomoc soudů České republiky projednávat řízení o pozůstalosti není dána jen u některých dědictví s cizím prvkem.⁶⁰

3.4. Místní příslušnost

Místní příslušnost je určena především podle posledního trvalého pobytu a dále podle posledního bydliště zůstavitele. Pokud takto nelze místní příslušnost určit, je určena podle

⁵⁹ MIKEŠ, J. a MUZIKÁŘ, L. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4 s. 148–149.

⁶⁰ MIKEŠ, J. a MUZIKÁŘ, L. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4, s. 135.

místa, kde se nachází zůstavitelův nemovitý majetek. A pokud ani takto nelze místní příslušnost určit, je určena na základě toho, kde zůstavitel zemřel.⁶¹

3.5. Věcná příslušnost

Věcná příslušnost je určena zákonem o zvláštních řízeních soudních, dle ustanovení § 3 ZŘS. V řízení o pozůstalosti je věcně příslušný okresní soud. V Praze je působnost okresních soudů vykonávána soudy obvodními, které jsou označeny podle části Prahy.

3.6. Účastníci řízení

Obecně je účastenství zvláštních řízeních soudních rozděleno podle toho, zda je řízení zahájeno na návrh či nikoliv. Pokud je řízení zahájeno návrhem, účastníkem bude vždy navrhovatel a dále potom ti, o nichž to stanoví zákon dle ustanovení § 110–117 ZŘS.

Účastenství se v řízení o pozůstalosti liší dle jednotlivých fází řízení. V první fázi řízení v takzvaném předběžném šetření je účastníkem pouze **vypravitel pohřbu**, který může, či nemusí být zároveň dědicem. V další fázi řízení jsou účastníky ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou **zůstavitelovými dědici** ze zákona, ze závěti nebo z dědické smlouvy.

V případě, že v rámci řízení o pozůstalosti musí být vypořádáno společné jmění manželů, tedy zůstavitelem je osoba, která byla ženatá či vdaná, je vždy účastníkem **pozůstalý manžel**.

Účastníkem řízení může být také **vykonatel závěti**, kterého určil zůstavitel. Ten je účastníkem vždy, ledaže by bylo řízení zastaveno pro nepatrný, či žádný majetek nebo by došlo k odúmrti a dědictví by přešlo na stát.

Stát může být také účastníkem řízení. V takové případě se jedná o odúmrt', tedy není jiného dědice. Za stát jako takový v řízení vystupuje jeho zástupce, tedy Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

⁶¹ NOVOTNÝ, P a M. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 139.

Dalším účastníkem řízení může být **správce pozůstalosti**, pokud je určen zůstavitelem či notářem. Správce pozůstalosti je účastníkem pouze v takové fázi řízení, kde jde o jeho ustanovení, popř. o jeho úkony související se správou.

Pokud v řízení dojde k závěře pozůstalosti, je dále účastníkem **každý, kdo je dotčen opatřením soudu k zajištění majetku zůstavitele**. Taková osoba je účastníkem pouze v takových fázích, kde se jedná o jejich právech a povinnostech. Stejně tak může být účastníkem řízení **věřitel zůstavitele**, který je účastníkem ve chvíli, kdy se jedná o odloučení pozůstalosti, kterou navrhl anebo o soupisu pozůstalosti, který navrhl.

Postavení účastníka řízení nese také **nepominutelný dědic**, kterému zákon přiznává právo na povinný díl, zásadně vyplácený v penězích. Úprava postavení nepominutelného dědice je blíže popsána v kapitole 2.4.

Účastníkem řízení může být také **procesní nástupce** osoby, která v průběhu řízení ztratila způsobilost být účastníkem. Procesní nástupce musí výslovně před soudem do protokolu prohlásit, že je procesním nástupcem takové osoby. Ztrátou procesní způsobilosti může být například smrt účastníka.⁶²

3.6.1. Další subjekty řízení

V situaci zcizení dědictví, která je popsána v kapitole 2.11.1.4., dochází k tomu, že na místo dědice nastoupí v řízení nabyvatel dědictví, který se stane účastníkem řízení. K tomu dojde následně potom, co zcizitel a nabyvatel prokážou smlouvu o zcizení dědictví a výslovně prohlásí, že zcizení požadují.

Kromě účastníků řízení, což jsou obecně osoby o jejichž právech a povinnostech se v řízení o pozůstalosti rozhoduje, zde vystupují také další osoby zúčastněné na řízení. Jedná se především o osoby, které řízení vedou, a to buď: a) soud, respektive pracovníci soudu; b) notář jako pověřený soudní komisař, respektive jeho pracovníci a c) opatrovník.

U okresních (obvodních) soudů jako u soudů I. stupně vystupuje v plném rozsahu soudce z povolání jako samosoudce. V prvním stupni řízení o pozůstalosti nikdy nerozhoduje soudní senát. Místo samosoudce může být pověřen většinou úkonů vyšší soudní úředník, a to v rozsahu stanoveném zákonem o vyšších soudních úřednících. Kromě vyšších

⁶² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědictvé právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 415–432.

soudních úředníků mohou být takto pověřeni i asistenti soudce či justiční čekatelé. Dále zde mohou vystupovat soudní tajemníci, a to pouze v jednoduchých a dílčích úkonech. Poslední zúčastněnou osobou ze soudní agendy může být vedoucí soudní kanceláře, který vykonává zejména sepisování podání do protokolu a ústní prohlášení účastníků řízení, například o udělení plné moci.

Notář jako pověřený soudní komisař vede řízení o pozůstalosti, avšak i on může být v řízení zastoupen a to náhradníkem, zástupcem, společníkem notáře, či notářským kandidátem, který je notářskou komorou ustanoven k zastupování notáře. K jednotlivým dílčím úkonům mohou být dále pověřeni notářem jeho další pracovníci. Zde se jedná zejména o notářské koncipienty a notářské tajemníky.

Opatrovník je zástupcem osoby, která není způsobilá v řízení samostatně jednat a nemá zákonného zástupce. Opatrovník je jmenován soudním usnesením. Dalším případem je jmenování kolizního opatrovníka, kterého jmenuje soud ve chvíli, kdy osoba nezpůsobilá samostatně jednat má sice zákonného zástupce, ale tento zástupce je také účastníkem řízení. Tudíž by hrozil střet zájmů a je nutné jmenovat kolizního opatrovníka, který bude za nezpůsobilou osobu jednat nestranně, spravedlivě a v jejím nejlepším zájmu. Posledním případem je opatrovník ve zvláštních situacích, kdy je některý z účastníků neznámý anebo neznámého pobytu, či se mu nepodařilo doručit na jeho známou adresu písemnosti týkající se řízení. V takovém případě je soudem jmenován opatrovník, který bude za takovou osobu v řízení vystupovat a znovu to musí být opatrovník, který není ve střetu zájmů. Tím nejčastěji bývá advokát, či jiná osoba právně vzdělaná.

Posledními osobami zúčastněnými mohou být osoby, jejichž přítomnost je v řízení potřebná. Tím jsou myšleny především soudní znalci, svědci, tlumočníci a osoby, které mají předložit listinný důkaz. Přítomnost těchto osob je však omezena pouze na dílčí fáze řízení, jako například výslech svědka.⁶³

3.6.2. Práva účastníků řízení

Účastníci řízení o pozůstalosti jsou obecně: a) osoby, které zákon označuje za účastníky a b) jiné osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení rozhodováno. Těmto osobám potom náleží výsostná práva, která nenáleží nikomu jinému. Dle ustanovení

⁶³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 405–413.

§ 182 odst. 2 ZŘS se jedná zejména o právo být předvolán k jednání, vyjadřovat se k průběhu řízení a podílet se na něm, činit procesní návrhy, právo na doručení písemných vyhotovení usnesení nebo právo podat odvolání.⁶⁴

3.7. Průběh řízení

Řízení o pozůstalosti je tvořeno jednotlivými fázemi, které na sebe navazují a utváří komplexní proces. Tyto fáze se od sebe liší jednotlivými procesními úkony stran a jedná se zejména o předběžné šetření, projednání dědictví, rozhodnutí o dědictví a další úkony související.

3.7.1. Předběžné šetření

Předběžné šetření je prvním jednáním konaným v rámci řízení o pozůstalosti. K tomuto jednání se nejčastěji předvolává vypravitel pohřbu, který je znám z úmrtního listu.⁶⁵ Předvolání je doručováno do vlastních rukou vypravitele pohřbu a ve zvláštních okolnostech je možné předvolat vypravitele telefonicky. Vypravitel je v předvolání seznámen se zahájením řízení po zůstaviteli; je mu oznámen den, čas a místo, kam se má dostavit; je poučen o nutnosti přinesení fakturu za pohřeb, pokud bude uplatňovat náklady pohřbu v řízení a dále je poučen o nutnosti sdělit veškeré informace, které jsou mu známy ohledně zůstavitelova majetku a dalších skutečností. Účelem předběžného šetření je provedení všech úkonů potřebných pro zjištění stavu zůstavitelova jmění a pro zjištění okruhu dědiců, odkazovníků, vykonatelů závěti, správce pozůstalosti a dalších osob, o jejichž právech a povinnostech se bude v řízení jednat.

Ještě předtím, než se vypravitel pohřbu dostaví do kanceláře notáře, je provedena notářem, nebo jím pověřeným pracovníkem lustrace. Lustrace se provádí na dostupných veřejných i neveřejných seznamech a systémech. Jedná se především o Centrální evidenci obyvatel; Evidenci právních jednání pro případ smrti; Evidenci listin o manželském

⁶⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědictvé právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 413-414.

⁶⁵ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědictvé právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 214.

majetkovém režimu; Centrální depozitář cenných papírů; Katastr nemovitostí; Obchodní rejstřík; Živnostenský rejstřík nebo Evidenci motorových a přípojných vozidel.⁶⁶

O jednání o předběžném šetření se sepisuje protokol. Účelem šetření je zjistit okruh dědiců zůstavitele, zda zůstavitel nepořídil nějaké další listiny pro případ smrti, které by nebyly uloženy ve sbírce notářských zápisů. Dále se zjišťuje, zda měl zůstavitel účty u bankovních institucí; zda měl nějaké pohledávky vůči dalším osobám; zda měl zůstavitel dluhy vůči dalším osobám; zda měl u sebe nějakou finanční hotovost nebo jestli měl nějaký další majetek, kterým se myslí zejména cenné papíry nebo pronajaté hrobové místo.

Vypravitel pohřbu nebo jiná osoba předvolaná k předběžnému šetření má zákonnou povinnost nezamlčet žádné skutečnosti, o kterých ví a dále musí potvrdit informace, které jsou notářem zjištěny z lustrací. Kromě povinností ovšem zákon přiznává i práva takovým osobám, které poskytly informace rozhodné pro řízení a nejsou dědicem. Jedná se o právo na náhradu hotových výdajů. Takové právo je nutné uplatnit do tří dnů ode dne sepsání protokolu o předběžném šetření.⁶⁷

Na základě toho, co je vypravitelem sděleno je následně prováděno dotazování jednotlivých institucí, u kterých by zůstavitel mohl mít ke dni úmrtí evidovaný majetek. Dotazy i odpovědi jednotlivých institucí či osob tvoří spisový materiál.⁶⁸

Pokud je již během jednání o předběžném šetření jasné či předvídatelné, že zůstavitel zanechal majetek pouze nepatrné hodnoty, žádný majetek, nebo majetek bez hodnoty, je vypravitel pohřbu poučen o tom, že v takovém případě by řízení bylo zastaveno podle ustanovení § 153 (žádný majetek) a § 154 (nepatrné hodnoty, bez hodnoty) ZŘS. V takovém případě se majetek vydá vypraviteli pohřbu, ale je nutné, aby s takovým úkonem souhlasil. Pokud vypravitel souhlasí, je tento souhlas zaznamenán do protokolu o předběžném šetření.⁶⁹ Jestliže by vypravitel pohřbu nedal výslovný souhlas je nutné pozůstalost vydat státu, který bude v postavení zákonného dědice s uplatněným právem

⁶⁶ MIKEŠ, J. a MUZIKÁŘ L. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4, s. 150–151.

⁶⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 217.

⁶⁸ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 213–217.

⁶⁹ NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo. 2.*, aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 146.

na výhradu soupisu pozůstalosti.⁷⁰ Ačkoliv zákon nezná právní úpravu takové situace, vychází se v těchto případech z judikatury.⁷¹

Zajímavostí je, že v době celosvětové pandemie Covid-19 probíhala předběžná šetření s vypraviteli pohřbu dálkově, v rámci zachování co nejmenšího fyzického kontaktu. Vypraviteli byl elektronicky zaslán dokument, který byl vytvořen tak, aby bylo sděleno, co nejvíce informací o zůstavitelově majetku. Na základě takového dokumentu byl potom vytvářen protokol o předběžném šetření.

3.7.2. Seznam aktiv a pasiv

Notář je povinen zjišťovat obsah pozůstalosti, který tvoří aktiva a pasiva. Do aktiv patří zejména majetek, který zůstavitel vlastnil v době své smrti; pohledávky a majetková práva, které vznikly teprve po smrti zůstavitele, ale mají původ v právních skutečnostech, které nastaly již za života zůstavitele a právo na vypořádání společného jmění manželů, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele a nebylo vypořádáno. Do pasiv pozůstalosti patří zejména dluhy zůstavitele, které měl v době smrti; náklady pohřbu; náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že je hradí dědici zůstavitele, nebo že se hradí z pozůstalosti, popřípadě že jsou pasivem pozůstalosti dle § 171 odst. 2 ZŘS. O konkrétních aktivech a pasivech je notářem vytvořen seznam aktiv a pasiv, do kterého se zařazuje jmění, jehož zařazení do seznamu nic nebrání.⁷²

3.7.3. Oceňování pozůstalostního majetku

Po vytvoření seznamu aktiv a pasiv je nezbytné majetek, který je obsahem pozůstalosti, ocenit. Ocenění je možné provést na základě zákonných způsobů, které jsou následující: Pokud mezi dědici panuje shoda, je možné ocenit majetek na základě společného prohlášení dědiců. Další možnou variantou je ocenění tím, kdo pozůstalosti spravuje a poslední možností je ocenění na základě znaleckého posudku, dle ustanovení § 181 odst. 1 ZŘS. Ocenění se provádí vždy dle stavu rozhodného ke dni úmrtí zůstavitele.

⁷⁰ *Časopis Ad Notam: Judikatura [online]. [cit. 2022-02-07]. ISSN ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_819-judikatura.*

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2021, sp. zn. 24 Cdo 1032/2020.

⁷² NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo. 2., aktualizované vydání.* Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 148–149.

Osoba, se kterou se vede předběžné šetření je poučena o nutnosti ve lhůtě jednoho měsíce dodat ocenění pozůstalostního majetku. Znalecký posudek je z výše uvedených variant nejdražším způsobem ocenění. Posudek znalce se používá především v řízení, kde mezi dědici panují spory a je nutné, aby vyjádření o obvyklé ceně bylo nesporné, přesné a jasné. Znalecký posudek se také vyžaduje ve chvíli, kdy se v řízení objevují osoby se zvláštní ochranou dle § 1685 odst. 2 písm. a) OZ. Lhůta k tomuto určená je lhůtou soudcovskou, tedy je určena notářem a může být ve zvláštních případech prodloužena.⁷³

3.7.4. Společné jmění manželů

Smrtí zůstavitele ze zákona zaniká manželství. Pokud tedy dojde k situaci, kdy v řízení o pozůstalosti vystupuje pozůstalý manžel, je nutné vypořádat společné jmění manželů, které ke dni úmrtí zůstavitele také zaniká. Manželské majetkové jmění může být založeno na zákonném režimu, smluvním režimu, či režimu založeném na rozhodnutí soudu. Pro účely vypořádání společného jmění manželů je nutné zjistit takové jmění, provést o něm seznam a ocenit ho. Oceňování probíhá stejným způsobem jako u oceňování majetku ve výlučném jmění zůstavitele.

K vypořádání společného jmění manželů může dojít dvěma způsoby, a to: a) dohodou mezi dědici a pozůstalým manželem a b) autoritativním rozhodnutím pozůstalostního soudu. V případě dohody mezi dědicem a pozůstalým manželem jsou smluvní strany vázány zákonnými omezeními dle § 574–588 OZ a dále pokyny, které zůstavitel ještě za svého života udělil ohledně svého majetku pro případ smrti. Pozůstalostní soud musí dohodu schválit. Pokud není dohoda uzavřena nebo není schválena pozůstalostním soudem je o vypořádání rozhodnuto autoritativním rozhodnutím.

Zákon přiznává pozůstalému manželovi některá zvláštní práva ve vztahu k bydlení. Jedná se především o situaci, kdy manželovi ze zákona připadá společné vybavení rodinné domácnosti, pokud ji spolu sdíleli. Dále potom pokud manželství zaniklo smrtí manžela a manželé měli společné nájemní právo k domu nebo bytu, zůstane nájemcem pozůstalý manžel dle § 766 OZ.⁷⁴

⁷³ NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 286–287.

⁷⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 251–261.

3.7.5. Nahlížení do spisu

Během doby, než dojde ke konečnému projednání pozůstalosti mohou účastníci řízení nahlížet do spisu a seznamovat se spisovým materiálem. O nahlížení do spisu se sepisuje záznam. Záznam obsahuje informace o tom, o jaké řízení se jedná, dále kdo přišel nahlížet včetně identifikace takové osoby a také poučení o tom, že si účastník jeho zástupce nebo právní nástupce může činit výpisy a opisy ze spisového materiálu. Kromě těchto osob může do spisu nahlédnout také osoba, která prokáže na věci vážný právní zájem⁷⁵ a zároveň zájmy účastníků takovým úkonem nemohou být dotčeny, dle ustanovení § 95 NotŘ. Účastníci řízení, jejich zástupci, právní nástupci a osoby s jiným právním zájmem mohou do spisu nahlédnout pouze v kanceláři notáře a s jeho dohledem nebo dohledem jím pověřeného pracovníka notářské kanceláře. Notář či jím pověřený pracovník nemůže osobě nahlížející sdělovat žádné konkrétní informace týkající se dědického řízení, a to především takové informace, které by nahlížejícímu daly informační výhodu před ostatními účastníky.

3.7.6. Projednání pozůstalosti

K projednání dědictví se přistupuje ve chvíli, pokud pozůstalost není předložena a hodnota zůstavitelem zanechaného majetku je vyšší než nepatrná. Výsledkem projednání dědictví je vždy konečné usnesení o dědictví podle § 185 ZŘS. Forma usnesení se liší podle toho, zda dědictví nabývá jeden dědic; či více dědiců; dále potom zda je mezi více dědici sjednána dohoda, která je soudem schválena a zákon ji umožňuje, nebo zda je dědictví rozděleno podle nařízení zůstavitele.

Obsahem konečného usnesení tedy může být: a) potvrzení dědictví jedinému dědici; b) rozdělení pozůstalosti rozhodnutím soudu podle nařízení zůstavitele; podle určení třetí osoby, kterou zůstavitel pověřil; na žádost dědiců; c) schválení dohody dědiců o rozdělení

⁷⁵ Nález Ústavního soudu IV. ÚS ze dne 23. dubna 2013, sp. zn. 1194/13 – „Zhodnocení, zda žadateli, který není účastníkem řízení, svědčí ve smyslu ustanovení § 44 odst. 2 o. s. ř. právní zájem či vážný důvod k nahlédnutí do spisu, je předně věcí předsedy senátu resp. soudního komisaře a pokud svůj závěr náležitě odůvodní, Ústavnímu soudu nepřísluší jeho důvody přehodnocovat (srov. usnesení Ústavního soudu ve věci sp. zn. III. ÚS 483/03, IV. ÚS 562/03, II. ÚS 213/09 a IV. ÚS 2935/11 dostupné na <http://nalus.usoud.cz>). Z uvedeného plyne, že samotné posuzování postupu orgánů veřejné moci v případě neumožnění nahlédnutí do spisu Ústavním soudem nepřichází v úvahu.“

pozůstalosti; d) potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů: stanovených dohodou dědiců; dle zákona a e) potvrzení případnutí dědictví státu v případě odúmrť.⁷⁶

3.7.7. Jednání a předvolání k jednání

K projednání dědictví je nutné nařídit jednání, kromě výjimek uvedených v § 183 ZŘS. Jednání o projednání dědictví je neveřejné. K jednání je nutné vždy předvolat dědice a vykonatele závěti, případně správce pozůstalosti jmenovaného podle § 1632 OZ ke splnění poslední vůle zůstavitele. Další účastníky je nutné předvolávat jen tehdy, pokud by se při jednání rozhodovalo o jejich právech a povinnostech. Je nutné předvolat i zástupce účastníků, případně i jiné osoby ve zvláštních případech, jako je například tlumočník, svědek nebo soudní znalec. Dále je nutné umožnit účast osobám, které se dostavily k jednání bez předvolání, pokud se jedná o účastníky nebo jejich zástupce.

V případě, kdy se nedostaví předvolaný účastník a věc je možné projednat i bez jeho přítomnosti, vychází soudní komisař z tvrzení a údajů ostatních účastníků. Důsledkem nedostavení se na řádné předvolání bez omluvy může být také pořádková pokuta až do výše 50.000 Kč, dle § 53 odst. 1 OSŘ nebo předvedení se součinností Policie České republiky dle § 52 OSŘ.

O jednání se sepisuje protokol, není-li pořizován zvukový nebo zvukově obrazový záznam, tam kde to zákon připouští dle § 103 odst. 5 ZŘS. V praxi je ovšem jednání před soudním komisařem zaznamenáváno zejména ve formě protokolu. Protokol o jednání je vždy písemný a obsahuje veškeré informace rozhodné pro jednání. Pokud je v rámci projednávání uzavírána dohoda mezi dědici, musí být uzavřena písemně a podepsána všemi účastníky dohody.⁷⁷

Situace, kdy je možné rozhodnout bez nařízeného jednání jsou v zákoně vymezeny taxativně. Jedná se zejména o případy, kdy se řízení zastavuje podle § 153 nebo § 154 ZŘS; nabývá-li pozůstalost jediný dědic, anebo má-li pozůstalost připadnout státu podle § 1634 OZ. Avšak pokud to pozůstalostní soud považuje za vhodné a účelné, může řízení nařídit. Na druhou stranu existují případy, kdy je rozhodnutí bez nařízeného jednání

⁷⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 571–589.

⁷⁷ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 396.

vyloučeno, a to především tam, kde je nutné provádět dokazování nebo jiné úkony, při kterých má účastník právo být přítomen a realizovat svá práva.

Aby mohlo být rozhodnuto o dědictví musí být splněny následující podmínky. Pozůstalostním soudem bylo zjištěno dědické právo, nebo právo státu na dědictví. Kromě dědického práva bylo zjištěno také pozůstalostní jmění. Došlo k splnění zůstavitelova nařízení. Nedošlo k nařízení likvidace pozůstalosti a soudnímu komisaři bylo prokázáno, že byly splněny povinnosti vůči odkazovníkům, které jsou podle zákona předpokladem pro potvrzení dědictví.⁷⁸

3.7.8. Meritorní rozhodnutí

Závěrem projednání pozůstalosti je notářem vydáno meritorní rozhodnutí ve věci samé. Mezi meritorní rozhodnutí jsou řazena: a) usnesení o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci českých soudů podle § 104 odst. 1 OSŘ; b) usnesení podle § 162 odst. 1 ZŘS o vypořádání společného jmění manželů; c) usnesení podle § 169 odst. 1 ZŘS o vyřešení sporů o dědické právo, kde není potřeba provádět dokazování; d) usnesení podle § 170 odst. 1 ZŘS o vyřešení sporů o dědické právo, kde je potřeba provádět dokazování; e) usnesení o stanovení obvyklé ceny majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výše dluhů a dalších pasiv pozůstalosti podle § 180 ZŘS; f) usnesení o dědictví podle § 185 ZŘS; g) usnesení o dodatečném projednání dědictví podle § 193 odst. 2 ZŘS; h) usnesení o nabytí dědictví následným dědicem podle § 194 odst. 2 ZŘS; i) usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti podle § 196 ZŘS a j) usnesení rozvrhové podle § 274 ZŘS a o pokračování v likvidaci pozůstalosti podle § 278 odst. 2 ZŘS.⁷⁹

Rozhodnutí vydávané notářem musí splňovat zákonné náležitosti. Náležitosti rozhodnutí představují především označení soudu, jehož jménem bylo rozhodnutí vydáno; označení pověřeného notáře; enunciát; odůvodnění; poučení o odvolání a den a místo vydání usnesení. V záhlaví rozhodnutí musí být označen zůstavitel, účastníci řízení a případně jejich zástupci.⁸⁰

⁷⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 572–575.

⁷⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 289–290.

⁸⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 292–293.

3.7.8.1. Rozhodnutí o dědictví

Řízení o pozůstalosti končí právní mocí rozhodnutí o dědictví. Takové rozhodnutí představuje rovněž nabývací titul pro dědice a zároveň doklad, kterým dědic prokazuje své vlastnické právo k nabytému majetku. Cílem řízení o pozůstalosti je tedy vydání rozhodnutí o dědictví na základě, kterého dochází k zápisu změny vlastnického práva. Zápis změny má deklaratorní účinky.

V rozhodnutí musí být uvedeno o jakou pozůstalost jde včetně uvedení osobních údajů zůstavitele; označení dědiců a jejich dědických titulů; údaje o tom, že nedošlo k odmítnutí dědictví a případně o tom, který dědic uplatnil výhradu soupisu pozůstalosti a údaje o tom, zda byla nařízena dědická posloupnost zřízením svěrečného nástupnictví, doložením času nebo jiným způsobem. Dále musí být rozhodnuto o vypořádání práva nepominutelného dědice na povinný díl z pozůstalosti.

Součástí rozhodnutí může být také usnesení o vypořádání společného jmění manželů a usnesení o stanovení ceny obvyklé majetku a jiných aktiv či pasiv pozůstalosti, ve smyslu § 184 odst. 2 ZŘS.⁸¹

Posledním krokem je nabytí právní moci. Usnesení může nabýt právní moci ihned, pokud se účastníci vzdají práva na odvolání. V takovém případě dědicové mohou ihned začít vyřizovat převod pozůstalostního jmění. O právu na odvolání jsou předem výslovně poučeni a mohou si takové právo zachovat. V tomto případě nabývá usnesení právní moci až patnáctým dnem ode dne písemného vydání konečného usnesení.⁸²

Další účinky právní moci rozhodnutí o dědictví jsou ustanoveny v § 188 ZŘS. Právní mocí rozhodnutí o dědictví zaniká závěra pozůstalosti a všechna opatření, která byla přijata k zajištění pozůstalosti; zaniká správa pozůstalosti a je skončeno řízení o pozůstalosti. Kromě uvedeného také zaniká oprávnění soudního komisaře činit úkony soudu prvního stupně.⁸³

⁸¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 298–301.

⁸² NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 150–151.

⁸³ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 352–355.

Notářem jsou dále vytvořeny stejnopisy rozhodnutí o dědictví, které jsou opatřeny otiskem úředního razítka a jsou vydány účastníkům řízení.

3.7.9. Způsoby nabytí dědictví

Existuje více způsobů, jakými může dědic nabýt dědictví. Způsoby se od sebe odlišují zejména tím, zda dědictví nabývá jediný dědic či více dědiců. Jedná se o: a) potvrzení nabytí dědictví jedinému dědici; b) rozdělení pozůstalosti podle nařízení zůstavitele nebo určení třetí osoby; c) rozdělení pozůstalosti dohodou dědiců; d) rozdělení pozůstalosti soudem na žádost dědiců; e) potvrzení nabytí dědiců podle dědických podílů a f) potvrzení nabytí dědictví státu.⁸⁴

- a) Dědí-li jediný dědic, pozůstalostní soud mu potvrdí nabytí dědictví.
- b) Zůstavitel, který zanechal pořízení pro případ smrti má právo nařídit, jakým způsobem bude jeho pozůstalost mezi dědice rozdělena. Pozůstalostní soud je povinen respektovat jeho přání a rozdělit pozůstalost podle takového nařízení. Zároveň zůstavitel může určit v pořízení pro případ smrti třetí osobu, která rozdělení určí místo něj. Dědicové se mohou před soudem dohodnout na jiném rozdělení pozůstalosti, ale to pouze v takovém případě, že zůstavitel takovou dohodu připustil dle § 1694 odst. 1 OZ.
- c) Není-li v řízení existence pořízení pro případ smrti, dědicové se mohou dohodnout na rozdělení pozůstalosti jakkoli, dle § 1695 odst. 1 OZ. Dohoda dědiců musí být soudem schválena. Ke schválení dochází pouze pokud dohoda neodporuje vůli zůstavitele; je v souladu se zákonem a v jejím důsledku dojde k rozdělení celé pozůstalosti.
- d) Soud může rozdělit pozůstalost, jestliže tomu nebrání nařízení zůstavitele; nedošlo k dohodě dědiců o rozdělení pozůstalosti; o rozdělení požádali všichni dědicové a mezi dědici není spor o tom, co do pozůstalosti patří. Pokud jsou všechny tyto podmínky splněny, soud vydá na žádost dědiců výkaz.
- e) Pokud nedojde k rozdělení pozůstalosti podle výše uvedených způsobů, soud potvrdí nabytí dědiců podle dědických podílů, které jsou určeny zákonem, nebo jsou stanoveny v souladu se zákonem dohodou dědiců. Podle § 1693 odst. 1 OZ si mohou

⁸⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 303–309.

dědicové před pozůstalostním soudem dohodnout výši svých dědických podílů. Taková dohoda musí opět schválena soudem a nesmí odporovat zájmům osob pod zvláštní ochranou.

- f) Nedědí-li žádný dědic, pozůstalostní soud potvrdí nabytí dědictví státu. Na stát se hledí jako na dědice za zákona, který si vyhradil právo soupisu pozůstalosti.

Výroky o rozdělení dědictví mohou být kumulovány. Příkladem je situace, kdy je část pozůstalosti rozdělena dle nařízení zůstavitele a zbytek pozůstalosti je rozdělen dohodou dědiců.

3.7.10. Zrušení rozhodnutí o dědictví

Rozhodnutí o dědictví může být zrušeno ukáže-li se po právní moci rozhodnutí o dědictví, že zůstavitel žije. V takovém případě musí pozůstalostní soud, bez ohledu na překážku *res iudicata*⁸⁵, zrušit rozhodnutí o dědictví a řízení zastavit.

3.8. Zastavení řízení

K zastavení řízení se nejčastěji přistupuje ve třech základních případech. Jedná se o situaci, kdy: a) zůstavitel zanechal majetek pouze nepatrné hodnoty; b) zůstavitel zanechal majetek bez hodnoty; c) zůstavitel nezanechal žádný majetek. ZŘS umožňuje v takových případech usnesením řízení zastavit a vydat majetek nepatrný či bez hodnoty vypraviteli pohřbu. Vypravitel pohřbu musí s takovým úkonem souhlasit. Lze mít za to, že vypraviteli pohřbu je tento majetek vydáván jako alespoň částečná náhrada za vynaložené náklady s pohřbem zůstavitele.⁸⁶ Existují však i situace, kdy majetek nepatrný, nebo žádné hodnoty zůstavitelem zanechaný není možné vydat vypraviteli pohřbu. V takovém případě je nutné řízení o pozůstalosti klasicky projednat bez ohledu na to, že odměna notáře bude vyšší než majetek dědicem nabytý. Jedná se zejména o věci dle § 1667 OZ, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, které ze zákona musí nabýt pozůstalý manžel, pokud sdílel se zůstavitelem společnou domácnost. Jako další a velmi častý případ lze uvést pohledávku zůstavitele za Českou správou sociálního

⁸⁵ Překážka věci pravomocně rozhodnuté.

⁸⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. července 2015, sp. zn. 21 Cdo 1318/2015.

zabezpečení, která představuje nedoplatky, které vznikly ke dni úmrtí zůstavitele z titulu nedoplatku na platbách za důchodové pojištění. Takovou pohledávku může nabýt pouze osoba žijící ve společné domácnosti se zůstavitelem a tato osoba může být odlišná od osoby vypravitele pohřbu.⁸⁷

K zastavení řízení však může dojít i v dalších méně častých situacích. Jedná se o především o situace, kdy je v řízení překážka, přes kterou nelze v řízení pokračovat. Může se jednat o překážku chybějící pravomoci soudu k tomu, aby rozhodnul. Taková situace nastává zejména ve chvíli, kdy české soudy nejsou pravomocné k projednání řízení, protože zůstavitel není příslušníkem České republiky, či má majetek nacházející se na území jiného státu. V takovém případě je nutné, aby český soud řízení zastavil a v odůvodnění usnesení o zastavení řízení poučil účastníky o nutnosti obrátit se na pravomocný soud v cizině.

Další překážkou může být překážka litispendence. Jedná o překážku věci zahájené, tedy o situaci, kdy řízení je již zahájeno jiným soudním komisařem. V takovém případě notář, který řízení zahájil jako druhý, musí řízení zastavit.

O zastavení řízení se vyhotovuje usnesení. Právní mocí tohoto usnesení je řízení skončeno. Podle § 129 písm. e) ZŘS není odvolání proti tomuto usnesení přípustné a není nutné k tomuto usnesení vydávat odůvodnění. Vždy zde však musí být uvedena odměna notáře dle notářského tarifu, hotové výdaje a daň z přidané hodnoty. Toto usnesení je potom doručeno či vydáno vypraviteli pohřbu, kromě zastavení řízení podle § 153 ZŘS, které se nedoručuje.⁸⁸

3.9. Odměna notáře

Řízení o pozůstalosti je řízením úplatným a odměna notáře je stanovena v souladu s notářským tarifem. Notář má podle § 107 odst. 1 ZŘS právo na: a) odměnu za úkony, které provedl jako soudní komisař; b) na náhradu hotových výdajů, které tvoří administrativní náklady, náhrada za promeškaný čas, náhrada nákladů spojených s provedenou lustrací v zpoplatněných registrech a seznamech a c) na náhradu

⁸⁷ NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 146

⁸⁸ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 222–223.

za daň z přidané hodnoty, je-li plátcem daně z přidané hodnoty, která tvoří 21 %. Tento celkový objem tvoří odměnu notáře, která může být zaplacená na místě v notářské kanceláři hotově, platební kartou a rovněž může dojít k zaplacení převodem na účet notáře, a to do 15 dní od vydání konečného usnesení. V protokolu o jednání musí být jasně uvedeno, kdo a jakým způsobem bude platit odměnu notáře. Základ odměny notáře je počítán pouze z aktiv pozůstalosti. Sazba pro určení odměny je *degresivní*⁸⁹.

*Pro uvedení konkrétního případu lze říci, že se z prvních 100.000 Kč bere tarif 2,0 % a následně z přebývajících částky až do 500.000 Kč tarif 1,2 % a dále. Dále platí, že částka nad 20.000.000 Kč se do tarifní hodnoty nezapočítává. Minimální výše odměny činí 600 Kč a maximální výše odměny činí 38.300 Kč.*⁹⁰

Od roku 2014 majetek nabytý z dědictví nepodléhá další dani, je tedy osvobozeným, neúplatným příjmem. Jediná další povinnost, která může dědicům vzniknout je v případě, že nabydou nemovitý majetek přesahující částku 5.000.000 Kč. V takovém případě musí dědicové oznámit tuto skutečnost finančnímu úřadu.⁹¹

Odměna notáře jako soudního komisaře za úkony provedené v dědickém řízení v sobě zahrnuje všechny úkony včetně zjištění stavu a obsahu závěti, je-li závěť uložena u notáře pověřeného prováděním úkonů v řízení.⁹²

⁸⁹ Zvyšujícím se základem dochází ke snižování sazby.

⁹⁰ KOŽIAK, J. a kol. Notářský řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7598-4, s. 510–511.

⁹¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 349–351.

⁹² Časopis Ad Notam: 2/1996, Praha: Notářská komora ČR, 1996. ISSN 1211-0558, s. 46.

3.10. Spory v řízení o pozůstalosti

Ačkoliv se řízení o pozůstalosti řadí mezi tzv. nesporné řízení, neznamená to, že v tomto řízení nemohou spory vznikat. Právní pojem „nesporné řízení“ označuje pouze to, že pokud spory v řízení vzniknou, není v kompetenci pozůstalostního soudu o nich meritorně rozhodovat. Spor ovšem může vzniknout pouze v takovém pozůstalostním řízení, ve kterém vystupuje větší počet účastníků, mezi kterými dojde k zájmovému konfliktu.

Spory v řízení o pozůstalosti se dělí na: a) spory o dědické právo a b) spory o tom, co náleží do pozůstalosti. Oba tyto spory mohou mít dvě varianty, a to: a) spor o právní posouzení a b) skutkový spor.⁹³

3.10.1. Spory o dědické právo v právním posouzení

V právních sporech o dědické právo se jedná zejména o spor mezi osobami, kterým svědčí nějaký dědický titul a zároveň o sobě tvrdí, že jsou zůstavitelovým dědicem. Avšak v takovém sporu není potřeba provádět dokazování, jelikož vzájemné tituly mezi osobami nemohou současně obstát. *Příkladem by byla situace, kdy se osoba domáhá svého dědického práva po svém biologickém rodiči, ačkoliv je zjištěno, že došlo k osvojení, na jehož základě původní příbuzenský vztah k zůstaviteli právně zanikl.* Soud je v takovém případě schopen sám rozhodnout o tom, kdo je zůstavitelovým dědicem a kdo ne. Pozůstalostní soud rozhoduje formou usnesení, proti kterému je přípustné odvolání. Toto usnesení není třeba doručovat do vlastních rukou. Avšak lze být toho názoru, že se jedná o natolik zásadní usnesení, které by bylo vhodnější do vlastních rukou doručovat.⁹⁴

3.10.2. Spory o dědické právo ve skutkových tvrzeních

Ve skutkových sporech o dědické právo se jedná zejména o situace rozdílných skutkových tvrzení mezi osobami, které o sobě tvrdí, že jim svědčí nějaký dědický titul. *Jako příklad je vhodné uvést situaci, kdy po zůstaviteli přichází v úvahu ve druhé dědické třídě manželka a současně další osoba tvrdí, že se zůstavitelem žila po dobu nejméně*

⁹³ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 239–240.

⁹⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 242.

jednoho roku před smrtí ve společné domácnosti. Zároveň zůstavitelova manželka tuto skutečnost popírá a tvrdí, že zůstavitel žil ve společné domácnosti s ní. V takovém případě je nutné provést dokazování, které není možné provádět v rámci řízení o pozůstalosti. Pozůstalostní soud usnesením odkáže účastníka k podání žaloby. Takové usnesení se doručuje do vlastních rukou a je proti němu odvolání přípustné. V enunciátu usnesení je nutné uvést, který z účastníků má podat žalobu, ke kterému soudu, v jaké lhůtě a co má být petitum. Účastník, který je odkázán k tomu, aby žalobu podal, je zvolen podle „žebříčku síly dědického práva“. Odkázaný účastník je takovým účastníkem, jehož dědické právo je nejslabší. Lhůta pro podání žaloby je lhůtou soudcovskou, nesmí být však kratší než dva měsíce.⁹⁵

Z judikatury vyplývá, že v postavení žalovaného ovšem nemusí stát pouze jiná fyzická osoba, nýbrž se může jednat i o stát, jehož postavení dědice ze zákona v případě odúmrti, popírá jiná osoba, která tvrdí, že je dědicem. Stát musí být v takovém případě zastoupen Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových.⁹⁶

3.10.3. Spory o rozsahu pozůstalosti

Spory o rozsah pozůstalosti mohou být znovu právní či skutkové. Postup pozůstalostního soudu při řešení takových sporů je obdobný. Tedy pokud se jedná o spor v právních otázkách, rozhodne takový spor soud sám bez provedení dokazování. Ve sporech skutkových je nutné provádět dokazování, které pozůstalostní soud neprovádí a majetek, který je předmětem sporu do pozůstalosti nezařadí. Zda bude v dané věci podána účastníkem určovací žaloba závisí na jeho vlastní úvaze. Pozůstalostní soud v tomto ohledu účastníkovi neukládá žádnou povinnost. Určovací žalobu je nutné podat proti všem tehdejšími účastníkům řízení o pozůstalosti, nebo jejich právním nástupcům. Pokud by soud určil, že takový majetek do pozůstalosti patří, bude dodatečně projednán.⁹⁷

⁹⁵ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 243–244.

⁹⁶ Rozhodnutí Obvodního soudu v Praze 9 ze dne 3. září 2019 sp. zn. 52 C 371/2018-39.

⁹⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 247–249.

3.11. Opravné prostředky

V řízení o pozůstalosti je možné uplatnit jak řádné, tak mimořádné opravné prostředky. Řádným opravným prostředkem, tedy prostředkem, který napadá rozhodnutí, která ještě nenabyla právní moci, je pouze odvolání. Mimořádný opravný prostředek lze použít pouze proti rozhodnutím, která již právní moci nabyla. Zde se jedná o žalobu na obnovu řízení, žalobu pro zmatečnost a dovolání.⁹⁸

3.11.1. Odvolání

Odvolání je v dědickém řízení nejběžnějším opravným prostředkem. Lze takto napadnout usnesení, které vydal soud prvního stupně, ledaže by zákon uváděl něco jiného. Odvolání není přípustné proti: a) usnesením, která opravňují notáře jako soudního komisaře k projednání řízení; b) usnesením, kterými je řízení zastaveno pro žádný a nepatrný majetek nebo majetek bez hodnoty; c) usnesením, které mají za úkol vyjasnit okruh účastníků a jejich práva; d) některým usnesením, které jsou vydávané při likvidaci pozůstalosti; e) usnesením, kterými se řízení vede. A dále potom obecně není přípustné odvolání proti odůvodnění usnesení. Lhůta pro podání odvolání tvoří patnáct dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí soudu, respektive soudního komisaře. O odvolání rozhodují druhostupňové soudy, tedy soudy krajské v tříčlenných senátech. Odvolací soud může změnit napadané usnesení, zrušit napadané usnesení, anebo odvolání zamítnout. Pokud je usnesení zrušeno pro nedodržení závazného právního názoru či pro závažné vady, může odvolací soud pověřit k novému projednání jiného notáře jako soudního komisaře anebo přikázat věc k dalšímu řízení jinému soudu prvního stupně, kterému je nadřízen.⁹⁹

3.11.2. Žaloba na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení může směřovat pouze proti pravomocnému rozhodnutí ve věci samé. Důvodem obnovy řízení je existence nových skutkových zjištění, která v původním řízení byla neúplná a mohou vést k příznivějšímu rozhodnutí ve věci pro účastníka. Musí však být splněna podmínka, že tyto skutečnosti původně nebyly použity bez viny

⁹⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 714.

⁹⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 714–724.

účastníka. Lhůta pro podání žaloby je dvojitá, a to subjektivní a objektivní. Subjektivní lhůta tvoří tři měsíce od doby, kdy ten, kdo obnovu navrhuje, zjistil nové skutečnosti. Objektivní lhůta tvoří tři roky od právní moci napadaného rozhodnutí. V případě žaloby na obnovu řízení je nutné vést dvě řízení. Nejprve první, ve kterém je rozhodnuto o tom, zda obnova řízení povolena a následně druhé, které je obnoveným řízením. O tom, zda bude řízení obnoveno rozhoduje soud, který rozhodoval v prvním stupni, a to bez přítomnosti soudního komisaře. Soud rozhodne usnesením, kdy žalobu buď zamítne anebo povolí obnovu řízení.¹⁰⁰

3.11.3. Žaloba pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost směřuje k nápravě vad řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Lze takto napadnout pouze rozhodnutí pravomocná, kterými se řízení končilo. Lhůta pro podání žaloby obecně tvoří tři měsíce od doručení napadaného rozhodnutí, avšak existují situace, kdy začátek této lhůty může být stanoven na jinou dobu anebo může být stanoveno, že tato lhůta tvoří až tři roky od právní moci napadaného rozhodnutí. O žalobě rozhoduje prvostupňový pozůstalostní soud, ledaže by se jednalo o konečné rozhodnutí odvolacího soudu. Zde by rozhodoval znovu odvolací soud. Ani v tomto případě u rozhodování nesmí být přítomný soudní komisař. Soud usnesením žalobu buď zamítne, nebo napadané rozhodnutí zruší. Pokud je rozhodnutí zrušeno je nutné řízení znovu projednat původním soudním komisařem.¹⁰¹

3.11.4. Dovolání

Dovolání je možné použít pouze proti rozhodnutím odvolacího soudu. Jedná se v podstatě o přezkum soudu třetí instance. Dovolání lze podat pouze v některých případech, a to proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení skončilo anebo proti některým usnesením vydaným v průběhu odvolacího řízení. Dovolání není možné podat proti: a) rozhodnutí, kterým odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně; b) usnesení, kterým bylo rozhodnuto o pořádkových opatřeních; c) výrokům o nákladech řízení; d) rozhodnutí o návrhu na osvobození od soudních poplatků; e) usnesení, rozhodujícím

¹⁰⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 725–727.

¹⁰¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 728–730.

o žádosti účastníka na ustanovení zástupce; f) usnesení, proti kterému je přípustná žaloba na zmatečnost. Obecně není přípustné dovolávat se proti odůvodnění rozhodnutí. Lhůta pro podání dovolání představuje dva měsíce od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Dovolání se podává u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. V případě podávání dovolání je povinnost mít právního zástupce, který je advokátem, nebo notářem, ledaže by osoba podávající dovolání měla sama právnické vzdělání, nebo byla právnickou osobou, respektive státem, obcí nebo vyšším samosprávným celkem, která vystupuje prostřednictvím osoby, která právnické vzdělání má. Soud prvního stupně může rozhodnout o opožděnosti dovolání či o tom, že dovolání má jiné právní vady, které ho činí nepřipustným, například, že není splněna podmínka povinného zastoupení nebo nebyl zaplacen soudní poplatek. Pokud je dovolání v těchto ohledech přípustné, předloží soud věc Nejvyššímu soudu České republiky.

Nejvyšší soud České republiky rozhoduje v senátu. Soud rozhoduje rozsudkem, pokud dovolání zamítá, mění, či ruší rozhodnutí odvolacího soudu. V ostatních případech vydává usnesení. Výsledkem může být rozhodnutí o tom, že: a) zastavuje dovolací řízení; b) odmítá dovolání, pokud nemá potřebné náležitosti či není přípustné; c) zamítá dovolání, pokud dojde k závěru, že odvolací rozhodnutí je správné; d) mění rozhodnutí odvolacího soudu anebo e) ruší rozhodnutí odvolacího soudu a vrátí věc k přepracování. V případě zrušení rozhodnutí odvolacího soudu může pověřit jiného notáře k projednání věci. Rozhodnutí odvolacího soudu doručuje soud prvního stupně, pokud jej nedoručil odvolací soud.¹⁰²

3.11.5. Opravné usnesení

Existují situace, kdy v usnesení vzniknou chyby běžným omylem notáře či jím pověřeného pracovníka. Jedná se zejména o chyby v psaní, v počtech nebo v jiných zřejmých nesprávnostech. V případě takových chyb není nutné, aby došlo k přezkoumání soudu či novému řízení. V rámci záchovy hospodárnosti a rychlosti řízení jsou takové chyby opraveny tzv. opravným usnesením, které notář vyhotoví i bez návrhu, jakmile zjistí, že nějaká taková chyba existuje. Vydání opravného usnesení není nijak časově omezeno, lze takový úkon učinit kdykoliv, a to i po právní moci usnesení. Chybu opraví

¹⁰² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 730–737.

stejný soudní komisař, který řízení vedl původně. Takto lze upravovat pouze chyby, které nemění výsledek rozhodnutí, tedy jde pouze o formální náležitosti, nikoliv o faktické či věcné náležitosti rozhodnutí. Typickým příkladem je chyba v číslování jednotlivých bodů usnesení, kdy může dojít k tomu, že v číselném seznamu nebudou čísla správně navazovat a v takovém případě je opravné usnesení na místě. K vytvoření opravného usnesení není potřeba nařizovat jednání.¹⁰³

3.12. Dodatečné projednání pozůstalosti

Dodatečné projednání pozůstalosti je zvláštní situací, která nastává v menší míře, ale přesto není nijak ojedinělá. Jedná se o situaci, kdy původní dědické řízení je pravomocně skončeno, ale ze zvláštních důvodů musí být znovu otevřeno. Důvodem je především to, že vyjde najevo nový majetek zůstavitele, ohledně kterého je nutné řízení znovu projednat. Tento majetek může být aktivem, či pasivem. Majetek může vzejít najevo prostřednictvím dědiců, kteří další majetek objeví, nebo na něj může být upozorněno prostřednictvím instituce, například bankovní, která sdělí takovou skutečnost soudu.

Dodatečné řízení je zahájeno na návrh, a to i několik let od úmrtí zůstavitele. V těchto případech může dojít k tomu, že některý z dědiců již nežije, a proto je vždy po zahájení dodatečného řízení nejprve důležité zjistit okruh dědiců, tedy především zda ještě žijí a případně zjistit, zda mají nějaké právní nástupce. Důvodem dodatečného dědického řízení je neúplnost skutkových podkladů týkajících se jen rozsahu zůstavitelova majetku a dluhů. Řízení o dodatečném projednání pozůstalosti, na rozdíl od obnovy řízení, neotvírá věc již pravomocně skončenou, ale naopak navazuje na výsledek dosavadního řízení, a proto je zde zakotven princip neměnnosti účastníků.¹⁰⁴ Dodatečné řízení je zahájeno pověřením soudu, který doručí soudnímu komisaři oznámení o zahájení dodatečného řízení. Dále je nutné nově najevo vyšlý majetek prověřit či ocenit a následně jsou předvoláni dědicové či jejich právní nástupci.¹⁰⁵

O dodatečném projednání pozůstalosti se sepisuje protokol. Na protokol následně navazuje konečné usnesení o projednání dodatečného řízení o pozůstalosti. V usnesení je

¹⁰³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 737-738.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. května 2003, sp. zn. 30 Cdo 1131/2003.

¹⁰⁵ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 358–360.

soudem schváleno rozdělení nového majetku dle dohody, či potvrzeno nabytí jedinému dědici. Pokud je nově objevený majetek rozdělen mezi dědice dle zákonných podílů, je takové rozdělení učiněno soudem a také konstatováno v konečném usnesení. Platí však, že nabytí dědictví mezi dědice musí být ve stejném poměru, v jakém nabyli původně zjištěný majetek. Konečné usnesení také obsahuje odůvodnění, ve kterém jsou konstatovány veškeré kroky řízení původního i dodatečného.

Vzhledem k tomu, že dodatečné řízení může být zahájeno pouze na návrh některého z dědiců či jejich právních nástupců, je nutné dědice o skutečnosti nově objeveného majetku informovat. Pokud je okruh právních nástupců neznámý je soud povinen veřejnou vyhláškou uveřejněnou na veřejné desce, podle § 193 odst. 3 ZŘS, stanovit lhůtu k podání žádosti o projednání dodatečně objevené pozůstalosti. Lhůta takto stanovená nesmí být kratší než dva měsíce. Pokud nedojde k žádosti o dodatečné projednání, řízení není soudem projednáno a je pouze doplněn seznam aktiv a pasiv.¹⁰⁶

¹⁰⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 657-662.

4. LIKVIDACE POZŮSTALOSTI

V řízení o pozůstalosti může dojít k situaci, kdy v poměru mezi aktivy a pasivy zůstavitelova majetku, značně převažují pasiva. V takovém případě hovoříme o předlužené pozůstalosti a v souhrnu majetku zůstavitele je nutné vyčíslit výši předlužení dědictví. Je jasné, že je v takovém případě na místě, aby dědicové uplatnili právo na výhradu soupisu pozůstalosti, které je blíže popsáno v kapitole 2.8.

V případě předlužené pozůstalosti může být soudem nařízena likvidace pozůstalosti. Jde o proces, jehož zákonnou úpravu nalezneme v zákoně o zvláštních řízeních soudních, konkrétně dílu čtvrtém. Jedná se o proces, který umožňuje zpeněžit zůstavitelova aktiva a toto zpeněžení je následně použito k uspokojení zůstavitelových věřitelů. Ač je řízení o pozůstalosti řízením nesporným, zde přistupujeme k další fázi řízení, která může připomínat řízení sporné.¹⁰⁷ A to zejména ve chvíli, kdy je nutné přezkoumávat pohledávky zůstavitelových věřitelů a zjistit skutečný majetek zůstavitele. Předluženou pozůstalostí z širšího pohledu může být pozůstalost, jejíž řízení se zastavuje pro nepatrný majetek, nebo majetek bez hodnoty. Avšak v tomto případě se řízení zastavuje, aktivní majetek se vydává vypraviteli pohřbu s jeho souhlasem a pasiva na něj nepřechází. Likvidace pozůstalosti je nařízena pouze pokud jde o řízení, které je klasickým způsobem projednáno a v konečném usnesení je vyčíslena výše předlužení, tedy hodnota, o kterou jsou pasiva větší než aktiva. Z praktického hlediska však lze říct, že likvidace pozůstalosti není častým procesem.¹⁰⁸

4.1. Nařízení likvidace pozůstalosti

Likvidace je nařízena soudní usnesením, které může být soudem vydáno bez návrhu, či na návrh. Návrh může podat dědic, kterému svědčí výhrada soupisu pozůstalosti; stát, jemuž má připadnout pozůstalost v rámci odúmrťe anebo věřitel, který takto upozornil na svou pohledávku, která je součástí pasiv pozůstalosti. Předtím než je přistoupeno k nařízení likvidace je nutné, aby byly splněny zákonné podmínky, a to: a) řízení nebylo zastaveno dle § 153 a 154 ZŘS; b) pokud byl zůstavitel v manželství, bylo provedeno vypořádání společného jmění manželů; c) byla stanovena výše předlužení majetku

¹⁰⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 327.

¹⁰⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 596.

zůstavitele; d) řízení o pozůstalosti nebylo pravomocně skončeno a nebylo pravomocně rozhodnuto o dědictví. Bez návrhu je řízení zahajováno ve veřejném zájmu.¹⁰⁹

4.1.1. Usnesení o nařízení likvidace

Usnesení o zahájení likvidace obsahuje tzv. konvokaci věřitelů. Jedná se o výzvu věřitelům zůstavitele, aby se o své pohledávky přihlásili ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce od právní moci takového usnesení dle ustanovení § 196 odst. 2 ZŘS. Tato lhůta je lhůtou soudcovskou, která může být z vážných důvodů prodloužena. Usnesení dále obsahuje poučení věřitelů o tom, jaké následky by měla situace, kdy by své pohledávky řádně a včas nepřihlásili. Obsahem může být i výrok ohledně zjištěného majetku zůstavitele, tedy sdělení o výši aktiv, pasiv a výše předlužení. Účelem vydání takového usnesení je kromě zahájení likvidace také zjištění majetku náležejícího do tzv. likvidační podstaty. Věcně a místně příslušný soud v den vydání usnesení vyvěsí na úřední desce, nebo ve zvláštních případech je usnesení zveřejněno prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Dnem právní moci usnesení končí ze zákona účastenství všech dosavadních účastníků řízení o pozůstalosti a do řízení vstupují účastníci nový. Dále tímto dnem zanikají dědická práva zůstavitelových dědiců; odkazy zůstavitele; práva na povinný díl; práva některých osob na zaopatření; odloučení pozůstalosti; zůstavitelovy příkazy; funkce vykonatele závěti; funkce správce pozůstalosti a pasiva pozůstalosti o nichž to zákon stanoví. Pohledávky, které odpovídají dluhům likvidační podstaty, se dnem právní moci usnesení stávají splatnými, jestliže je věřitel řádně a včas přihlásil. Stejně tak pohledávky proti třetím osobám, které náleží do likvidační podstaty se taktéž stávají splatnými dnem právní moci usnesení, jestliže se věřitel řádně a včas přihlásil o své pohledávky a zároveň podal žádost o uspokojení ze zajištění.¹¹⁰

Po vyvěšení usnesení na úřední desce není možné zahájit výkon rozhodnutí či exekuci, které by postihovali majetek spadající do likvidační podstaty. Pokud tyto úkony byly již

¹⁰⁹ MACKOVÁ, A., MUZIKAŘ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 365–366.

¹¹⁰ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K., Zvláštní řízení soudní. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1, s. 94–95.

zahájeny, dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace se zastavují. V případě, že byla nařízena závěra pozůstalosti i po právní moci usnesení platí dosud přijatá opatření.¹¹¹

Z judikatury ovšem vyplývá, že: „*Jestliže zůstavitel zanechal majetek jen nepatrné hodnoty, je - s přihlédnutím k jeho rozsahu - zřejmé, že z výtěžku jeho zpeněžení (podařili se jej vůbec zpeněžit a nebude-li o něm podle ustanovení § 175u odst.2 o.s.ř. rozhodnuto, že připadá státu) by mohly být zpravidla uspokojeny [samozřejmě po uhrazení pohledávek nákladů řízení vzniklých státu v souvislosti se zpeněžením majetku patřících do první skupiny podle ustanovení § 175v odst.2 písm.a) o.s.ř.] jen pohledávky patřící do druhé skupiny [§ 175v odst.2 písm.b) o.s.ř.] a že věřitelé ostatních pohledávek zůstanou neuspokojeni. Popsaný postup je zjevně v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení a nepředstavuje (v rozporu s ustanovením § 6 o.s.ř.) rychlou a účinnou ochranu práv; nejenže výtěžek zpeněžení majetku zůstavitele nemůže sloužit k uspokojení více věřitelů, ale navíc by byl zatížen dalšími (nově za likvidace dědictví vzniklými) pohledávkami vzniklými v souvislosti se zpeněžením majetku, jejichž výše by se nutně promítla též do uspokojování pohledávek patřících do druhé skupiny [§ 175v odst.2 písm.b) o.s.ř.]*“¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu se sice vztahuje k dřívější právní úpravě v zákoně č. 99/1963, občanském soudním řádu, má však stejnou platnost i pro likvidaci pozůstalosti podle aktuální právní úpravy.

4.2. Účastníci řízení

Účastníky se stávají: a) věřitelé, kteří se přihlásili, nebo kteří mají právo na uspokojení své pohledávky a b) likvidační správce.

„Byla-li pravomocně nařízena likvidace dědictví, nelze již postupovat podle ustanovení OSŘ. Vyplývá z toho (mimo jiné), že po právní moci usnesení o nařízení likvidace dědictví již není možné vydat usnesení o dědictví, kterým by bylo potvrzeno nabytí dědictví jedinému dědici nebo kterým by bylo potvrzeno, že dědictví, které nenabyl žádný dědic, připadlo státu, nebo kterým by byla schválena dohoda o vypořádání dědictví nebo dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů anebo kterým by bylo potvrzeno nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě,

¹¹¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 327–329.

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 1346/2014.

i kdyby vyšlo najevo, že dědictví není (a nikdy nebylo) předlužené nebo že nebyly splněny jiné předpoklady pro nařízení likvidace dědictví. Po právní moci usnesení o dědictví tu proto není nikdo, o kom by bylo možné mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem, i kdyby některým osobám (jinak) svědčilo dědění ze závěti nebo ze zákona, neboť je vyloučeno, aby kdokoliv z titulu dědického práva nabyt dědictví. Po pravomocném nařízení likvidace dědictví jsou tedy účastníky řízení pouze věřitelé, kteří soudu oznámili své pohledávky ve lhůtě určené v usnesení o nařízení likvidace dědictví, popřípadě též další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být při likvidaci dědictví jednáno, a již z povahy jejich účasti na řízení vyplývá, že nemohou mít v dražbě prováděné soudním exekutorem postavení povinného.“¹¹³

V problematice účastenství likvidace pozůstalosti se lze často setkat s názorem, že stejně jak s právní mocí usnesení o nařízení likvidace končí účastenství dědiců, tak končí také účastenství státu, který byl v postavení zákonného dědice ve smyslu odúmrťě. Takové názory obsahují domněnku, že stát zastoupený ÚZSVM přestává být účastníkem řízení, jelikož jeho práva jsou dostatečně hájena soudem, který likvidaci pozůstalosti provádí. Lze být ovšem toho názoru, že tato domněnka je nesprávná, a to zejména v tom případě, kdy z výhodného zpeněžení likvidační podstaty vznikne majetkový přebytek, který připadne státu ve smyslu § 275 odst. 1 ZŘS. Otázkou zůstává, zda zánik účastenství i ve vztahu k ostatním dědicům není chybný, a to nejen ze stejného důvodu jako v případě státu, ale také vzhledem ke skutečnosti, že dědicové mohou zasahovat do řízení o likvidaci například vznášením námitek proti pohledávkám věřitelů při jejich přezkumu.¹¹⁴

4.2.1. Likvidační správce

Správa pozůstalosti přechází dnem vyvěšení na úřední desce soudu na likvidačního správce, anebo na notáře, který je v postavení soudního komisaře a byl předtím pověřen k projednání pozůstalosti. Likvidační správce je jmenován soudem v usnesení o nařízení likvidace. Pokud tomu tak není, tak v samostatném pozdějším usnesení. Likvidační správce je jmenován, pokud je nutné, aby majetek náležející do likvidační podstaty byl spravován. Správce je osobou zapsanou v seznamu insolvenčních správců vedeném

¹¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. prosince 2014, sp. zn. 21 Cdo 559/2014.

¹¹⁴ časopis FILIPOVÁ, Jana. K problematice účastníků řízení při likvidaci dědictví. Ad Notam. 2009, roč. 15, č. 6, s. 207–211. Dostupný také z: <http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_6.pdf>.

Ministerstvem spravedlnosti České republiky a musí být po celou dobu výkonu funkce pojištěn na odpovědnost za škodu. Jmenování může být správcem odmítnuto jen ze závažných důvodů, které stanoví zákon dle § 203 odst. 1 ZŘS. Institut likvidačního správce s sebou nese řadu práv a zejména povinností, a to například: a) povinnost správy majetku v likvidační podstatě; b) povinnost vedení seznamu majetku v likvidační podstatě; c) povinnost vystupovat na místě zůstavitele nebo osob, které doposud spravovali pozůstalost jako účastník občanského soudního či jiného řízení; d) povinnost dalších úkonů, které mu uloží zákon či soud.¹¹⁵

Likvidační správce musí dbát při výkonu své funkce řádnosti, odbornosti a nestrannosti. V rámci výkonu funkce likvidačního správce může být zastoupen, a to buď jeho zaměstnancem, který vykonává tuto činnost na jméno a odpovědnost likvidačního správce, anebo jde o zastoupení jinou osobou na základě písemné plné moci. Likvidační správce je odpovědný nejen za výkon osob, které ho zastupují, ale je odpovědný i ze své funkce, pokud ji vykonává osobně. Pokud by porušil některou ze svých zákonných povinností, odpovídá za majetkovou škodu či nemajetkovou újmu, takto jím způsobenou. Právo na náhradu škody se promlčí po uplynutí tří let od dne, kdy byla pravomocně skončena likvidace pozůstalosti dle § 208 odst. 4 ZŘS.¹¹⁶

Avšak pokud svou funkci vykonával likvidační správce řádně a s odbornou péčí, náleží mu z výkonu této funkce odměna. Odměna se skládá ze základu odměny za úkony, které učinil osobně nebo prostřednictvím pověřených osob, dále z náhrady hotových výdajů při této činnosti vzniklých a pokud je likvidační správce nebo notář plátcem daně z přidané hodnoty, tak je k této částce taktéž připočítání daň z přidané hodnoty, které představuje 21 %, dle ustanovení § 209 odst. 1 ZŘS. Právo na odměnu má však pouze ten likvidační správce, který nebyl z výkonu své funkce odvolán. O tom, zda má likvidační správce právo na odměnu rozhodne soud v usnesení, kterým se řízení o likvidaci pozůstalosti v prvním stupni končí. Takové usnesení je vydáváno na základě návrhu, či bez. Odměna je hrazena z majetku likvidační podstaty dle rozhodnutí soudu a stát je v postavení ručitele ve vztahu k uspokojení práva likvidačního správce na odměnu a další náhrady dle § 210 odst. 2 ZŘS. Poměrná část z odměny může být likvidačnímu správci vyplacena

¹¹⁵ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 371.

¹¹⁶ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K., Zvláštní řízení soudní. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1, s. 95–96.

již během řízení, pokud o to požádá a jde o přiměřenou částku. Odměna likvidačního správce je upravena v nařízení vlády č. 351/2013 Sb.

Jednou ustanovený likvidační správce může být v průběhu řízení odvolán. O odvolání likvidačního správce rozhoduje soud v řízení o pozůstalosti v usnesení. Takové odvolání může být učiněno pouze ze zákonných důvodů, kterými jsou: a) odvolání likvidačního správce na jeho žádost; b) odvolání likvidačního správce z důvodu jeho podjatosti; c) odvolání likvidačního správce z důvodu nevykonávání řádné funkce. Zároveň v usnesení o odvolání likvidačního správce je nutné, aby soud jmenoval likvidačního správce nového dle stejných podmínek, jaké jsou uvedeny shora.¹¹⁷

4.3. Likvidační podstata

Pojem likvidační podstata je jedním z nejdůležitějších a ústředních pojmů řízení o likvidaci pozůstalosti. Tento pojem označuje majetek, který bude v rámci řízení zpeněžen za účelem uspokojení zůstavitelových věřitelů. Hodnota či obnos likvidační podstata potom určí kdo a v jakém rozsahu bude na konci řízení uspokojen.

Likvidační podstatu tvoří majetek zůstavitele, a to zejména: a) majetek, který vlastnil zůstavitel ke dni úmrtí (kromě majetku, který při vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů připadl manželovi zůstavitele); b) pohledávky a majetková práva, která vznikla až po smrti zůstavitele, ale mají původ v právním jednání a dalších skutečnostech, které se staly ještě za života zůstavitele; c) právo na vypořádání společného jmění manželů, které vzniklo za života zůstavitele a nebylo vypořádáno; d) majetek třetích osob, ze kterého lze uspokojit zůstavitelovu pohledávku; e) náhrada majetku třetích osob, ze kterého lze uspokojit zůstavitelovu pohledávku, pokud se takového majetku již není možné domoci; f) majetek, o kterém platí, že patří do likvidační podstata dle § 225 ZŘS a g) majetek, o kterém to stanoví zákon dle § 212 odst. 1 ZŘS. Zároveň se k takovému majetku počítají veškeré jeho plody, užitky a příslušenství dle § 212 odst. 2 ZŘS.¹¹⁸

¹¹⁷ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 329–331.

¹¹⁸ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 332–333.

4.3.1. Zjišťování majetku likvidační podstaty

Zjišťování majetku likvidační podstaty provádí likvidační správce nebo notář na základě pokynů příslušného soudu. Zjišťování probíhá především ze seznamu majetku pozůstalosti, který byl zjištěn v řízení o pozůstalosti, ze společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, případně ze soupisu pozůstalosti byl-li proveden dle § 214 odst. 1 ZŘS. Následně je provedeno další šetření potřebné ke zjištění úplného majetku náležejícího do likvidační podstaty. Zde nastává situace, kdy se z klasického nesporného řízení o pozůstalosti stává de facto spíše řízení sporné, jelikož je nutné zjistit veškerý majetek, a to i ten, ke kterému se vzhledem k jeho sporné povaze v původním řízení o pozůstalosti nepřihlíželo. Dále zde existuje povinnost každého, kdo zná skutečnosti o majetku patřícím do likvidační podstaty, sdělit takové informace likvidačnímu správci, nebo notáři, a to po výzvě, která je mu udělena. Odepřít výpověď o takové skutečnosti může jen ten, kdo by tak mohl učinit podle občanského soudního řádu jako svědek dle § 215 odst. 1 ZŘS. Pokud likvidační správce či notář zjistí, že do likvidační podstaty náleží majetek, který do likvidační podstaty náležet nemá, oznámí takovou skutečnost soudu.¹¹⁹

4.3.2. Seznam likvidační podstaty

Likvidační správce či notář vede seznam o majetku patřícím do likvidační podstaty. Majetek musí být v seznamu konkrétně popsán a seřazen. Stejně jako v řízení o pozůstalosti je možné provést nahlédnutí, konkrétně v tomto případě nahlédnutí do seznamu majetku likvidační podstaty. Při nahlížení je možné provádět výpisy a opisy ze seznamu osobou nahlížející dle ustanovení § 220 ZŘS.

4.3.3. Žaloba proti likvidačnímu správci

Pokud se v seznamu majetku likvidační podstaty objeví majetek, o kterém má některá osoba pocit, že by v takovém seznamu neměl být, jelikož tomu brání právo této osoby k takovému majetku, ať už vlastnické právo či jiné, je možné, aby tato osoba podala žalobu, kterou se bude domáhat vyloučení majetku z likvidační podstaty. Tato žaloba se podává proti likvidačnímu správci ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy potenciálnímu

¹¹⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 597.

žalobci bylo doručeno oznámení soupisu podle § 222 ZŘS. Jedná se hmotněprávní lhůtu, která je zachována, pokud je žaloba v poslední den lhůty doručena příslušnému soudnímu orgánu. Pokud dojde k marnému uplynutí lhůty, nelze ji za žádných okolností prominout či prodloužit dle § 224 odst. 2 ZŘS.

4.3.4. Správa majetku likvidační podstaty

Likvidační správce nebo notář je povinný v rámci řízení o likvidaci pozůstalosti vykonávat správu majetku náležejícího do likvidační podstaty. Jedná se o plnou správu cizího majetku dle občanského zákoníku. V rámci této správy je ustanoveno, že některé úkony může likvidační správce či notář činit pouze s předchozím souhlasem soudu nebo dle soudních pokynů. Jedná se zejména o případy uložení peněžitých prostředků patřících do likvidační podstaty, které může likvidační správce uložit pouze na takový bankovní účet, který k tomu určil soud. Dalším příkladem může být možnost ukončení provozování obchodního závodu patřícího do majetku likvidační podstaty jen se souhlasem příslušného soudu. Dále je potřeba soudního souhlasu zejména: a) u uzavírání smluv o úvěru, půjčce a smluv podobných a b) u uzavírání smluv na dodávku energií a surovin, které jsou potřebné k provozování obchodního závodu zůstavitele či jeho pobočky. Při správě majetku likvidační podstaty platí, že likvidační správce činí veškeré úkony nutné k zachově takového majetku.

Správa majetku s sebou nese náklady, které jsou v průběhu řízení likvidačním správcem hrazeny z peněžitých prostředků likvidační podstaty nebo z prostředků získaných ze smluv uzavřených likvidačním správcem. Pokud by došlo k situaci, kdy by tyto prostředky nebyly dostačující k uhrazení nákladů správy, jsou tyto náklady hrazeny státem. O státním placení rozhoduje příslušný soud usnesením, a to na návrh likvidačního správce, nebo bez návrhu. Stát má potom právo na náhradu těchto nákladů ze zpeněžených prostředků z majetku likvidační podstaty dle ustanovení § 228 odst. 1,2,3 ZŘS.

Likvidační správce jako řádný správce také vstupuje do postavení účastníka řízení ve všech řízeních, která probíhala v den vyvěšení nařízení likvidace pozůstalosti na úřední desce soudu. Likvidační správce se stává účastníkem řízení tímto dnem, a tak nastupuje na místo zůstavitele nebo toho, kdo jinak spravoval pozůstalost. Pokud některé řízení má být zahájeno až po dni vyvěšení nařízení na úřední desce, je možné takové řízení zahájit

jen na návrh likvidačního správce, jinak musí být takové řízení zastaveno dle § 229 odst. 2 ZŘS.¹²⁰

4.4. Zpeněžení majetku likvidační podstaty

V řízení o likvidaci pozůstalosti existují tři základní a klíčové momenty, které jsou pro řízení stěžejní. Jedná se o moment zpeněžení majetku likvidační podstaty, moment přihlašování pohledávek věřitelů a dále stanovení rozvrhu výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku.

Zpeněžování majetku likvidační podstaty je proces, při kterém je majetek vedený v seznamu likvidační podstaty přeměňován na finanční prostředky, a to různými způsoby. Z majetku likvidační podstaty jsou vytvářeny peníze, které potom slouží k uspokojení zůstavitelových věřitelů. Zpeněžování může být uskutečněno pouze zákonným postupem s dohledem příslušného soudního orgánu. Přeměna majetku na peníze je uskutečňována likvidačním správcem nebo notářem, a to po předchozím souhlasu soudu. Soudní souhlas je v písemné podobě a obsahuje nejen výslovný souhlas k provedení zpeněžení majetku, ale také informace o tom, jakým způsobem a v jakém rozsahu má být zpeněžení provedeno, případně za jakých podmínek při tom splněných.

Zpeněžování majetku může být provedeno dvěma základními způsoby, a to buď zpeněžením majetku prodejem, anebo zpeněžením majetku věřitelem.¹²¹

Zajímavostí je zejména to, že pokud je obsahem majetku zůstavitele více nemovitostí, je nutné, aby soudní komisař nebo likvidační správce nejprve posoudil, jaký způsob zpeněžení zvolí. Musí především posoudit, zda je vhodnější časově i výnosově zvolit způsob zpeněžení nemovitostí zvlášť, nebo dohromady. Lze se ovšem ztotožnit s názorem, že tato skutečnost je podmíněna velkou informovaností notáře, který si musí předem zjistit základní poznatky, jako je lokace a způsob využití nemovitostí. Samostatně lze dokonce zpeněžit i příslušenství nemovitosti, pokud je výnos vyšší, než kdyby došlo k prodeji spolu s nemovitostí.¹²²

¹²⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 332–335.

¹²¹ NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 154.

¹²² časopis KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? Ad Notam. 2011, roč. 17, č. 4, s. 15–20. Dostupný také z: http://www.nkr.cz/doc/adnotam/2011_4.pdf.

4.4.1. Zpeněžení prodejem

Zpeněžení majetku likvidační podstaty lze provést: a) v soudní dražbě provedené soudem; b) kupní smlouvou uzavřenou mezi likvidačním správcem na straně prodávajícího a nabyvatelem na straně kupujícího; c) ve veřejné dražbě provedené dražebníkem a d) v exekutorské dražbě provedené exekutorem. Takto lze zpeněžit celou, nebo jen část pozůstalosti, ať už se jedná o věci hmotné či nehmotné dle ustanovení § 232 odst. 2 ZŘS.

Při zpeněžování majetku prodejem ve veřejné či exekutorské dražbě je nutné, aby byla cena majetku zjištěna znaleckým posudkem, pokud je předmětem prodeje nemovitost, obchodní závod, pobočka obchodního závodu nebo věc prohlášená za kulturní památku. Obvyklá tržní cena uvedená v znaleckém posudku potom tvoří hodnotu, na které se začíná dražit. Znalec je ustanoven soudním usnesením na žádost likvidačního správce, či bez žádosti, dle § 235 odst. 1 ZŘS.¹²³

4.4.2. Zpeněžení věřitelem

Zpeněžení majetku likvidační podstaty může být provedeno věřitelem zůstavitele, pokud se jedná o majetek, na kterém vázne zástavní nebo zadržovací právo. Věřitel musí o takový úkon požádat soud, který schválí provedení úkonu v soudním usnesení. Věřitel potom sám provede zpeněžení takového majetku v přiměřené lhůtě stanovené soudem, která běží od právní moci usnesení o povolení zpeněžení dle § 233 odst. 1 ZŘS. Zpeněžení je prováděno nejčastěji prodejem, ale není vyloučen jiný způsob. Věřitel je povinen ode dne právní moci usnesení vykonávat správu tohoto konkrétního majetku až do provedení prodeje. Lhůta pro provedení prodeje je lhůtou soudcovskou, tedy záleží na uvážení soudu, jak dlouhá tato lhůta bude. Ze závažných důvodů je možné soudem, na žádost věřitele, lhůtu prodloužit dle § 233 odst. 2 ZŘS.

Právo věřitele na zpeněžení majetku není neomezené. Toto právo zaniká marným uplynutím lhůty pro zpeněžení, ale může zaniknout i dříve. Dříve toto právo zanikne, pokud o to věřitel požádá a to tak, že se vzdá práva na zpeněžení majetku dle § 233 odst. 3 ZŘS. Pokud ovšem zpeněžení proběhne řádně a včas je nutné, aby výtěžné peníze byly

¹²³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 620-622.

odevzdány příslušnému soudu spolu se zprávou o tom, jakým způsobem zpeněžení proběhlo dle § 234 ZŘS.¹²⁴

4.5. Nabytí vlastnického práva k majetku z likvidační podstaty

Vedle osoby prodávající vždy na druhé straně stojí osoba kupující neboli nabyvatel vlastnického práva. Nabyvatel vedle vlastnického práva k věci nabývá také práva a povinnosti s nabývanou věcí spojená a zároveň závady vážnoucí na této věci s výjimkou zajištění pasiv pozůstalosti a zajištění dluhů třetích osob dle § 236 odst. 3 ZŘS.

Zároveň platí, že pokud je nabývaný majetek veden ve veřejném nebo jiném seznamu, je nutné, aby likvidační správce či notář oznámil nabytí majetku tomu, kdo tento seznam vede. Pokud na nabývaném majetku vázlo nějaké zástavní právo vedené v rejstříku zástav je také nutné, aby likvidační správce nebo notář vydal nabyvateli potvrzení o tom, že toto právo převodem vlastnického práva zaniklo dle § 236 odst. 5 ZŘS.¹²⁵

4.6. Nezpeněžený majetek

Pokud dojde k situaci, kdy se v rámci procesu zpeněžování majetku likvidační podstaty nepodaří některý majetek zpeněžit, automaticky tento majetek připadá státu. O tomto majetkovém nabytí státu rozhodne soud usnesením na návrh likvidačního správce, či bez. Stát se stává nabyvatel ke dni právní moci tohoto usnesení dle § 237 odst. 1,2,3 ZŘS.

Pokud se nepodaří zpeněžit majetek třetích osob, který náleží do likvidační podstaty, příslušný soud i bez návrhu vyjme tento majetek ze seznamu majetku likvidačního podstaty.¹²⁶

¹²⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 623–625.

¹²⁵ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 337.

¹²⁶ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 419–420.

4.7. Přihlašování pohledávek

V následujících kapitolách přistoupíme k druhému meritornímu pojmu řízení o likvidaci pozůstalosti. Přihlašování pohledávek je zásadní především proto, že bez přihlášených pohledávek by nebylo co uspokojovat. Proto je velmi důležité zjistit úplný rozsah zůstavitelových dluhů, které existovaly ke dni úmrtí zůstavitele.

Hovoříme o tzv. pasivech likvidační podstaty, o kterých se stejně jako o aktivech sepisuje seznam. Pasiva likvidační podstaty tvoří zejména; a) náklady pohřbu zůstavitele; b) dluhy zůstavitele ke dni úmrtí a c) dluhy vzniklé po smrti zůstavitele, které ovšem mají původ v právních skutečnostech a především povinnostech, které měl zůstavitel splnit ještě za svého života.

Náklady zůstavitelova pohřbu jsou kapitolou sami o sobě. I v původním řízení o pozůstalosti je nutné tyto náklady zařadit mezi pasiva zůstavitelova majetku, ledaže by vypravitel pohřbu výslovně uvedl, že nežádá o jejich zařazení. Při projednání řízení o pozůstalosti často dědicové kladou dotazy na to, jak je možné, že náklady pohřbu jsou položkou pasiv. Tento princip jednoduše poukazuje na to, že náklady pohřbu zůstavitele tvoří majetkové povinnosti jdoucí přímo za zůstavitelem osobně a v rámci projednání pozůstalosti je nutné, tato pasiva zařadit, především kvůli tomu, aby mezi dědici nevznikal spor o tom, za kým tyto náklady jdou a aby bylo možné se poměrově podílet na zpětném uhrazení nákladů vypraviteli pohřbu.

Nutné je ovšem zmínit, že existují pasiva, které do pasiv likvidační podstaty neřadíme. Jedná se o: a) úroky a úroky z prodlení, které vznikly až po právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti; b) smluvní pokuty a penále vzniklé po smrti zůstavitele; c) pohledávky z darovacích smluv a d) pokuty, penále a další sankce z mimosmluvních povinností zůstavitele, které vznikly až po smrti zůstavitele dle § 238 odst. 1 ZŘS. Tato pasiva, která nepatří ze zákona do likvidační podstaty zanikají ke dni právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti a stejně tak zanikají pohledávky z nich vyplývající dle § 238 odst. 3 ZŘS.¹²⁷

Kromě výše uvedených pasiv jsou do pasiv likvidační podstaty zařazeny také dluhy, které vznikly ze smluv uzavřených likvidačním správcem ve prospěch záchovy zůstavitelova

¹²⁷ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 338.

majetku anebo z těchto smluv, které uzavřel správce pozůstalosti v době do nařízení likvidace pozůstalosti dle § 238 odst. 2 ZŘS.¹²⁸

Aby byla pohledávka uspokojena musí být nejprve řádně přihlášena. Všechny pohledávky musejí být přihlášeny přihláškou, kterou mohou věřitelé činit ode dne vyvěšení usnesení nařízení o likvidaci na úřední desce příslušného soudního orgánu. Existuje však výjimka, kdy mohou být uspokojeny i ty pohledávky, které přihlášeny nejsou. Zde jde o pohledávky, o kterých je takto rozhodnuto soudem a jde o pohledávky, které vznikly ze smluv uzavřených likvidačním správcem nebo notářem a další pohledávky o kterých je takto ustanoveno zákonem dle § 239 odst. 2 ZŘS.

Z judikatury vyplývá, že na přihlášeného věřitele v řízení o likvidaci dědictví lze aplikovat závěry vyplývající z ustálené rozhodovací praxe týkající se poskytování zadostiučinění, za újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení přihlášenému, věřiteli v konkursním řízení. Tuto skutečnost judikoval Nejvyšší soud České republiky, a to: *„Jakkoliv se likvidace dědictví a konkurs řídí odlišnými procesními pravidly, která se liší jak konkrétními předpoklady pro jejich nařízení, přihlašování věřitelů, zpeněžení majetku, zařazení věřitelů (jejich pohledávek) do skupin, účasti věřitelů na tomto procesu, jakož i rozvržení výtěžku, je nepochybné, že obě řízení v základních rysech vykazují společné znaky. Přestože likvidace dědictví je upravena v rámci dědického řízení, jedná se spíše o samostatné řízení vykazující prvky nesporného řízení, které se svojí povahou blíží exekučnímu či insolvenčnímu řízení. Nařízením likvidace se zásadně mění smysl a účel dědického řízení, neboť zde již nejde o zjištění a deklaraci dědického práva po zůstaviteli, ale o zajištění úhrady pohledávek zůstavitelových věřitelů. Je tak nepochybné, že obě řízení mají základní znaky společné, a to právě ve vztahu k nárokům věřitelů, a proto je na místě na postavení přihlášeného věřitele v těchto řízeních a tím i význam předmětu řízení pro něj nahlížet obdobně.“*¹²⁹

¹²⁸ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K., Zvláštní řízení soudní. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1, s. 98–99.

¹²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. října 2018, sp. zn. 30 Cdo 4962/2016.

4.7.1. Přihláška

Přihlašování pohledávek tedy probíhá od okamžiku vyvěšení usnesení o nařízení likvidace, až do uplynutí lhůty, která je v tomto usnesení stanovena. Jedná se o lhůtu hmotněprávní. Zmeškání lhůty nelze soudem prominout dle § 240 odst. 1 ZŘS.

Doručená přihláška je soudem přezkoumána a následně může dojít k několika situacím.

1) Soud může shledat přihlášku nedostatečnou a v takovém případě vyzve věřitele s příslušnou lhůtou k tomu, aby svou přihlášku doplnil. Výzva je činěna usnesením a lhůta takto stanovená nesmí být kratší než patnáct dnů ode dne doručení usnesení. Pokud by nebyla ve stanovené lhůtě řádně doplněna či opravena, soud přihlášku usnesením odmítne.

2) Soud může přihlášku po přezkoumání ihned odmítnout usnesením, a to, pokud byla podána opožděně, byla podána osobou neoprávněnou anebo byla podána k dluhu, který nenáleží do pasiv likvidační podstaty dle § 240 odst. 2 ZŘS.

3) Soud usnesením povolí a schválí přihlášku věřitele, která obsahuje všechny podstatné náležitosti a byla přihlášena řádně a včas osobou oprávněnou k takovému přihlášení.

Za přihlášku věřitele se považuje i jeho podání, kterým oznámil svou pohledávku vůči zůstaviteli již v době řízení o pozůstalosti do nařízení likvidace pozůstalosti a tato pohledávka obsahuje všechny zákonné náležitosti a patří do pasiv likvidační podstaty, dle ustanovení § 241 odst. 1,2; § 242; § 245 ZŘS. Přihláška pohledávky musí být vždy činěna tak, že kromě obecných náležitostí popisujících pohledávku je konkrétně vyčíslena výše pohledávky v korunách českých. Vyčíslení pohledávky v korunách českých je zapotřebí i ve chvíli, kdy se jedná o nepeněžitou pohledávku, pohledávku neurčité výše anebo pohledávku v cizí měně.¹³⁰

Věřitel je povinen k přihlášce připojit veškeré listiny, které dokládají původ a další skutečnosti týkající se pohledávky. Pokud by tyto listiny nepřipojil je povinen připojení doplnit, a to do patnácti dnů ode dne, kdy usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti nabylo právní moci. Pokud tato povinnost není věřitelem splněna, je možné, aby doplnil listiny na výzvu soudu, ve které je stanovena lhůta pro doplnění. Tato lhůta nesmí být kratší než deset dnů. Pokud i tak věřitel nesplní svou povinnost, neznamená to, že jeho

¹³⁰ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 420–421 – *důvodná zpráva k § 238 až 268 ZŘS.*

pohledávka nebude přihlášena, avšak ke skutečnostem, které měly být listinou prokázané, se nebude přihlížet dle § 247 odst. 1–4 ZŘS.

Pokud dojde k řádné přihlášce věřitele, zákon stále dává věřiteli možnost odstoupení od žádosti o vymáhání svého uspokojení. Jelikož kdykoliv v průběhu likvidace pozůstalosti se může věřitel vzdát zčásti nebo zcela svého práva na uspokojení pohledávky dle § 248 odst. 2 ZŘS. Soud takové vzdání bere na vědomí usnesením, ale zároveň není možné zažádat o právo na uspokojení pohledávky znovu dle § 248 odst. 3 ZŘS. Stejně tak soud rozhodne usnesením o tom, zda byla pohledávka v průběhu zcela nebo zčásti uspokojena, popř. právo na uspokojení zaniklo jiným způsobem. Takové rozhodnutí musí soud učinit vždy, aby nedocházelo k násobnému uspokojování též pohledávek.¹³¹

4.7.2. Přezkum pohledávky

Veškeré přihlášené pohledávky je nutné přezkoumat. Přezkum pohledávek provádí příslušný soud. Prvotní přezkum je prováděn ihned po přihlášení pohledávek věřiteli. Tento prvotní přezkum vyřadí pohledávky absolutně nepřípustné a zůstanou pouze pohledávky neodmítnuté, o kterých soud vede seznam dle § 250 odst. 1 ZŘS. Každá pohledávka je zapsaná v seznamu samostatně a je individuálně specifikována, tak aby bylo jasné, o jakou pohledávku se jedná. Zde znovu platí možnost nahlédnutí do seznamu pohledávek, a to tím, kdo projeví právní zájem nebo tím, kdo pro takové nahlédnutí má vážný důvod. Stejně jako v předchozích případech nahlížení je možné, aby si osoba nahlízející činila opisy a výpisy z uvedeného seznamu dle § 250 odst. 3 ZŘS.¹³²

Druhá vlna přezkoumávání nastává až z výše uvedeného seznamu. K přezkoumávání je vždy nařízeno soudní jednání, a to tak, aby se konalo nejdříve dvacet dní po uplynutí lhůty, která byla v usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti stanovena k přihlášení pohledávek. Soudní jednání o přezkoumání pohledávek je vždy neveřejné dle § 251 odst. 1 ZŘS. Účastníkem řízení jsou předvolaní věřitelé, jejich zástupci a další osoby, které jsou k jednání potřeba dle § 251 odst. 2 ZŘS. Předvolání neprobíhá osobním doručením, ale vyvěšením na úřední desce soudu, u kterého probíhá soudní jednání, anebo v ojedinělých případech prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků dle § 251

¹³¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 626–630.

¹³² NOVOTNÝ, Petr a Monika. *Nový občanský zákoník: Dědické právo. 2.*, aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-9635-7, s. 155–156.

odst. 3 ZŘS. Jednání se může účastnit i likvidační správce, kterému soud umožní individuální účast v případě, že se správce k jednání dostaví.¹³³

Ve výjimečných případech není třeba nařizovat jednání o přezkumu pohledávek, a to: a) pokud je v seznamu uvedena pouze jedna pohledávka a b) pokud se věřitelé vzdají práva účasti na přezkumu pohledávek anebo dají souhlas k přezkumu bez jednání. Každopádně i v takovém případě je nutné, aby přezkum proběhl. Jediné pohledávky, které přezkumu nepodléhají, jsou ty, které vznikly ze smluv uzavřených likvidačním správcem nebo notářem dle ustanovení § 254 ZŘS.¹³⁴

Po provedeném přezkumu je nutné, aby soud výslovně uvedl u každé pohledávky, zda ji lze považovat za prokázanou a v jaké výši. K přezkumu se používají pouze rozhodné skutečnosti. Pokud jde o pohledávku, o které již bylo rozhodnuto pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu, není nutné ji dále přezkoumat. U takových pohledávek se přezkoumávají pouze rozhodné skutečnosti, které nemohly a nebyly uplatněny v předchozím řízení ze kterého vzešlo ono pravomocné rozhodnutí.

Pokud dojde k situaci, že se některá z pohledávek stane promlčenou, je k ní soudem přihlédnuto pouze pokud je věřitelem namítána nejpozději do doby jejího přezkoumání při přezkumném jednání dle § 255 odst. 3 ZŘS.

Ve chvíli, kdy soud posoudí pohledávku za prokázanou, přestupuje se v řízení k další fázi, a především kvůli této části je nutná účast věřitelů. Každý věřitel, který se dostavil k jednání, se může vyjádřit, zda pohledávku popírá, a to buď zcela nebo zčásti. Pokud je přezkum prováděn bez nařízení jednání, není věřitelům toto právo umožněno. Záporné vyjádření věřitelů musí být soudem znovu přezkoumáno, a to s výsledkem, že je pohledávka buď znovu potvrzena, tedy soud setrvá na svém rozhodnutí, anebo je ze seznamu vymazána, případně je její výše zmenšena, pokud je vyjádření věřitele/věřitelů označeno za opodstatněné. V situaci, kdy soud setrvá na rozhodnutí o tom, že je pohledávka prokázána, jsou věřitelé vyzváni k tomu, aby se vyjádřili, zda budou uplatňovat u soudu žalobu dle § 256 odst. 1,2,3 ZŘS.¹³⁵

¹³³ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 340–343.

¹³⁴ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 439–440.

¹³⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 634–635.

4.7.3. Žaloba věřitelů

Pokud se věřitel, který napadl prokázanou pohledávku, rozhodne, že bude uplatňovat soudní žalobu, je nejprve nutné, aby složil jistinu nákladů řízení. Uložení zaplacení jistiny je soudem provedeno usnesením, které je doručeno věřiteli. Doručování nejčastěji probíhá krátkou cestou přímo při konaném jednání. Jistina slouží jako část náhrady nákladů řízení o žalobě a na náhradu škody nebo jiné újmy, které by v rámci řízení o žalobě mohly vzniknout, a to například nedůvodným popřením pohledávky nebo práva na uspokojení ze zajištění nebo jejích části.

Jistina musí být splacena ve lhůtě stanovené v usnesení. Usnesení rovněž obsahuje poučení o následcích nevčasného zaplacení jistiny dle § 257 odst. 1 ZŘS. Jistina představuje jednu třetinu popřené pohledávky nebo popřené práva na uspokojení pohledávky, a to tak že je ve výši nejméně 10.000 Kč a nejvýše 100.000 Kč. Žaloba může být vzata zpět.

Výsledek provedeného šetření a případně žalob věřitelů je zaznamenán soudem v seznamu pohledávek dle ustanovení § 258 ZŘS.¹³⁶

4.7.4. Označení pohledávky za neprokázanou

Pokud je některá z pohledávek soudem označena za neprokázanou, je možné takto pohledávku označit zčásti nebo zcela. Oznámení věřiteli o této skutečnosti je prováděno soudním usnesením, ve kterém jsou věřitelé těchto pohledávek vyzváni k tomu, aby se v případě, že mají zájem o uznání své pohledávky, obrátili na žalobu podle občanského soudního řádu. Stejný postup následuje také v případě, kdy věřitelovo právo na uspokojení pohledávky nebo danou pohledávku popřel jiný věřitel ve svém včasném vyjádření a tento věřitel řádně splatil soudní jistinu dle § 260 odst. 1 ZŘS. Usnesení obsahuje také poučení o následcích nevčasného podání žaloby nebo nepodání žaloby vůbec dle § 260 odst. 2 ZŘS.

V tomto případě se jedná o určovací žalobu, nebo též žalobu na určení práva. Lhůta pro podání takové žaloby činí jeden měsíc, ode dne, kdy věřiteli bylo doručeno vyrozumění o nutnosti podání této občanskoprávní žaloby. Jedná se znovu o lhůtu hmotněprávní. Zmeškání této lhůty nelze prominout ani ji nelze jinak prodloužit. Na jedné straně stojí

¹³⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 641–644.

věřitel jako žalobce, na straně druhé se vyskytuje likvidační správce v postavení žalovaného a zároveň je žaloba podávána proti věřiteli, který předmětnou pohledávku popřel. Pokud v řízení vystupují oba tito žalovaní, mají postavení nerozlučných společníků podle občanského soudního řádu dle § 262 odst. 1,2,3,4 ZŘS. Tuto žalobu rozhodují soudy v občanském soudním řízení, a to tak, že příslušnost je v prvním stupni dána soudům okresním dle § 264 odst. 1,2 ZŘS.¹³⁷

V řízení o určovací žalobě nemá žádný z účastníků právní nárok na náhradu nákladů proti likvidačnímu správci, ledaže by se jednalo o náklady vzniklé chybou či zaviněním likvidačního správce, který je, jak již bylo shora uvedeno, ze své funkce odpovědný. Oproti tomu likvidační správce má nárok na náhradu hotových výdajů, které v řízení vynaložil. Náhrada nákladů, která je přiznaná likvidačnímu správci potom tvoří majetek likvidační podstaty dle ustanovení § 266 odst. 1,2,3, ZŘS.¹³⁸

Žalobě samozřejmě nemusí být pouze vyhověno. V řízení může dojít také k tomu, že je žaloba zamítnuta (*pro nedůvodnost*), odmítnuta (*pro nepřípustnost*) či bylo řízení zastaveno ze zákonných důvodů. V takovém případě je nutné, aby byla složená jistina vrácena věřiteli. Naopak pokud je žalobě vyhověno, je nutné, aby popírající věřitel nahradil škodu způsobenou nedůvodným popřením. Náhrada je činěna vůči věřiteli, který je v postavení žalobce. Tuto náhradu si ovšem musí ohlídat žalobce sám a musí ji uplatnit u soudu do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí o určovací žalobě, jinak právo zanikne.¹³⁹

4.7.5. Přihlášená a prokázaná pohledávka

Pokud šetřením soud dojde k závěru, že přihlášená pohledávka může být považována za prokázanou, musí být následně soudně zajištěna. Hovoříme o tzv. zajištění pohledávky a práva na uspokojení pohledávky ze zajištění. K zajištění dojde pokud: a) pohledávky jsou soudem považovány za prokázané a tento svůj názor soud uvedl při závěru provedeného

¹³⁷ MACKOVÁ, A., MUZIKARĚ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 450–451.

¹³⁸ MACKOVÁ, A., MUZIKARĚ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 452–453.

¹³⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKARĚ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 641–642.

přezkoumání a b) nikdo z věřitelů nepopřel danou pohledávku anebo popřel, ale takové popření bylo neúčinné dle § 268 odst. 1 ZŘS.

Neúčinnost popření pohledávky nastává jestliže: a) popření bylo věřitelem vzato zpět a b) nebyla věřitelem složena soudní jistina na náhradu nákladů řízení dle § 268 odst. 2 ZŘS. Dále platí, že může dojít k zajištění pohledávky i pokud soud nepokládá pohledávku za prokázanou anebo ji některý z věřitelů popřel, a to, pokud bylo v řízení o žalobě nebo jiném občanském soudním řízení pravomocným rozhodnutím určeno, že věřiteli náleží pohledávka a v jaké výši nebo, že věřitel má právo na uspokojení pohledávky ze zajištění dle ustanovení § 268 odst. 3 ZŘS.¹⁴⁰

4.8. Soudní rozvrh o výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty

Poslední stěžejní fáze celého řízení o likvidaci pozůstalosti nastává v tomto momentu. Jde o chvíli, kdy soud rozhodne o tom, která pohledávka, kterého věřitele bude uspokojena, a to konkrétně v jaké výši a případně v jaké výši zůstane pohledávka neuspokojena. Takové rozhodnutí je činěno soudem prostřednictvím rozvrhu, který má podobu soudního usnesení. V rozvrhu je konkrétně uvedeno, jak se povedlo zpeněžit majetek zůstavitele, tedy kolik činí majetek patřící do likvidační podstaty. Ze zpeněženého majetku je možné rozhodnout jakým způsobem bude rozdělen mezi věřitele. Uspokojování probíhá dle rozvrhových skupin.

K uspokojení je používán čistý výtěžek zpeněženého majetku. Výpočet čistého výtěžku je proveden tak, že od výtěžku zpeněžení je odečtena poměrná část nákladů vynaložených na správu majetku likvidační podstaty a dále se odečítají náklady vynaložené na zpeněžení majetku, pokud bylo zpeněžení provedeno likvidačním správcem nebo notářem dle § 270 odst. 1 ZŘS. Pohledávky se uspokojují v pořadí, v jakém vzniklo jejich zajištění, ale zákon dává možnost věřitelům, aby se o pořadí písemně dohodli i jiným způsobem, tedy například, že některý z nich bude mít přednost bez ohledu na pořadí zajištění dle § 270 odst. 2 ZŘS. Tato písemná dohoda musí být vždy předložena soudu, který z ní bude vycházet při tvorbě rozvrhu.¹⁴¹

¹⁴⁰ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 343–344.

¹⁴¹ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K., Zvláštní řízení soudní. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1, s. 100.

Pokud bylo zpeněžení majetku činěno věřitelem, který odevzdal zpeněžený výtěžek soudu podle § 233 a § 234 ZŘS, je soudem rozhodnuto o tom, že čistý výtěžek je přímo odevzdán věřiteli, popřípadě podle pořadí více věřitelům, a to do tří dnů od právní moci usnesení. Pokud by po uspokojení těchto věřitelů z výtěžku ještě nějaký finanční obnos zbyl, je tento zbytek rozdělen mezi ostatní věřitele podle rozvrhového usnesení. Tedy v případě zpeněžení majetku věřitelem se z čistého výtěžku neodečítá náklady spojené se zpeněžením.

Do tří dnů od právní moci rozvrhového usnesení se také uspokojují pohledávky věřitelů, kteří zpeněžování majetku nečinili, ale zpeněžení bylo provedeno likvidačním správcem nebo notářem. Zároveň i zde platí pravidlo o zbytkové částce, která následně může sloužit k uspokojení ostatních pohledávek podle rozvrhového usnesení.¹⁴²

Pokud zpeněžený výtěžek nestačí k uspokojení všech pohledávek v plném rozsahu, jsou pohledávky uspokojeny jen částečně a poměrově dle rozvrhového usnesení soudu dle § 273 odst. 4 ZŘS, to ovšem neplatí u pohledávek proti třetím osobám, které byly zajištěny majetkem patřícím do likvidační podstaty dle ustanovení § 270 odst. 3 ZŘS.¹⁴³

4.8.1. Rozvrhové skupiny

Pohledávky jsou uspokojovány dle rozvrhového usnesení postupně dle tzv. rozvrhových skupin. Skupiny jsou seřazeny následně od první k poslední, a to konkrétně takto: 1) pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny likvidačním správcem nebo notářem; 2) pohledávky státu, vzniklé z nákladů vynaložených na zpeněžování majetku likvidační podstaty; 3) pohledávky likvidačního správce z jeho odměny a náhrady jeho nákladů; 4) pohledávky notáře, které mu vznikly při projednávání pozůstalosti jako soudnímu komisaři; 5) náklady pohřbu zůstavitele; 6) pohledávky osob, které vykonávali správu pozůstalosti; 7) výživné a 8) ostatní pohledávky dle ustanovení § 273 odst. 1 ZŘS.

S tím, že od pohledávek 1) a 2) je nutné odečíst náklady vynaložené likvidačním správcem nebo notářem při zpeněžování majetku likvidační podstaty jimi provedeným

¹⁴² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 644–646.

¹⁴³ MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodnou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9, s. 456–464.

a poměrnou část nákladů spojených se správou majetku likvidační podstaty dle ustanovení § 270 odst. 1 ZŘS.¹⁴⁴

Pro pořadí uspokojování pohledávek věřitelů je bezvýznamné, zda některé z pohledávek byly splatné dříve než ostatní. Tento princip vyplývá z judikatury: *„Je-li zákonem výslovně předjímaným důsledkem nařízení likvidace dědictví zpeněžení veškerého známého majetku zůstavitele a po pravomocném skončení řízení o likvidaci dědictví též zánik neuspokojených pohledávek věřitelů, jejich zajištění a zánik zástavních práv zajišťujících pohledávky, jejichž dlužníkem je osoba odlišná od zůstavitele (§ 175v odst. 4 o. s. ř. v rozhodném znění), pak k zákonnému zániku uvedených pohledávek za dědici zůstavitele dochází zcela bez zřetele k tomu, zda se takoví věřitelé se svou pohledávkou do likvidace dědictví přihlásili. Z uvedeného plyne, že výzva soudu v usnesení o nařízení likvidace adresovaná věřitelům podle § 175t odst. 2, věty první o. s. ř., aby mu oznámili své pohledávky ve lhůtě, kterou v usnesení stanoví, a současně upozornění, že pohledávky, které nebudou při likvidaci uspokojeny, zaniknou, se týká všech pohledávek za zůstavitelem, a to zcela bez ohledu na jejich splatnost. Upřednostnění splatných pohledávek by bez rozumného důvodu upřednostňovalo věřitele s dříve splatnými pohledávkami před těmi, jejichž pohledávky byly v okamžiku smrti zůstavitele (popř. v době nařízení likvidace dědictví) ještě nesplacené, přestože by šlo např. o pohledávky zajištěné. Právním důvodem uspokojování pohledávek jednotlivých přihlášených věřitelů (včetně věřitelů zástavních) totiž není prodlení dlužníka, nýbrž jedinou rozhodnou právní skutečností je samotné nařízení likvidace dědictví spojené s existencí pohledávky věřitele. Otázka splatnosti přihlašovaných pohledávek jednotlivých věřitelů je při provádění rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku zůstavitele zcela nerozhodná. I nyní účinná právní úprava likvidace pozůstalosti, která dále zpřesnila poměrně kusou úpravu likvidace dědictví provedenou v rozhodné době v § 175t až 175v o. s. ř., vychází nadále z předpokladu, že se pohledávky věřitelů přihlašují bez ohledu na to, zda jsou splatné, a to včetně těch věřitelů, kteří uplatňují pohledávku proti třetí osobě, která je zajištěna majetkem patřícím do likvidační podstaty a věřitel přihlašuje právo na uspokojení této pohledávky ze zajištění (srov. § 243 odst. 1 z. ř. s.).“¹⁴⁵*

¹⁴⁴ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 345.

¹⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021.

4.8.2. Rozvrhové usnesení

Rozvrhové usnesení má náležitost obecného soudního usnesení. Tedy je v úvodu konkretizován zůstavitel, jehož majetek je předlužen. Následně jsou stručně rekapitulovány výsledky celkového řízení, je zde identifikována osoba likvidačního správce či notáře, který provádí správu majetku likvidační podstaty. Usnesení taktéž obsahuje spisovou značku, datum a označení soudu, který toto usnesení vydává. Obsah potom tvoří především informace o tom, jaké pohledávky a v jaké výši budou uspokojeny, která pohledávka zůstává neuspokojena, a především informaci o tom, v jaké lhůtě bude plnění věřitelům vyplaceno dle § 274 ZŘS. Nakonec zde musí být uvedeno, kdy toto usnesení nabyde právní moci.¹⁴⁶

Pokud by některé pohledávky věřitelů byly zajištěny zástavním právem, lze z judikatury dovodit, že taková zástavní práva zanikají dnem právní moci rozvrhového usnesení. „Ustanovení § 175v odst. 4 o. s. ř. upravuje toliko zánik těch pohledávek a jejich zajištění, které nejsou v rámci likvidace dědictví uspokojeny, výslovně již ale nestanovuje okamžik zániku zajištění těch pohledávek, které jsou v řízení o likvidaci dědictví (alespoň částečně) uspokojeny. Přiměřenou aplikací ustanovení § 337h odst. 1 o. s. ř. (srov. § 69 ex. řádu) lze dojít k závěru, že zástavní práva zajišťující pohledávky, které jsou v rámci likvidace dědictví uspokojeny, zanikají dnem právní moci rozvrhového usnesení.“¹⁴⁷ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sice odkazuje na starou právní úpravu v OSŘ, nicméně tento princip je použitelný i na aktuální právní úpravu ZŘS.

4.9. Přebytek výtěžku

V rámci uspokojování přihlášených pohledávek může dojít k situaci, kdy ze zpeněženého výtěžku, po uspokojení všech věřitelů, zbyde část finančních prostředků, se kterými se musí soud vypořádat. O přebytku výtěžku rozhodne soud usnesením, a to tak, že je vydán těm, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace pozůstalosti, podle jejich dědických podílů. Pokud v dědictví nebylo žádného dědice a mělo dojít k odúmrti, případně tento přebytek státu v postavení zákonného dědice dle § 275 odst.

¹⁴⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452, s. 647–650.

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. října 2020, sp. zn. 24 Cdo 3596/2018.

1 ZŘS. Platí, že na tyto dědice nepřechází pasiva pozůstalosti a nejsou povinni je nahradit.¹⁴⁸

4.10. Konec likvidace pozůstalosti

Řízení o likvidaci pozůstalosti končí rozvrhovým usnesením anebo případně usnesením o vydání přebytku výtěžku zpeněženého majetku likvidační podstaty dle § 276 odst. 1 ZŘS. Právní mocí těchto usnesení je skončeno taktéž řízení o pozůstalosti dle § 276 odst. 2 ZŘS. Pohledávky, které nebyly uspokojeny pak zanikají dnem skončení řízení o pozůstalosti, a to i ty pohledávky, které nebyly věřiteli přihlášeny.¹⁴⁹

4.11. Dodatečné řízení

Pokud dojde k situaci, kdy se po právní moci usnesení objeví další najevo vyšlý majetek patřící do likvidační podstaty, je nutné tento majetek dodatečně projednat. Zahájení dodatečného projednání probíhá soudním nařízením. Takto mohou být uspokojeny pouze pohledávky věřitelů, které se uhrazují z výtěžku zpeněžení majetku patřícího do likvidační podstaty podle výsledků původního řízení, skončeného podle § 276 ZŘS a zároveň se nepřihlíží k jejich zániku podle § 277 ZŘS.

V dodatečném řízení může také dojít k tomu, že vyjde najevo nový majetek a zároveň jsou plně uspokojeny všechny pohledávky. V takovém případě soud usnesením rozhodne, že tento majetek právní moci usnesení o dodatečném řízení nabývají ti, kterým svědčilo dědické právo po zůstaviteli v době nařízení likvidace pozůstalosti, což může být i stát jako zákonný dědic v případě odúmrťe dle § 279 odst. 1 ZŘS. Stejně jako v případě přebytku výtěžku, ani zde tito nabyvatelé neodpovídají za pasiva pozůstalosti.

Při řízení o likvidaci pozůstalosti může dojít k tomu, že byl zůstavitelem zřízen odkaz. Zde nedochází k zániku práva na odkaz, ba naopak dojde k tomu, že nabyvatelé majetku

¹⁴⁸ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K., Zvláštní řízení soudní. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1, s. 101.

¹⁴⁹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 346.

v dodatečném řízení jsou vázáni nařízením zůstavitele vůči odkazovníkovi dle § 279 odst. 3 ZŘS.¹⁵⁰

4.12. Zastavení řízení

Stejně jako v řízení o pozůstalosti, i zde může dojít k zastavení řízení ze zákonných důvodů. O zastavení řízení soud rozhoduje usnesením a právní mocí tohoto usnesení je řízení o pozůstalosti skončeno dle § 280 odst. 2 ZŘS. Avšak právní účinky dosud učiněné při likvidaci pozůstalosti zůstávají nedotčeny dle § 280 odst. 1 ZŘS. K zastavení řízení může dojít ze zákonných důvodů například ve chvíli, kdy je zjištěno, že zůstavitel stále žije.¹⁵¹

¹⁵⁰ WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K., Zvláštní řízení soudní. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1, s. 101–102.

¹⁵¹ SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 9788074002663, s. 347.

5. PRÁVNÍ ÚPRAVA ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI VE FRANCOUZSKÉ REPUBLICE

Občanské právo ve Francii je již více než dvě stě let upraveno občanským zákoníkem Code Civil (dále jen „CC“). Od počátku platnosti CC proběhla řada novelizací a změn, nicméně zákoník jako takový zůstává. Dědické právo hmotné a částečně i procesní je upraveno v článcích 720-1099-1 CC a procesní úprava je potom blíže specifikována v zákoníku Code de procédure civile, a to zejména v článcích 1304–1384.

Z pohledu dnešní doby významná novela občanského zákoníku CC proběhla v roce 2002, a to zákonem č. 2001-1135 ze dne 3. prosince 2001, která především dala za vznik rovnému postavení mezi manželskými a nemanželskými potomky zůstavitele a dále zlepšila postavení pozůstalého manžela jako dědice. Další významná novela proběhla v roce 2006, zákonem č. 2006-728 ze dne 23. června 2006, která se týkala modernizace dědického řízení jako takového a měla přispět zejména k jeho zrychlení.¹⁵²

5.1. Zahájení dědického řízení

Z hlediska úpravy zahájení dědického řízení dle francouzského občanského zákoníku, se dá říci, že zde je tato úprava v podstatě totožná s úpravou v českém občanském zákoníku.

Nicméně velkým rozdílem oproti české právní úpravě je to, že pozůstalost lze vypořádat i bez notáře, pokud pozůstalost zůstavitele nezahrnuje nemovitý majetek. Většina pozůstalostních řízení je vypořádána smírně s pomocí notáře. Soud vystupuje v řízení pouze za předpokladu, že dědicové mají mezi sebou spory. Věcně a místně příslušný soud prvního stupně (*Tribunal de Grande Instance*) je v místě zahájení dědického řízení, přičemž se jedná o výlučnou příslušnost.¹⁵³

Pro zahájení dědického řízení jsou nutné následující skutečnosti, a to: a) smrt zůstavitele (*défunt*), která je prokazována a ověřena úmrtním listem či prohlášením osoby zůstavitele za mrtvého soudem; b) existence pozůstalosti; c) existence způsobilého dědice, kterému svědčí dědický titul a d) přijetí dědictví.

¹⁵² Časopis *Ad Notam: Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii* - Ing. Mgr. Lenka Malá. Praha: Notářská komora ČR, 2014. ISSN 1211-0558.

¹⁵³ *Portál evropské e-Justice: Dědická řízení* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://dg-justice-portal-demo.eurodyn.com/166/CS/succession?FRANCE&member=1>.

Avšak způsobilost či nezpůsobilost dědice se od české právní úpravy liší. Za nezpůsobilého dědice se považuje taková osoba, která byla odsouzena k trestu za zločin úmyslného zabití nebo za pokus o zabití zůstavitele, nebo za úmyslné spáchání násilí vedoucí k smrti zůstavitele bez přímého úmyslu způsobit zabití. Kromě těchto generálních důvodů, je také možné, aby dědic na svou vlastní žádost nechal sám sebe za nezpůsobilého dědice prohlásit. Prohlášení činí na žádost potenciálního dědice soud prvního stupně dle článku 727 CC. Takové žádosti lze vyhovět pouze u osoby, která byla odsouzena za: a) falešné svědectví vůči zůstaviteli; b) úmyslné nezabránění trestnému činu nebo přestupku proti tělesné integritě zůstavitele, jehož následkem byla smrt zůstavitele a c) křivé obvinění vznesené proti zůstaviteli, v jehož důsledku byl zůstavitel odsouzen k trestu. Avšak lze se ztotožnit s názorem, že potenciální dědic by málokdy sám sebe připravil o možnost dědit, pokud by se jednalo o aktivní dědictví.

Avšak občanský zákoník CC dává zůstaviteli také možnost rozhodnout o tom, jestli si vážně přeje, aby potenciálně nezpůsobilý dědic opravdu byl nezpůsobilým. Je totiž ze zákona možné, aby potenciální zůstavitel nezpůsobilost dědice výslovně vyloučil, a naopak dědice k dědění povolal. Takové prohlášení je nutné činit po seznámení s veškerými skutečnostmi, které zakládají nezpůsobilost dědice a dále je nutné, aby potenciální zůstavitel sepsal o svém prohlášení závěť. Dalo by se říci, že tento institut je něco jako protiklad k českému institutu vydědění. Nicméně, pokud je dědic opravdu označen za nezpůsobilého, nemá toto označení žádné právní následky vůči jeho potomkům.¹⁵⁴

5.2. Dědické tituly

Dědické tituly zná francouzské právo pouze dva, a to zákon a závěť. Přičemž stejně jako v českém právu platí, že závěť je silnějším dědickým titulem. Od roku 2007 je dále možné uzavřít písemnou smlouvu, ve které se potenciální dědic vzdá svého nároku na dědění vůči jiné osobě. Tento institut by se dal připodobnit k českému institutu zcizení dědictví, přičemž tato smlouva musí být sepsána dvěma notáři ve formě notářského zápisu.

¹⁵⁴ *Časopis Ad Notam: Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii - Ing. Mgr. Lenka Malá*. Praha: Notářská komora ČR, 2014. ISSN 1211-0558.

Velkým rozdílem je zejména to, že dědické smlouvy jsou ve francouzském právu výslovně zakázané.¹⁵⁵

5.2.1. Povinný díl

Další odlišnost lze spatřovat v úpravě povinného dílu, kdy tedy stejně jako v českém právním řádu je povinný díl část pozůstalosti, se kterou nemůže zůstavitel volně disponovat a ze zákona náleží nepominutelným dědicům. Avšak nepominutelný dědic není pouze potomek zůstavitele. Za nepominutelné dědice se považují potomci zůstavitele a pokud takových osob není, tak je nepominutelným dědicem pozůstalý manžel. Přičemž povinný díl se určuje počtem potomků zůstavitele. Jeden potomek má nárok na jednu polovinu pozůstalosti, dva potomci mají nárok každý na jednu třetinu pozůstalosti, tři a více potomků mají nárok na jednu čtvrtinu pozůstalosti a pokud se za nepominutelného dědice považuje pozůstalý manžel, činí povinný díl jednu čtvrtinu pozůstalosti.¹⁵⁶

5.3. Zákonná dědická posloupnost

Nově od roku 2001 existují ve Francii dva typy zákonné posloupnosti podle osobního statusu zůstavitele. Pokud byl zůstavitel ženatý/zůstavitelka vdaná, za dědice za zákona se považuje pozůstalý manžel a děti zůstavitele a pokud nejsou potomci, dědí s pozůstalým manželem rodiče zůstavitele anebo pokud nežijí, tak dědí pozůstalý manžel sám. Ovšem platí, že dle článku 723 CC dědí pouze nerozvedený pozůstalý manžel. Druhým typem je dědění ze zákona po zůstaviteli, který byl svobodný, rozvedený anebo ovdovělý, tedy situace, kdy neexistuje pozůstalý manžel. V takovém případě se přistupuje k dědění dle dědických tříd.

Dědické třídy jsou rozděleny dle článku 734 CC a to tak, že francouzský občanský zákoník rozeznává 4 dědické třídy. Jedná o: 1) děti zůstavitele a jejich potomky; 2) rodiče

¹⁵⁵ *Portál evropské e-Justice: Dědická řízení* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://dg-justice-portal-demo.eurodyn.com/166/CS/succession?FRANCE&member=1>

¹⁵⁶ *Časopis Ad Notam: Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii - Ing. Mgr. Lenka Malá*. Praha: Notářská komora ČR, 2014. ISSN 1211-0558.

zůstavitele, sourozence a potomky sourozenců; 3) předci jiní než rodiče a 4) příbuzní pocházející od společného předka kromě sourozenců a potomků sourozenců.¹⁵⁷

5.4. Přijetí dědictví a pasiva pozůstalosti

Stejně jako v českém řízení o pozůstalosti, i v tom francouzském je nutné, aby potenciální dědic nejprve přijal dědictví a následně vstoupil na pozici dědice. Dědictví se přijímá bez výhrady, a to buď mlčky nebo výslovně. Mlčky se dědictví přijímá takovým způsobem, že není vyslovena věta: „*Dědictví nepřijímám*“. Existují případy, kdy dědictví není možné odmítnout, jedná se zejména o jednání dědice spočívající v neoprávněném užití nebo skrytí majetku z pozůstalosti dle článku 792 CC.

Za pasiva pozůstalosti ručí dědic neomezeně. Tedy v tomto bodě je francouzská právní úprava velmi podobná naší české úpravě ručení za dluhy zůstavitele. Avšak stejně jako v českém právním řádu, i zde je možné učinit tzv. prohlášení o pozůstalostním majetku, které obsahuje soupis inventáře pozůstalosti dle článku 793 CC. Tento institut je shodný s institutem výhrady soupisu pozůstalosti a v takovém případě, tedy dochází k tomu, že dědic ručí za dluhy zůstavitele pouze do výše aktiv v pozůstalosti. Právo výhrady pozůstalosti ovšem náleží pouze tomu, kdo může dědictví odmítnout. Dále je možné soudem omezit ručení za dluhy zůstavitele, a to tak, že se z neomezeného ručení stane ručení omezené pouze do výše aktiv pozůstalosti. Jedná se o situace, kdy se prokáže, že dědic v době dědického nápadu o dluzích zůstavitele nemohl vědět a uspokojení těchto dluhů by pro něj bylo nemožné anebo by pro něj mělo vážné následky. Tento institut naopak v českém dědickém právu místo nemá.¹⁵⁸

5.5. Způsob vypořádání se s pasivy pozůstalosti

Pokud se v pozůstalosti objevují dluhy je na místě, aby dědic učinil prohlášení o pozůstalostním majetku. Dle článku 787 CC bude dědic v takovém případě odpovídat za dluhy zůstavitele pouze do výše aktiv pozůstalosti. Prohlášení o pozůstalostním majetku musí být učiněno v kanceláři příslušného soudu či notáře a je zveřejněno obvyklým způsobem dostupným pro veřejnost. Lze se ztotožnit s názorem, že takové

¹⁵⁷ *Code Civil – Légifrance* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr>, Art. 723-734

¹⁵⁸ *Portál evropské e-Justice: Dědická řízení* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://dg-justice-portal-demo.eurodyn.com/166/CS/succession?FRANCE&member=1>

prohlášení má stejné účinky jako česká konvokace věřitelů v řízení o pozůstalosti. Dle článku 792 CC mohou věřitelé přihlašovat své pohledávky ve lhůtě patnácti měsíců ode dne zveřejnění prohlášení dědice. Pokud by věřitelé v takto stanovené lhůtě pohledávky nepřihlásili, došlo by k jejich zániku. Likvidace pozůstalosti tak, jak ji známe v české právní úpravě nemá v úpravě francouzské své místo. Závazky věřitelů vypořádává dědic sám, ve lhůtě dvou měsíců od uplynutí lhůty pro možnost přihlášení věřitelů, a to pouze do výše aktiv pozůstalosti, dle článku 796 CC.¹⁵⁹

¹⁵⁹ *Code Civil – Légifrance* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr>, Art. 711-792

6. ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo podat jednotný a ucelený výklad řízení o pozůstalosti. Pochopení principů řízení o pozůstalosti je důležité nejen pro právníky, ale i pro širokou veřejnost, jelikož jde o řízení, ve kterém se pravděpodobně alespoň jednou za život ocitne každý jedinec. Princip dědění jako takový je ovšem významný i v rámci principů společenského zřízení, jelikož dochází k záchově majetku mezi generacemi.

Ve své diplomové práci jsem nejprve přiblížila výklad základních institutů a principů souvisejících s řízením o pozůstalosti, jelikož mám za to, že pochopení hmotněprávních zásad je nezbytné pro aplikaci zásad procesních.

Důraz jsem především kladla na srovnání právních zásad s praktickým pohledem doplněným o judikaturu, jelikož se domnívám, že je důležité seznámit se nejen s postupem stanoveným zákonem, ale taktéž proniknout do reálné praxe.

Vzhledem k tomu, že princip dědění nezakládá pouze právo dědiců na majetek zůstavitele, ale zároveň dává možnost ochrany majetku věřitelů, kteří mají pohledávky vůči zůstaviteli, je tato diplomová práce zaměřena na likvidaci pozůstalosti. Tuto fázi řízení o pozůstalosti vnímám jako stejně důležitou, a to zejména proto, že je nutné chránit práva nejen dědiců, ale i osob v postavení věřitelů. Na proces likvidace pozůstalosti bývá někdy zapomínáno anebo je často upraven ve vědecké literatuře pouze okrajově, a proto jsem se pokusila o vytvoření uceleného výkladu postupu likvidace pozůstalosti.

Komparace s francouzskou právní úpravou, která je součástí mé diplomové práce, měla za cíl především poukázat na rozmanitost právní úpravy řízení o pozůstalosti, které může mít mnoho podob. V úpravách je možné spatřovat některé principy, které jsou totožné, jedná se například o princip přijetí dědictví nebo princip obecného neomezeného ručení za dluhy zůstavitele. Avšak některá ustanovení se od sebe zásadně odlišují. Jedná se zejména o francouzské ustanovení o zákazu dědických smluv, a především postavení notáře jako takového, který má místo v řízení pouze tam, kde je nutné projednat nemovitý majetek anebo kde o jeho součinnost požádají účastníci řízení.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo podat systematický výklad řízení o pozůstalosti ve srovnání s reálnou praxí. Domnívám se, že tento cíl jsem splnila, ačkoliv je nutné podotknout, že řízení o pozůstalosti je rozsáhlé téma, které by se dalo popsat podrobněji a do větších detailů. Při výkladu reálného fungování jsem zajisté mohla popsat jednotlivé

instituty více prakticky, ale snažila jsem se o zachování formy vědecké práce, a proto je má diplomová práce na pomezí mezi praktikem a výkladem zákona.

Závěrem své diplomové práce bych ráda zmínila můj pohled na právní úpravu řízení o pozůstalosti. Ačkoliv se mohou zákonná ustanovení týkající se řízení o pozůstalosti, čítající více jak 400 paragrafů, jevit jako velmi rozsáhlá a složitá, domnívám se, že takto rozsáhlá úprava je zcela namístě, protože je nezbytné zajistit řízení v jehož právní úpravě není mezer a nemusí docházet k používání analogie. A to zejména proto, že použití analogie by v případě řízení o pozůstalosti bylo obtížné, jelikož se jedná o zvláštní způsob řízení, který není shodný s žádným jiným řízením.

Otázkou zůstává, zda by *de lege ferenda* nebylo vhodné, aby došlo ke změně právní úpravy institutu výhrady soupisu pozůstalosti. Je zřejmé, že otázka omezeného ručení za dluhy zůstavitele vychází z tradiční české právní úpravy. Nicméně omezené ručení do výše aktiv může v řízení vytvářet zmatečnost a nehospodárnost, a to zejména v případech kdy dědicové nahrazují soupis pozůstalosti souhlasným prohlášením. Jelikož v těchto situacích je prohlášení dědiců lehce napadnutelné ze strany věřitelů zůstavitele a dochází k nehospodárným soudním řízením. Tudíž se domnívám, že by bylo vhodné a účelné zanechat institut výhrady soupisu pozůstalosti, který bude vždy vytvořen úředním soupisem notáře a o jeho pravosti a správnosti nebude pochyb. V ostatních případech bych ponechala možnost pouze dědictví odmítnout, anebo přijmout v celkové výši, jelikož i poté, co dědicové dědictví přijmou a v průběhu řízení zjistí, že nejsou schopni odpovídat za dluhy zůstavitele, je možné nařídit likvidaci pozůstalosti.

7. RESUMÉ

As the topic of this diploma thesis, I chose proceedings relating to the decedent's estate with a focus on liquidation of the inheritance. I find this topic very important because death is a human milestone, which happens on a daily basis. For this reason, it is necessary to provide a legal proceeding to settle the property of the deceased. The main focus of my diploma thesis is to create a comprehensive interpretation of the procedure.

Proceedings relating to the decedent's estate are a special judicial procedure governed by act No. 292/2013 Special Judicial Proceedings Act. Substantive provisions of the law of succession can be found in act No. 89/2012 Civil Code. The law of succession is a complete set of legal provisions that respond to the situation of the deceased's death.

In the inheritance process, three primary conditions must be met – the death of the deceased, the property of the estate, and the existence of the heir. Notary has jurisdiction to hear the case based on the delegation by the court.

It is necessary to deal not only with the deceased's assets but also with the debts he has left behind. For this reason, my thesis also focuses on the liquidation of the estate and its process. As part of the liquidation process, the deceased's creditors are satisfied based on the legal rules.

The last part of this thesis is devoted to the comparison of legislation in the Czech Republic and the French Republic. Some of the legal instruments are the same, but some of them are different. The most significant difference is that proceedings relating to the decedent's estate are being conducted by a notary only if there is an immovable property in the estate.

8. PRAMENY

• Odborná literatura:

- ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Praktická příručka. Praha: Leges, 2019, ISBN: 9788075023452,
- Svoboda, J., Klička, O. Dědické právo v praxi, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 9788074002663,
- WELLECH E. *Vyznejte se v dědickém řízení*. Vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku. Brno: BizBooks., 2014, ISBN: 9788026502180,
- BEDNÁŘ, Václav. Testamentární dědická posloupnost. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN: 978-80-7380-292-9,
- NOVOTNÝ P., NOVOTNÁ M. *Nový občanský zákoník. Dědické právo*. 2. aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, a.s., ISBN: 9788027104321,
- Chalupa, I., Reiterman, D., Muzikář, M. Dědické právo. Základy soukromého práva IX. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5,
- MIKEŠ, Jiří a Ladislav MUZIKÁŘ. 2. aktualizované vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2005. ISBN 80-7201-552-4,
- MACKOVÁ, A., MUZIKÁŘ, L. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-122-9,
- KOŽIAK, J. a kol. Notářský řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7598-4, s. 510-511,
- Wiplingerová, M., Zahradníková, R., Spurná, K., *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-829-1,
- FIALA, Roman, ed. *Přehled judikatury ve věcech dědických*. Praha: ASPI, 2006. 494 s. Přehledy judikatury. ISBN 80-7357-182-X,
- LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, ISBN: 978-80-7478-869-7.

• Právní předpisy:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních,
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád,

- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001, o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky,
- důvodná zpráva k zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- *Code Civil - Légifrance* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr>.

- **Judikatura:**

- Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 28. března 2003, sp. zn. 24 Co 31/2003,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 1983, sp. zn. 4 Cz 82/82,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2001, sp. zn. 30 Cdo 1975/2001,
- Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 15. listopadu 2016, sp. zn. 11 Co 433/2016,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. prosince 2016 sp. zn. 21 Cdo 122/2016,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 24 Cdo 3035/2019-179,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2021, sp. zn. 24 Cdo 1032/2020,
- Nález Ústavního soudu IV. ÚS ze dne 23. dubna 2013, sp. zn. 1194/13,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. července 2015, sp. zn. 21 Cdo 1318/2015,
- Rozhodnutí Obvodního soudu v Praze ze dne 3. září 2019, sp. zn. 52 C 371/2018-39,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. května 2003, sp. zn. 30 Cdo 1131/2003,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 1346/2014,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. prosince 2014, sp. zn. 21 Cdo 559/2014,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. října 2018, sp. zn. 30 Cdo 4962/2016,

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2021, sp. zn. 24 Cdo 638/2021,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. října 2020, sp. zn. 24 Cdo 3596/2018.

- **Periodika:**

- *Časopis Ad Notam: Judikatura [online]. [cit. 2022-02-07]. ISSN ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_819-judikatura,*
- *Časopis Ad Notam: 2/1996, Praha: Notářská komora ČR, 1996. ISSN 1211-0558, s. 46,*
- *Časopis Ad Notam: Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii - Ing. Mgr. Lenka Malá. Praha: Notářská komora ČR, 2014. ISSN 1211-0558,*
- FILIPOVÁ, Jana. K problematice účastníků řízení při likvidaci dědictví. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 6, s. 207-211. Dostupný také z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_6.pdf,
- KASÍKOVÁ, Martina. Jak skutečně zpeněžit majetek při likvidaci dědictví? *Ad Notam*. 2011, roč. 17, č. 4, s. 15-20. Dostupný také z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_4.pdf,
- NĚMCOVÁ, Drahomíra. Závěť a její datace. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2017, č. 4, s. 717–737. [cit. 2021-11-05], ISSN: 1805-2789.

- **Internetové zdroje:**

- Závěť. Notářská komora České republiky [online]. Praha [cit. 2021-10-29]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/zavet>,
- *Notářská komora České republiky: rozvrh pozůstalostních řízení 2021 [online]. Praha [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/rozvrhy-pozustalostnich-rizeni/2021_rozvrh_hlmp_zmena2.pdf,*
- *Portál evropské e-Justice: Dědická řízení [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://dg-justice-portal-demo.eurodyn.com/166/CS/succession?FRANCE&member=1>.*

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- ZŘS = zákon o zvláštních řízení soudních
- OZ = občanský zákoník
- OSŘ = občanský soudní řád
- ÚZSVM = úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových
- NotŘ = notářský řád